

LKI.410.015.00.2015
Nr ewid. 30/2016/P/15/077/LKI

Informacja o wynikach kontroli

**PRAKTYKI I STAŻE
W URZĘDACH ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ**

DELEGATURA W KIELCACH

MISJA

Najwyższej Izby Kontroli jest dbałość o gospodarność i skuteczność w służbie publicznej dla Rzeczypospolitej Polskiej

WIZJA

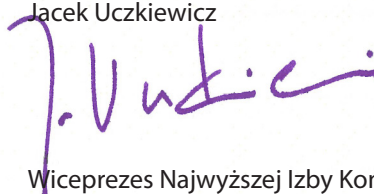
Najwyższej Izby Kontroli jest cieszący się powszechnym autorytetem najwyższy organ kontroli państwowej, którego raporty będą oczekiwanym i poszukiwanym źródłem informacji dla organów władzy i społeczeństwa

Dyrektor Delegatury NIK w Kielcach:
Grzegorz Walendzik

Akceptuję:

Jacek Uczkiewicz

Wiceprezes Najwyższej Izby Kontroli

Zatwierdzam:

Krzysztof Kwiatkowski

Prezes Najwyższej Izby Kontroli

dnia 4. 06. 2016 r.

Najwyższa Izba Kontroli
ul. Filtrowa 57
02-056 Warszawa
T/F +48 22 444 50 00

www.nik.gov.pl

WPROWADZENIE	6
1. ZAŁOŻENIA KONTROLI	8
2. PODSUMOWANIE WYNIKÓW KONTROLI.....	10
2.1. Ogólna ocena kontrolowanej działalności	10
2.2. Synteza wyników kontroli.....	12
2.3. Uwagi i wnioski.....	19
3. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI	22
3.1. Przygotowanie urzędów do realizacji praktyk i staży (w tym nabór).....	22
3.2. Realizacja praktyk i staży w urzędach.....	25
3.3. Przygotowanie uczelni do praktyk	41
3.4. Realizacja praktyk (punkt widzenia uczelni)	43
4. INFORMACJE DODATKOWE	54
4.1. Przygotowanie kontroli	54
4.2. Postępowanie kontrolne i działania podjęte po zakończeniu kontroli	54
5. ZAŁĄCZNIKI.....	56

Wykaz stosowanych skrótów, skrótowców i pojęć

Efektywność zatrudnieniowa staży	(wskaźnik ponownego zatrudnienia) – stosunek liczby osób bezrobotnych, które po zakończeniu udziału w stażu uzyskały (w okresie do trzech miesięcy albo – jeśli tak wskazano – wg stanu na konkretny dzień) zatrudnienie, tj. wyrejestrowały się z powiatowego urzędu pracy lub nie zarejestrowały się w powiatowym urzędzie pracy, do liczby osób, które zakończyły udział w stażu ¹
Ewaluacja praktyk	systematyczna obserwacja sposobu realizacji programu praktyk studenckich prowadzona w celu doskonalenia go i dostosowywania do zmieniających się warunków zewnętrznych
Nieobowiązkowa praktyka studencka	rodzaj praktyki, która nie została przewidziana jako część procesu kształcenia studentów na poszczególnych kierunkach kształcenia przez przepisy ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym ² , a jej realizacja służy zdobywaniu doświadczenia zawodowego w oparciu o dobrowolną inicjatywę studenta
Polskie Ramy Jakości Staży i Praktyk	zbiór norm i standardów przeprowadzania wysokiej jakości programów staży i praktyk opracowany przez Polskie Stowarzyszenie Zarządzania Kadrami
Praktyka absolwencka	rodzaj praktyki, która zgodnie z art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 17 lipca 2009 r. o praktykach absolwenckich ³ ma na celu ułatwienie absolwentom uzyskiwania doświadczenia i nabywania umiejętności praktycznych niezbędnych do wykonywania pracy
Praktyka studencka	obowiązkowa praktyka przewidziana jako część procesu kształcenia studentów na poszczególnych kierunkach kształcenia przez przepisy ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym
Praktyka zawodowa	odziej praktyki, organizowanej dla uczniów, która zgodnie z § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 grudnia 2010 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu ⁴ ma na celu zastosowanie i pogłębienie zdobytej wiedzy i umiejętności zawodowych w rzeczywistych warunkach pracy
Program praktyki	dokument opracowywany przez uczelnie (lub szkoły) na podstawie programu kształcenia (programu nauczania)
Ramy jakości w zakresie prowadzenia praktyk studenckich w administracji rządowej	dokument stanowiący załącznik do Zaleceń Rady Ministrów z dnia 3 marca 2015 r. w sprawie praktyk w administracji rządowej. Określają standardy organizowania praktyk w administracji w 2015 r. w pięciu podstawowych obszarach

¹ Efektywność zatrudnieniowa rozumiana jako podjęcie przez osobę bezrobotną niesubsydiowanego zatrudnienia w okresie do trzech miesięcy od zakończenia aktywizacji i niezarejestrowania się w tym okresie jako bezrobotnej jest analizowana przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, przy czym zadeklarowano już zmiany w tym zakresie (por. Informacja o wynikach kontroli „Realizacja przez powiatowe urzędy pracy programów specjalnych” P/15/076). Najwyższa Izba Kontroli wskazywała na potrzebę zdefiniowania efektywności zatrudnieniowej w inny sposób – jako wskaźnika dotyczącego osób, które w wyniku aktywizacji uzyskały zatrudnienie: mające trwały charakter, tj. nie krótsze niż jeden rok, niesubsydiowane ze środków publicznych przeznaczonych na aktywizowanie bezrobotnych (na zasadach rynkowych) (informacje o wynikach kontroli „Aktywizacja zawodowa i łagodzenie skutków bezrobocia osób powyżej 50. roku życia” P/13/111 oraz „Skuteczność wybranych form aktywnego przeciwdziałania bezrobociu w niektórych województwach” P/14/109).

² Dz. U. z 2012 r. poz. 572, ze zm.

³ Dz. U. Nr 127, poz. 1052.

⁴ Dz. U. Nr 244, poz. 1626, ze zm.

Rozporządzenie w sprawie staży rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 20 sierpnia 2009 r. w sprawie szczegółowych warunków odbywania stażu przez bezrobotnych⁵

Staż zgodnie z definicją przytoczoną w art. 2 ust. 1 pkt 34 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy⁶ umożliwia nabywanie przez bezrobotnego umiejętności praktycznych do wykonywania pracy przez wykonywanie zadań w miejscu pracy bez nawiązania stosunku pracy z pracodawcą

Ustawa o NIK ustawa z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁷

Zalecenia Rady Ministrów dotyczące praktyk studenckich w urzędach administracji rządowej zalecenia Rady Ministrów z 3 marca 2015 r. dotyczące praktyk studenckich w urzędach administracji rządowej oraz w jednostkach organizacyjnych podległych lub nadzorowanych w 2015 r.

Zalecenia w sprawie ram jakości staży zalecenia Rady Unii Europejskiej z dnia 10 marca 2014 r. w sprawie ram jakości staży⁸. W dokumencie tym za staż uznaje się ograniczoną w czasie praktykę zawodową, płatną lub bezpłatną, obejmującą komponent uczenia się i szkolenia, podejmowaną w celu zdobycia praktycznego doświadczenia zawodowego z myślą o zyskaniu większych szans na zatrudnienie oraz ułatwiająca podjęcie stałego zatrudnienia. Zalecenia nie obejmują praktyk zawodowych będących elementem programu kształcenia formalnego lub kształcenia i szkolenia zawodowego

---

⁵ Dz. U. Nr 142, poz. 1160.

⁶ Dz. U. z 2015 r. poz. 149, ze zm.

⁷ Dz. U. z 2015 r. poz. 1096.

⁸ Dz. Urz. UE C 88 z 27.03.2014, str. 1–4.

Jednym z kluczowych problemów, przed jakim stoi państwo polskie, jest bezrobocie wśród ludzi młodych. Według danych Eurostat zharmonizowana stopa bezrobocia⁹ młodzieży w grudniu 2014 r. wyniosła w Polsce aż 22,6%, czyli była blisko 3-krotnie wyższa niż zharmonizowana stopa bezrobocia ogółem (8,0%). Stopa bezrobocia młodzieży w Polsce była również wyższa od średniej w Unii Europejskiej (21,4%)¹⁰.

Niezwykle ważną rolę w walce z tym problemem powinny odgrywać praktyki i staże – instrumenty wsparcia umożliwiające ludziom młodym zdobycie praktycznego doświadczenia zawodowego i podniesienie kompetencji, a więc elementów poszukiwanych przez pracodawców i kluczowych w kontekście znalezienia przez nich przyszłego zatrudnienia.

Waga praktyk i staży w kontekście walki z bezrobociem wśród młodych podkreślona została w szeregu dokumentów strategicznych. Zgodnie z priorytetami i kierunkami interwencji publicznej zawartymi w Strategii Rozwoju Kraju 2020 (Obszar – Rozwój kapitału ludzkiego, Cel – Zwiększanie aktywności zawodowej) za szczególnie ważne uznane zostało podjęcie działań umożliwiających start zawodowy młodych ludzi wchodzących na rynek pracy (wspieranie transferu edukacja – zatrudnienie, tak aby absolwenci maksymalnie szybko podejmowali pracę lub powracali do zatrudnienia).

W Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 jako jeden z głównych problemów polskiego rynku pracy zidentyfikowano wysoki odsetek młodzieży, która, kończąc edukację, nie odnajduje się na rynku pracy. Sytuacja taka w opinii autorów dokumentu wynika z kilku kwestii sytuujących się przede wszystkim w systemie edukacji, jak i polityki rynku pracy, do których zaliczono m.in. niewystarczający poziom i zakres praktyk zawodowych w systemie edukacyjnym.

Działania mające na celu poprawę w tym obszarze podejmowane są zarówno na szczeblu UE, jak i krajowym. Rada Unii Europejskiej w zaleceniach z 10 marca 2014 r. w sprawie ram jakości staży podkreśliła wagę płynnego przechodzenia z etapu edukacji do etapu zatrudnienia, które jest nieodzowne dla zwiększania szans młodych ludzi na rynku pracy i zaleciła wdrożenie elementów, w szczególności w odniesieniu do treści dydaktycznych i szkoleniowych oraz warunków pracy, które podniosą jakość staży.

W Komunikacie Komisji Europejskiej do Parlamentu Europejskiego, Rady, Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów z dnia 20 grudnia 2011 r. Inicjatywa Szanse dla młodzieży¹¹, Komisja zachęcała państwa członkowskie do skoncentrowania się w 2012 r. m.in. na wspieraniu pierwszych doświadczeń zawodowych i zdobywania kwalifikacji w trakcie pracy. Komisja uznała za konieczne rozwijanie spełniających niezbędne normy jakości praktyk zawodowych i staży w przedsiębiorstwach, aby umożliwić młodym ludziom zdobywanie umiejętności i doświadczenia. Partnerzy społeczni powinni pomagać młodym ludziom w lepszym ukierunkowaniu swoich umiejętności w ramach poszukiwania pracy.

Na problem stopniowo wzrastającej stopy bezrobocia osób młodych, zwróciła również uwagę Rada Unii Europejskiej w Zaleceniach z dnia 8 lipca 2014 r. w sprawie krajowego programu reform Polski na 2014 r. Rada zaleciła Polsce podjęcie w latach 2014–2015 działań mających na celu

⁹ Udział bezrobotnych w liczbie ludności aktywnej zawodowo (tj. sumy pracujących i bezrobotnych). Zharmonizowana stopa bezrobocia jest wynikiem przyjętej przez Eurostat ujednoliconej metody wyznaczania tego wskaźnika dla każdego z krajów Unii Europejskiej. Dane obliczane są przez Eurostat w oparciu o kwartalne wyniki badania siły roboczej (BAEL), uwzględniającego definicję Międzynarodowej Organizacji Pracy (ILO) oraz miesięczne dane z bezrobocia rejestrowanego (Zasady metodyczne statystyki rynku pracy i wynagrodzeń, GUS, Warszawa 2008, str. 52).

¹⁰ Sytuacja na rynku pracy osób młodych w 2014 r., Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2014 r.

¹¹ COM(2011) 933 wersja ostateczna – nieopublikowany w Dzienniku Urzędowym.

m.in.: zwiększenie wysiłków na rzecz zmniejszenia bezrobocia osób młodych, w szczególności przez lepsze dostosowanie edukacji do potrzeb rynku pracy, zwiększenie dostępności programów przyuczania do zawodu i uczenia się poprzez praktykę, usprawnienie pomocy dla bezrobotnych osób młodych, którzy byli zarejestrowani oraz zacieśnianie współpracy między szkołami a pracodawcami.

Rada Ministrów 3 marca 2015 r. przyjęła *Zalecenia dotyczące praktyk studenckich w urzędach administracji rządowej*¹². W oparciu o ww. zalecenia na praktyki studenckie w szerszym stopniu otworzyło się ponad 1.500 urzędów administracji państwowej (urzędy zgłosiły przynajmniej jedno miejsce praktyk na każdych 20 zatrudnionych pracowników). Załącznik do zaleceń stanowiły ramy jakości w zakresie prowadzenia praktyk studenckich w administracji rządowej.

Wyrazem zmian mających na celu „upraktycznienie” kształcenia była nowelizacja w 2014 r.¹³ ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym¹⁴, która wprowadziła obowiązek co najmniej trzymiesięcznych praktyk zawodowych na studiach o profilu praktycznym.

Szereg inicjatyw w tym obszarze podejmuje Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej¹⁵. Do najważniejszych należy zaliczyć kampanię *Studujesz? Praktykuj!* czy program *Praca dla młodych*.

Najwyższa Izba Kontroli ze względu na wagę problemów bezrobocia w Polsce, wielokrotnie podejmowała kontrole dotyczące skuteczności różnych form aktywizacji osób bezrobotnych oraz pomiaru ich efektywności¹⁶, niemniej jednak nie prowadziła kontroli dotyczącej praktyk i staży realizowanych w urzędach administracji publicznej. Przedstawiając wyniki niniejszej kontroli Najwyższa Izba Kontroli wskazuje dobre praktyki i najczęściej pojawiające się niedociągnięcia występujące w trakcie realizacji praktyk i staży w administracji publicznej.

¹² Podstawą zaleceń były Polskie Ramy Jakości Staży i Praktyk – zbiór norm i standardów dotyczących realizacji wysokiej jakości programów staży i praktyk w przedsiębiorstwach, wypracowany przy udziale kilkudziesięciu organizacji zrzeszonych w Polskim Stowarzyszeniu Zarządzania Kadrami. Program ten jest objęty patronatem honorowym przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

¹³ Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. poz. 1198, ze zm.

¹⁴ Dz. U. z 2012 r. poz. 572, ze zm.

¹⁵ Do 16 listopada 2015 r. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej.

¹⁶ „Aktywizacja zawodowa i łagodzenie skutków bezrobocia osób powyżej 50 roku życia” (P/13/111), „Skuteczność wybranych form aktywnego przeciwdziałania bezrobociu w niektórych województwach” (P/14/109), „Realizacja przez powiatowe urzędy pracy programów specjalnych” (P/15/076).

Temat kontroli

Kontrola *Praktyki i staże w urzędach administracji publicznej* (nr P/15/077).

Uzasadnienie podjęcia kontroli

Kontrola została przeprowadzona z inicjatywy własnej Najwyższej Izby Kontroli. Przedmiot kontroli mieści się w ryzyku horyzontalnym *Niska jakość usług publicznych* określonym w *Założeniach techniczno-organizacyjnych do planu pracy Najwyższej Izby Kontroli na 2015 r.*

Praktyki i staże wypełniają lukę pomiędzy teoretyczną wiedzą zdobytą podczas kształcenia, a umiejętnościami i kompetencjami potrzebnymi w miejscu pracy. W przypadku ludzi młodych wchodzących na rynek pracy, bardzo ważną rolę odgrywają instrumenty wsparcia umożliwiające im zdobycie praktycznego doświadczenia zawodowego i podniesienie kompetencji, a więc elementów poszukiwanych przez pracodawców i kluczowych w kontekście znalezienia przez nich przyszłego zatrudnienia. Porównanie przeciętnego czasu poszukiwania pierwszej pracy w grupie osób, które posiadały jakiegokolwiek doświadczenie zawodowe z osobami bez takiego doświadczenia wskazuje na znaczące różnice. W 2013 r. osoby z doświadczeniem zawodowym poszukiwały pracy średnio ok. 17 miesięcy, natomiast osoby bez doświadczenia – 31 miesięcy.

Jak wskazują badania prowadzone przez uczelnie wyższe¹⁷, posiadanie przez absolwentów doświadczenia zawodowego (praktyki) zwiększało ich szanse na rynku pracy. Kapitałem wyjściowym dla statystycznego absolwenta Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie był ukończony kierunek studiów oraz wiedza uzyskana podczas procesu kształcenia. Wśród ważnych czynników decydujących o znalezieniu pracy, wskazywano także posiadanie doświadczenia zawodowego oraz możliwość odbywania praktyk i staży w firmie, w której aplikowano o możliwość zdobycia pracy.

Tematyka bezrobocia wśród ludzi młodych oraz wchodzenia przez nich na rynek pracy jest często podejmowana przez środki masowego przekazu, wskazujące na niską jakość staży i praktyk oraz niewielkie korzyści uzyskiwane w związku z uczestnictwem w programach pomocowych¹⁸. Publikacje medialne jako najczęściej występujące problemy w tym zakresie wskazują: brak pomysłu na zagospodarowanie czasu praktykantów i stażystów, złą wolę pracodawców, którzy nawet nie próbują powierzyć młodym ludziom ciekawych zadań i traktują ich jak zło konieczne albo „ludzi od czarnej roboty”, brak komunikacji pomiędzy uczelniami i pracodawcami, iluzoryczność instytucji opiekuna praktyk. W efekcie ww. problemy prowadzą do rozgoryczenia praktykantów, poczucia zmarnowanego czasu, a często także próby uniknięcia udziału w praktykach poprzez „zorganizowanie” sobie zaświadczenia o ich ukończeniu.

Cel i zakres kontroli

Głównym celem kontroli było dokonanie oceny przydatności oferowanych przez administrację publiczną praktyk i staży w kontekście przyszłego zatrudnienia.

Celami szczegółowymi kontroli było dokonanie oceny:

- Dla urzędów administracji publicznej:
  - przejrzystości i zgodności z obowiązującymi wymogami naborów na praktyki i staże;
  - zapewnienia przez kontrolowane jednostki odpowiednich warunków realizacji praktyk i staży;

¹⁷ Np. <http://www.agh.edu.pl/absolwenci/absolwenci-agh-a-rynek-pracy>, dostęp 17 sierpnia 2015 r.

¹⁸ Np. Dziennik Gazeta Prawna z 22 kwietnia 2014 r. *Stażysta jak barista, głównie od kawy.*

- sposobu realizacji oferowanych przez administrację publiczną praktyk i staży, w tym zapewnienia jakości i rzetelności przekazywanych w ich trakcie treści kształcenia, zdobycia umiejętności przydatnych w kontekście przyszłego zatrudnienia, nadzoru i opieki sprawowanej nad praktykantem i stażystą oraz monitorowania ich realizacji.
- Dla uczelni:
  - działań podejmowanych przez uczelnie w celu zapewnienia odpowiednich warunków realizacji praktyk studenckich w administracji publicznej;
  - działań podejmowanych przez uczelnie w celu zapewnienia treści kształcenia, zdobycia umiejętności, przydatnych w kontekście przyszłego zatrudnienia, nadzoru i opieki sprawowanej nad praktykantem oraz monitorowania realizacji praktyk odbywających się w administracji publicznej.

Kontrola została przeprowadzona od 17 września do 31 grudnia 2015 r. w 24 jednostkach, w tym:

- w 17 urzędach administracji publicznej (dwóch ministerstwach, pięciu urzędach wojewódzkich, pięciu urzędach miast/gmin oraz pięciu starostwach powiatowych);
- w siedmiu szkołach wyższych na terenie sześciu województw (lubelskiego, małopolskiego, mazowieckiego, podlaskiego, świętokrzyskiego i wielkopolskiego).

Podstawą doboru jednostek do kontroli była największa liczba zorganizowanych w latach 2013–2015 (I półrocze) praktyk i staży.

Przedmiotem badania były praktyki studenckie, praktyki zawodowe uczniów szkół zawodowych, praktyki absolwenckie oraz staże dla osób bezrobotnych.

Kontrole w pięciu urzędach wojewódzkich, dwóch ministerstwach oraz siedmiu uczelniach przeprowadzono, na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy o NIK, z uwzględnieniem kryteriów określonych w art. 5 ust. 1 ww. ustawy, tj. pod względem legalności, gospodarności, celowości i rzetelności. Kontrole w 10 urzędach administracji samorządowej przeprowadzono, na podstawie art. 2 ust. 2 ustawy o NIK, z uwzględnieniem kryteriów określonych w art. 5 ust. 2 ww. ustawy, tj. pod względem legalności, gospodarności i rzetelności.

Kontrolą objęto okres od 1 stycznia 2013 r. do dnia zakończenia kontroli w poszczególnych jednostkach kontrolowanych¹⁹.

---

¹⁹ Czynności kontrolne zakończono pomiędzy 16 listopada a 31 grudnia 2015 r.

2.1 Ogólna ocena kontrolowanej działalności²⁰

Objęte kontrolą jednostki (za wyjątkiem dwóch) stworzyły odpowiednie warunki o charakterze formalno-organizacyjnym dla prawidłowej realizacji praktyk i staży. Jednak nie zawsze przekładało się to na wysoką jakość organizowanych praktyk i staży, a w konsekwencji na ich przydatność w uzyskaniu zatrudnienia przez praktykantów bądź stażystów.

Skontrolowane jednostki umożliwiły realizację praktyk studenckich, zawodowych i staży dla 2.308 osób (53,5% zainteresowanych ich odbyciem). Bezpośrednim wyrazem przydatności staży jest znalezienie zatrudnienia przez osoby je odbywające w krótkim czasie po ich zakończeniu²¹. Zatrudnienie w jednostkach objętych kontrolą znalazły 202 osoby, które odbyły w nich staże (17,5%)²². Efektywność zatrudnieniowa staży organizowanych w urzędach administracji publicznej była niższa o około 10 punktów procentowych od efektywności staży ogółem²³, co związane jest z faktem, iż urzędy nie mogły zagwarantować zatrudnienia po odbytym stażu z uwagi na procedury konkursowe obowiązujące przy ubieganiu się o stanowiska urzędnicze w tych jednostkach.

Zdecydowana większość (82%) objętych kontrolą urzędów nie upubliczniało informacji o wolnych miejscach oraz trybie naboru na praktyki i staże, co świadczy o niewystarczającej przejrzystości tego procesu. Nabór na staże uwarunkowany był możliwościami powiatowych urzędów pracy, przy czym urzędy w szerokim zakresie korzystały z możliwości wskazania we wnioskach o organizację stażu konkretnych osób do ich odbycia²⁴. Kryteria wyboru kandydatów do odbycia stażu w żadnej jednostce nie zostały określone w formie pisemnej, a te wskazywane w wyjaśnieniach były uznaniowe i niejasne. W trzech urzędach (18%) stosowano kryteria o charakterze socjalnym, preferując osoby w trudnej sytuacji materialnej. W przypadku praktyk (studenckich i zawodowych), z zasady nieodpłatnych, jednostki samorządowe z reguły przyjmowały wszystkich zainteresowanych; urzędy administracji rządowej ewentualne odmowy uzasadniały brakiem możliwości organizacyjnych. W skontrolowanych urzędach wyznaczono opiekunów praktykantów i stażystów, przy czym w 10 objętych kontrolą jednostkach (59%) opieką obejmowali oni w tym samym czasie więcej niż trzech, a w skrajnych przypadkach nawet 12 praktykantów/stażystów, co w przypadku staży było niezgodne z rozporządzeniem w sprawie staży. Opiekunowie na ogół prawidłowo realizowali swoje zadania, monitorując przebieg praktyk i staży oraz udzielając podopiecznym wskazówek i bieżącego wsparcia. W dwóch urzędach (12%) wystąpiły przypadki, kiedy praktykanci/stażysci wskazywali na utrudniony kontakt z opiekunem, zaś w jednej z kontrolowanych jednostek ustalono, iż wyznaczeni opiekunowie nie mieli ani kompetencji, ani możliwości organizacyjnych do należytego sprawowania nadzoru nad stażystami.

²⁰ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

²¹ Inaczej jest w przypadku praktyk – celem praktyk zawodowych jest zastosowanie i pogłębienie zdobytej wiedzy i umiejętności zawodowych w rzeczywistych warunkach pracy (§ 4 ust. 3 rozporządzenia w sprawie praktycznej nauki zawodu); podobnie celem praktyk studenckich jest nabycie umiejętności praktycznych, uzupełniających i pogłębiających wiedzę uzyskaną przez studenta w toku zajęć dydaktycznych na uczelni.

²² Zatrudniono także jedną osobę, która odbyła w urzędzie praktykę zawodową.

²³ W badanej próbie 16 powiatowych urzędów pracy zlokalizowanych na terenie powiatów, na których znajdowały się objęte kontrolą urzędy administracji publicznej.

²⁴ Możliwość wskazania przez organizatora konkretnego bezrobotnego do odbycia stażu wynika z § 1 ust. 2 rozporządzenia w sprawie staży.

Stażyści, po okresie adaptacji, najczęściej realizowali zadania zbliżone do pracy pracowników urzędów, natomiast praktykanci często wykonywali głównie proste czynności oraz mało skomplikowane zadania, które umożliwiały zdobycie elementarnych kompetencji, takich jak praca w grupie, organizowanie swojego czasu, pozyskiwanie i analiza informacji. Należy je uznać za przydatne na rynku pracy, w szczególności jeśli są pierwszym doświadczeniem zawodowym. Niemniej jednak, analiza sprawozdań z wykonywanych czynności rzadko zawierała informacje o realizacji przez praktykantów zadań pozwalających nabyć konkretne, specjalistyczne, specyficzne dla kierunku kształcenia kompetencje. Większość praktyk w niewielkim stopniu pozwalało na nabycie umiejętności niezbędnych do konkurencyjnego rynek pracy.

Kontrola wykazała, że realizacja praktyk i staży w urzędach administracji publicznej obarczona była licznymi wadami. W dziewięciu skontrolowanych urzędach (53%) część praktyk (od 9 do 50% badanych) realizowana była bez programów opracowanych przez uczelnie i szkoły kierujące na praktykę, w trzech urzędach (18%) stwierdzono jednostkowe przypadki realizacji praktyk bez zawartych umów/porozumień. Wystąpiły także nieprawidłowości polegające m.in. na składaniu do powiatowych urzędów pracy niekompletnych wniosków o zawarcie umowy o realizację stażu, prowadzeniu szkoleń w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przez osoby nieuprawnione, dopuszczaniu do przetwarzania danych osobowych przez praktykantów, którzy nie posiadali odpowiednich upoważnień. Ponadto, w dwóch skontrolowanych jednostkach administracji publicznej (12%) stwierdzono prowadzenie praktyk w zawodach, w których specyfika pracy urzędu nie pozwalała na ich rzetelną realizację (np. technik logistyki, technik reklamy, technik handlowiec).

W trzech urzędach (18%) wydawane po zakończeniu stażu lub praktyki opinie o uczestnikach były szablonowe – wydawano opinie jednobrzmiące, sporządzone według opracowanego w urzędzie wzoru. Brak indywidualizowania dokumentacji związanej z oceną praktykanta lub stażysty, a w szczególności niewskazywanie konkretnych nabytych umiejętności, skutkuje niewielką wartością informacyjną tych dokumentów dla ewentualnego pracodawcy w procesie rekrutacji.

Realizacja praktyk zawodowych, odbywanych przez uczniów publicznych szkół ponadgimnazjalnych prowadzących kształcenie zawodowe, w niemal wszystkich kontrolowanych urzędach obarczona była wadą polegającą na nieprzestrzeganiu przez urzędy obowiązku wypłaty dodatków szkoleniowych opiekunom tych praktyk, w sytuacji niezwolnienia ich (przynajmniej częściowo) z obowiązków wynikających z umowy o pracę. Konieczność wypłaty tych dodatków wynika z § 12 ust. 2 rozporządzenia w sprawie praktycznej nauki zawodu, przy czym przepisy prawa nie formułują podobnego obowiązku ani dla opiekunów praktyk zawodowych uczniów szkół niepublicznych, ani opiekunów innych rodzajów praktyk czy staży.

Przygotowywane na uczelniach programy praktyk uwzględniały treści określone w programach kształcenia dla danego kierunku studiów. W objętych kontrolą uczelniach, przygotowano procedury i regulaminy praktyk, opracowano wzory dokumentów, zapewniono studentom dostęp do informacji o zasadach organizacji i realizacji praktyk, a także powołano opiekunów/pełnomocników praktyk odpowiedzialnych za ich organizację i nadzór dydaktyczno-wychowawczy. Powyższe działania nie we wszystkich przypadkach przełożyły się jednak na należyłą jakość organizowanych praktyk. Stwierdzono bowiem, że w większości objętych kontrolą uczelni nie przekazywano organizatorom programów praktyk, a sprawowana opieka miała charakter pozorny. Opiekunowie ze strony uczelni ograniczali się zazwyczaj do dwukrotnego kontaktu ze studentami, tj. w trakcie spotkań informacyjnych organizowanych przed rozpoczęciem

praktyki oraz przy zaliczaniu praktyki na podstawie sprawozdań i zaświadczeń przedkładanych przez studentów. Z reguły opiekunowie nie kontaktowali się w trakcie praktyk z opiekunami ze strony zakładu pracy. Kontakty takie mogłyby pozytywnie wpłynąć na przebieg praktyk oraz wyeliminować przypadki realizacji ich bez programu. O słabości sprawowanego nadzoru świadczy również liczba studentów przypadających na jednego opiekuna w ciągu roku akademickiego (w skrajnych przypadkach przekraczająca 800).

Duża liczba studentów obejmowanych opieką ograniczała możliwość rzetelnego sprawowania opieki. Dodatkowo o iluzoryczności nadzoru świadczy również fakt, że na większości uczelni praktyki organizowane były w miesiącach wakacyjnych, czyli w okresie, w którym opiekunowie ze strony uczelni wykorzystywali urlopy wypoczynkowe.

Zarówno w objętych kontrolą urzędach administracji publicznej, jak i w uczelniach, nie prowadzono ewaluacji²⁵ zorganizowanych praktyk i staży, która mogłaby przyczynić się do poprawy ich jakości. Ponadto w 86% skontrolowanych uczelni nie prowadzono bazy dobrych praktyk, która mogłaby ułatwić wybieranie przez studentów wysoko ocenianych i polecanych przez innych studentów praktyk.

Pomimo funkcjonowania w polskim porządku prawnym instytucji praktyk absolwenckich, których realizację reguluje ustawa o praktykach absolwenckich, w żadnej z objętych kontrolą jednostek nie stwierdzono faktu zorganizowania praktyki absolwenckiej w oparciu o ww. uregulowania²⁶. Z drugiej strony, zainteresowanie absolwentów tą formą wsparcia było nikłe.

Skala zorganizowanych staży i praktyk w poszczególnych urzędach, mierzona odsetkiem zrealizowanych w ciągu roku staży i praktyk do liczby pracowników danej jednostki, była bardzo zróżnicowana – od 1% do 195%. Stwierdzono niewielką liczbę praktyk (75) zrealizowanych w urzędach administracji rządowej na podstawie zaleceń Rady Ministrów dotyczących praktyk studenckich w urzędach administracji rządowej, która stanowiła 25% liczby oferowanych miejsc. Wynikało to głównie z późnego wdrożenia tych zaleceń (maj 2015 r.), tj. w momencie, w którym większość studentów wybrała miejsce odbywania praktyk.

2.2 Synteza wyników kontroli

1. W latach 2013–2015 (do 30 września) 17 objętych kontrolą urzędów administracji publicznej zrealizowało 2.308 staży i praktyk, z tego 1.152 staży, 877 praktyk studenckich i 279 praktyk zawodowych. Skontrolowane jednostki umożliwiły realizację praktyk studenckich, zawodowych i staży dla 53,5% osób zainteresowanych odbyciem w nich praktyki bądź stażu.

Zatrudnienie w kontrolowanych jednostkach po odbytym stażu²⁷, co jest bezpośrednim wyrazem przydatności tego instrumentu, znalazły 202 osoby (17,5% osób odbywających staże), natomiast po praktyce zawodowej zatrudniono jedną osobę. Ogółem w objętych kontrolą urzędach zatrudniono 8,8% osób odbywających w nich praktyki lub staże.

²⁵ Ewaluacja jest procesem zbierania informacji i ich interpretacji w celu podejmowania decyzji (zdyscyplinowana ocena), H. Komorowska, *Konstrukcja, realizacja i ewaluacja programu nauczania*, IBE, Warszawa 1995.

²⁶ W trakcie kontroli rozpoznawczej ustalono, że w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie umowy o praktyki absolwenckie były stosowane w tych przypadkach, kiedy studenci zainteresowani ich odbyciem nie posiadali skierowań z uczelni (praktyki nieobowiązkowe).

²⁷ Badano zatrudnienie po stażu lub praktyce odbytej w okresie objętym kontrolą, wg stanu na 30 września 2015 r.

Z danych uzyskanych podczas kontroli z 16 powiatowych urzędów pracy, zlokalizowanych na terenie powiatów, w których znajdowały się objęte kontrolą urzędy administracji publicznej wynika, że w zorganizowanych przez ww. urzędy stażach w 2014 r. udział wzięły 16.953 osoby, z tego w stażach zorganizowanych w jednostkach administracji publicznej – 6.017 (35,5%). Efektywność zatrudnieniowa ogółem dla tej grupy powiatowych urzędów pracy w okresie trzech miesięcy po zakończeniu stażu wyniosła 63,2%²⁸, a na dzień 31 grudnia 2015 r. – 57,7%. Efektywność zatrudnieniowa w przypadku staży w urzędach administracji publicznej była niższa niż efektywność staży ogółem²⁹ i kształtowała się na poziomie 52,5% w okresie trzech miesięcy po zakończeniu stażu, natomiast na dzień 31 grudnia 2015 r. wyniosła 49,9%. W kontekście efektywności staży istotne jest ponadto, że bezrobotni, którzy odbyli staż w administracji publicznej, mogą też brać udział w konkursach na stanowiska w służbie cywilnej czy też samorządzie terytorialnym, a zdobyte doświadczenie zwiększa ich szanse na uzyskanie zatrudnienia. [szerzej str. 22–23]

2. Tylko w trzech z 17 objętych kontrolą urzędów³⁰ (18%) upubliczniano (np. na stronach internetowych, tablicach ogłoszeń) informacje o wolnych miejscach oraz zasadach naboru na praktyki i staże (wymaganych dokumentach, osobach do kontaktu itp.).

Urzędy administracji samorządowej przyjmowały na praktyki (studenckie i zawodowe) wszystkich zainteresowanych, natomiast w urzędach administracji rządowej odmowne decyzje uzasadniane były najczęściej brakiem możliwości organizacyjnych. W jednym z pięciu objętych kontrolą urzędów wojewódzkich³¹ wystąpiły dwa przypadki odmowy przyjęcia na praktykę organizowaną w ramach Zaleceń Rady Ministrów dotyczących praktyk studenckich w urzędach administracji rządowej, gdyż praktyki w tych przypadkach nie były wymagane programem studiów (zalecenia dotyczyły praktyk obowiązkowych).

Mniej przejrzysty był proces naboru na staże – w żadnym ze skontrolowanych urzędów nie opracowano w formie pisemnej zasad i kryteriów podejmowania decyzji w tej sprawie, a kryteria wskazywane w wyjaśnieniach cechowała duża dowolność. Kierownicy jednostek kontrolowanych podawali, że przyczynami odrzucania wniosków był brak możliwości sfinansowania staży przez powiatowe urzędy pracy, a także brak potrzeb i możliwości urzędu oraz negatywna ocena kandydata (po przeprowadzonej rozmowie kwalifikacyjnej).

W trzech urzędach³² wskazując do odbycia stażu³³ osoby bezrobotne stosowano kryteria o charakterze socjalnym, preferując osoby w trudnej sytuacji materialnej, podczas gdy staż powinien być instrumentem aktywizacji zawodowej. W żadnej ze skontrolowanych jednostek administracji publicznej proces adaptacji praktykanta lub stażysty nie został określony w formie pisemnej. [szerzej str. 24–26]

²⁸ Wg sprawozdania Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej „Efektywność podstawowych form aktywizacji zawodowej realizowanych w ramach programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej w 2014 r.” efektywność zatrudnieniowa staży (w okresie do trzech miesięcy po zakończeniu) w 2014 r. wyniosła 74,1%.

²⁹ Niższa efektywność zatrudnieniowa staży organizowanych w urzędach administracji publicznej wynika z faktu, że jednostki te, w przeciwieństwie do podmiotów sektora prywatnego, w okresie objętym kontrolą nie mogły zagwarantować zatrudnienia po stażu w związku z obowiązkiem prowadzenia otwartych i konkurencyjnych naborów na stanowiska urzędnicze.

³⁰ W Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Wielkopolskim Urzędzie Wojewódzkim w Poznaniu oraz Lubelskim Urzędzie Wojewódzkim w Lublinie. W tym ostatnim urzędzie na stronach internetowych dostępne były informacje na temat praktyk studenckich i zawodowych (nie było informacji na temat staży).

³¹ Świętokrzyski Urząd Wojewódzki w Kielcach.

³² Urząd Gminy w Iwaniskach, Starostwo Powiatowe w Końskich, Urząd Gminy Olesno.

³³ Możliwość rekomendowania konkretnych osób do realizacji staży jest przewidziana w § 1 ust. 2 rozporządzenia w sprawie staży.

3. W 15 z 17 objętych kontrolą urzędów³⁴ (88%) stworzono warunki dla prawidłowej realizacji staży i praktyk. W dwóch urzędach gmin organizowano je w zakresie przekraczającym możliwości organizacyjne tych jednostek, czego wyrazem był m.in. fakt, że liczba praktykantów i stażystów w ciągu roku przekraczała stan zatrudnienia w tych jednostkach. Nadmierna liczba praktykantów i stażystów skutkowałą nieprawidłowościami polegającymi np. na nieprzydzieleniu wymaganej odzieży i obuwia roboczego oraz środków ochrony indywidualnej (w przypadku staży o charakterze robotniczym) oraz niezapewnieniu odpowiednio wyposażonych stanowisk pracy (dla praktykantów i stażystów na stanowiskach administracyjnych). [szerzej str. 27, 32]
4. Wszystkim praktykantom i stażystom przydzielono opiekunów. W kontrolowanych jednostkach urzędnicy sprawowali jednocześnie opiekę nad stażystami w liczbie od 1 do 5, a w przypadku studentów lub uczniów – od 1 do 12. W dwóch urzędach³⁵ (12%) pracownicy sprawowali w tym samym czasie opiekę nad więcej niż trzema bezrobotnymi stażystami, co było niezgodne z § 6 ust. 4 rozporządzenia w sprawie staży. Stosowanie analogicznej zasady w stosunku do praktykantów NIK oceniała jako dobrą praktykę. W dziewięciu urzędach³⁶ (53%) opieką obejmowano w tym samym czasie więcej niż trzech praktykantów. Opiekunowie praktykantów i stażystów zazwyczaj prawidłowo sprawowali nadzór nad przebiegiem praktyk i staży, oraz udzielali podopiecznym wskazówek i bieżącego wsparcia. W dwóch urzędach³⁷ (12%) niektórzy praktykanci/stażyci wskazywali na utrudniony kontakt z opiekunem. W jednej z kontrolowanych jednostek³⁸ wyznaczeni opiekunowie nie mieli ani kompetencji, ani możliwości organizacyjnych do należytego sprawowania opieki nad stażystami. [szerzej str. 32–33]
5. Kluczowym elementem realizacji wysokiej jakości staży i praktyk jest program, określający m.in. cele i treści edukacyjne stażu/praktyki oraz zakres obowiązków praktykanta/stażysty³⁹. W dziewięciu urzędach⁴⁰ (53% skontrolowanych) nie wyegzekwowano dla wszystkich realizowanych praktyk studenckich i zawodowych przekazania przez uczelnię lub szkołę ich programów, co uniemożliwiało rzetelną realizację zadań przez opiekunów praktykantów, zobowiązanych do zapewnienia pełnej realizacji programu praktyki przez praktykanta. W przypadkach, w których nie doszło do przekazania programu z jednostki kierującej na praktykę, zazwyczaj była ona realizowana w oparciu o wypracowany w jednostce schemat. W trzech urzędach (18%) wystąpiły przypadki realizacji praktyk mimo niezawarcia pisemnej umowy lub porozumienia.

Analiza sprawozdań z odbytych praktyk i staży wykazała, że w większości skontrolowanych urzędów organizowane praktyki i staże pozwoliły na realizację ich programów. Zgodnie z podstawą programową kształcenia w zawodach, określoną w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej

³⁴ Z wyjątkiem Urzędu Gminy w Iwaniskach oraz Urzędu Gminy Olesno.

³⁵ Starostwo Powiatowe w Białymstoku oraz Urząd Gminy w Iwaniskach.

³⁶ Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie, Świętokrzyski Urząd Wojewódzki w Kielcach, Starostwo Powiatowe w Chełmie, Starostwo Powiatowe w Złotowie, Urząd Gminy w Jastrowiu, Urząd Gminy w Iwaniskach, Urząd Miasta Chełm, Urząd Miejski w Lipsku.

³⁷ Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie oraz Urząd Miasta Chełm.

³⁸ Urząd Gminy w Iwaniskach.

³⁹ Na kluczową rolę programu w procesie realizacji praktyki zwrócono również uwagę w Ramach Jakości Staży i Praktyk, w których to podkreślono, że dla zagwarantowania odpowiedniej jakości oraz wysokiego standardu realizacji programu praktyki lub stażu, główne założenia i cele oraz planowany zakres działań powinny być wcześniej zdefiniowane, a sam program winien funkcjonować w formie spisane dokumentu.

⁴⁰ Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie, Świętokrzyski Urząd Wojewódzki w Kielcach, Starostwo Powiatowe w Chełmie, Starostwo Powiatowe w Końskich, Starostwo Powiatowe w Limanowej, Urząd Gminy i Miasta Jastrowie, Urząd Gminy w Iwaniskach, Urząd Gminy Olesno, Urząd Miasta Chełm.

z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach⁴¹, szkoła organizuje praktyki zawodowe w podmiocie zapewniającym rzeczywiste warunki pracy właściwe dla nauczanego zawodu. Tymczasem w dwóch urzędach⁴² (12%) prowadzono praktyki w zawodach takich jak technik logistyk, technik reklamy, technik handlowiec, bez możliwości realizacji programów praktyk. Dyrektorzy szkół kierujących na te praktyki wyjaśniali, iż wśród powodów kierowania uczniów na tego rodzaju praktyki do urzędów były: trudny lokalny rynek pracy, potrzeba zapewnienia praktyk dużej liczbie uczniów kształconych w różnych zawodach oraz chęć uniknięcia ponoszenia dodatkowych kosztów związanych z dojazdem do miejsca realizacji praktyki.

Objęte kontrolą praktyki i staże umożliwiły nabycie i rozwinięcie przez stażystów i praktykantów szeregu umiejętności, m.in. w zakresie pozyskiwania informacji i jej praktycznego wykorzystania, analizy danych, planowania i zarządzania czasem. Ze sprawozdań z odbytych praktyk (oraz – w mniejszym zakresie – staży) wynika, że znaczna część realizowanych zadań polegała na zapoznawaniu się z różnymi aktami prawnymi oraz wykonywaniu prostych czynności biurowych (kserowanie, segregowanie dokumentów i ich archiwizacja).

W trzech urzędach⁴³ nie wszystkie wydawane po zakończeniu stażu lub praktyki opinie o uczestnikach były rzetelne – przynajmniej część wydawano według opracowanego w urzędzie wzoru, bez indywidualizowania osiągnięć, umiejętności i cech praktykanta lub stażysty oraz zdobytych kompetencji. [szerzej str. 27–30]

6. Kontrolowane jednostki administracji publicznej na ogół realizowały staże w sposób zgodny z postanowieniami ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz rozporządzenia w sprawie staży. Jednakże w pięciu urzędach⁴⁴ stwierdzono nieprawidłowości polegające m.in. na składaniu do powiatowych urzędów pracy wniosków o zawarcie umowy o realizację stażu sporządzonych niezgodnie z wymaganiami, o których mowa w § 1 ust. 1 ww. rozporządzenia (wnioski nie zawierały wymaganych elementów, takich jak dane personalne opiekunów praktyk bezrobotnego; proponowanego terminu rozpoczęcia i zakończenia stażu; określenia zawodów i stanowisk pracy, na których staże mają być realizowane). W trzech urzędach⁴⁵ nie przydzielano stażystom odzieży i obuwia roboczego oraz środków ochrony indywidualnej na zasadach przewidzianych dla pracowników, co było niezgodne z § 6 ust. 1 pkt 6 ww. rozporządzenia.

W dwóch objętych kontrolą urzędach⁴⁶ stosowano praktykę „pozornego” organizowania staży w zawodzie innym niż poprzednio realizowany, o czym świadczy realizowanie przez stażystę takich samych czynności oraz wykorzystanie jednakowych programów stażu w różnych zawodach. Zdaniem NIK praktyka ta podejmowana była w celu obejścia zakazu określonego w § 1 ust. 3 rozporządzenia w sprawie staży, zgodnie z którym bezrobotny nie mógł odbywać ponownie stażu u tego samego organizatora na tym samym stanowisku pracy, na którym wcześniej odbywał staż.

⁴¹ Dz. U. poz. 184, ze zm.

⁴² Starostwa powiatowe w Limanowej i Złotowie.

⁴³ Świętokrzyski Urząd Wojewódzki w Kielcach, Urząd Gminy w Iwaniskach, Starostwo Powiatowe w Złotowie.

⁴⁴ Starostwa powiatowe w Białymstoku, Limanowej i Złotowie oraz Urząd Gminy i Miasta Jastrowie i Urząd Gminy w Iwaniskach.

⁴⁵ Świętokrzyski Urząd Wojewódzki w Kielcach, Urząd Gminy w Iwaniskach, Urząd Gminy Olesno.

⁴⁶ Świętokrzyski Urząd Wojewódzki w Kielcach, Urząd Gminy w Iwaniskach.

- W Urzędzie Gminy w Iwaniskach nastąpiło niezgodne z umowami⁴⁷ przekazanie organizacji większości staży (dla 91 osób, co stanowiło 63% staży) do innych jednostek organizacyjnych gminy, głównie szkół podstawowych w okolicznych miejscowościach. [szerzej str. 26, 30–32]
7. W ponad połowie (9) skontrolowanych urzędów administracji publicznej⁴⁸ stwierdzono nieprawidłowości lub uchybienia związane z prowadzeniem szkoleń wstępnych wymaganych na mocy przepisów rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z 27 lipca 2004 r. w sprawie szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy⁴⁹, polegające na ich prowadzeniu przez osoby nieuprawnione oraz niewłaściwym dokumentowaniu odbytych szkoleń. Z kolei w dwóch urzędach⁵⁰ dopuszczono do przetwarzania danych osobowych przez praktykantów lub stażystów, którzy nie posiadali upoważnień, wymaganych art. 37 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych⁵¹, co może uzasadniać odpowiedzialność karną z art. 51 ust. 1 tej ustawy; ponadto w dwóch jednostkach⁵² nie udokumentowano udzielenia stosownych upoważnień⁵³. [szerzej str. 33–35]
  8. W badanym okresie w 14 urzędach spośród 15, w których wystąpiły do tego przesłanki⁵⁴, nie wypłacano opiekunom praktyk zawodowych dodatków szkoleniowych, przewidzianych w § 12 ust. 2 rozporządzenia w sprawie praktycznej nauki zawodu, zgodnie z którym w przypadku gdy opiekun praktyk zawodowych nie został zwolniony od świadczenia pracy, pracodawca ustala i wypłaca opiekunowi praktyk zawodowych dodatek szkoleniowy w wysokości nie niższej niż 10% przeciętnego wynagrodzenia. Wśród przyczyn niewykorzystywania tego instrumentu motywowania opiekunów była, w opinii składających wyjaśnienia kierowników jednostek kontrolowanych, niezgodność z innymi przepisami prawa oraz chęć zapobieżenia nierównemu traktowaniu opiekunów różnych rodzajów praktyk. [szerzej str. 35–37]
  9. W skontrolowanych urzędach administracji publicznej nie prowadzono ewaluacji realizowanych praktyk i staży i nie zwracano się do uczestników o ocenę odbytych praktyk lub staży. Ponadto w ośmiu z 17 urzędów (47%) nie weryfikowano posiadania przez odbywających praktyki studentów ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków. [szerzej str. 37–38]
  10. W objętych kontrolą urzędach administracji rządowej (dwa ministerstwa i pięć urzędów wojewódzkich) w roku 2015 zaplanowano 298 miejsc praktyk studenckich, realizowanych w oparciu o zalecenia Rady Ministrów dotyczące praktyk studenckich w urzędach administracji rządowej⁵⁵.

⁴⁷ Wyznaczonym w umowach, zgodnie z § 5 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia w sprawie staży, miejscem odbywania stażu była siedziba Urzędu.

⁴⁸ Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie, Podlaski Urząd Wojewódzki w Białymstoku, Świętokrzyski Urząd Wojewódzki w Kielcach, Starostwo Powiatowe w Chełmie, Starostwo Powiatowe w Końskich, Starostwo Powiatowe w Złotowie, Urząd Gminy i Miasta Jastrowie, Urząd Gminy w Iwaniskach.

⁴⁹ Dz. U. Nr 180, poz. 1860, ze zm.

⁵⁰ Świętokrzyski Urząd Wojewódzki w Kielcach, Urząd Gminy w Iwaniskach.

⁵¹ Dz. U. z 2015 r. poz. 2135, ze zm.

⁵² Urząd Gminy i Miasta Jastrowie, Urząd Gminy Olesno.

⁵³ Ustawa o ochronie danych osobowych nie przesądza o formie upoważnienia, jednakże dla celów dowodowych dobrze, by miało ono formę pisemną.

⁵⁴ Wszystkich objętych kontrolą poza Ministerstwem Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Ministerstwem Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz Urzędem Gminy Olesno. W ww. ministerstwach w okresie objętym kontrolą nie organizowano praktyk zawodowych dla uczniów szkół publicznych.

⁵⁵ Podlaski Urząd Wojewódzki – 27, Świętokrzyski Urząd Wojewódzki – 25, Małopolski Urząd Wojewódzki – 82, Lubelski Urząd Wojewódzki – 50, Wielkopolski Urząd Wojewódzki – 40, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego – 36, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej – 38.

Tymczasem do 30 września 2015 r. praktykę taką w skontrolowanych jednostkach odbyło tylko 75 osób. Stopień wykorzystania przygotowanych miejsc praktyk wyniósł ogółem 25,2% (najwyższy w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej – 60,5%, najniższy w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego – 2,8%). Niewielkie zainteresowanie rządowym programem praktyk wynikało głównie z faktu jego późnego wdrożenia (maj 2015 r.), w momencie, w którym większość studentów miała już wybrane jednostki do organizacji praktyk.

Z informacji przedstawionych przez 16 nieobjętych kontrolą uczelni wynika m.in., że wdrożenie programu „otworzyło drzwi” do jednostek, które wcześniej dość sceptycznie podchodziły do praktykantów, a studenci, którzy odbyli praktyki w ramach programu, bardzo pozytywnie oceniają ich przebieg. Zaletą programu było także przedstawienie w jednym miejscu ofert praktyk. Wśród obszarów do poprawy wskazywano obciążenie uczelni związane z przygotowywaniem dokumentów dla wszystkich aplikujących studentów (a nie tylko przyjętych), proponując np., aby rekrutacja na praktyki odbywała się podobnie jak na rynku komercyjnym na podstawie CV, a dokumenty z uczelni byłyby dostarczane do urzędu po przyjęciu na praktykę, a przed jej rozpoczęciem. Proponowano także objęcie programem praktyk nieobowiązkowych.

W żadnym z kontrolowanych urzędów nie stwierdzono odbycia praktyki absolwenckiej zrealizowanej w oparciu o uregulowania ustawy o praktykach absolwenckich⁵⁶. Z wyjaśnień udzielanych przez przedstawicieli kontrolowanych jednostek wynikało, że zainteresowanie tą formą wsparcia ze strony absolwentów było nikłe. [szerzej str. 38–40]

11. W latach akademickich 2013/2014 i 2014/2015 na objętych kontrolą uczelniach studiowało ogółem 127.967 studentów. Praktyki studenckie były realizowane na wszystkich tych uczelniach, a w kontrolowanym okresie odbyło je 47.107 studentów (36,8%), w tym praktyki w urzędach administracji publicznej odbyło 7.271 osób (15,4% studentów odbywających praktyki ogółem). Przygotowane na uczelniach programy praktyk uwzględniały treści określone w programach kształcenia dla danego kierunku studiów. [szerzej str. 43–45]

12. W kontrolowanym okresie na wszystkich siedmiu objętych badaniem uczelniach stworzono warunki organizacyjno-administracyjne niezbędne do realizacji przez studentów praktyk studenckich, w tym odbywanych w urzędach administracji publicznej. Zgodnie z wewnętrznymi uregulowaniami przyjętymi w kontrolowanych jednostkach nadzór merytoryczny nad przebiegiem praktyk i kwestie organizacyjne powierzono opiekunom (pełnomocnikom) wyznaczonym w ramach poszczególnych wydziałów (instytutów) uczelni. W trzech z siedmiu uczelni objętych kontrolą wyodrębniono jednostkę, która koordynowała realizację zadań związanych z zapewnieniem właściwej organizacji praktyk i wspomagała w tym zakresie opiekunów (pełnomocników)⁵⁷.

Wszystkie objęte badaniem praktyki realizowane były na podstawie porozumień bądź umów zawartych przez uczelnie z organizatorem praktyk. W zawartych porozumieniach/umowach określone zostały prawa i obowiązki stron m.in. w zakresie wyznaczenia zakładowego

⁵⁶ W trakcie kontroli rozpoznawczej ustalono, że w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie umowy o praktyki absolwenckie były stosowane w tych przypadkach, kiedy studenci zainteresowani ich odbyciem nie posiadali skierowań z uczelni (praktyki nieobowiązkowe).

⁵⁷ Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Uniwersytet w Białymstoku, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

i instytutowego opiekuna praktyk, sprawowania nadzoru dydaktyczno-wychowawczego nad praktykantami (uczelnia), zapewnienia miejsca pracy oraz urządzeń i materiałów odpowiednich do realizacji praktyk (organizator). [szerzej str. 41, 45]

13. We wszystkich objętych badaniem uczelniach studentom zapewniono dostęp do informacji o zasadach organizacji i realizacji praktyk, zamieszczonych na stronach internetowych uczelni. Na ww. stronach zamieszczono między innymi informacje odnośnie opiekunów praktyk na poszczególnych wydziałach, instytutach oraz wymaganych dokumentach.

Informacje dotyczące zasad organizacji i zaliczenia praktyk znajdowały się także na tablicach ogłoszeń i przedstawiane były przez opiekunów (pełnomocników) w trakcie organizowanych przez nich spotkań w okresie poprzedzającym rozpoczęcie praktyk. [szerzej str. 45]

14. We wszystkich skontrolowanych uczelniach wyznaczeni zostali opiekunowie lub pełnomocnicy pełniący nadzór i opiekę nad studentami odbywającymi praktykę, jednakże w praktyce ich rola sprowadzała się jedynie do czynności typowo administracyjno-organizacyjnych, tj. poinformowania studentów o zasadach odbycia praktyk w trakcie spotkań poprzedzających odbycie praktyki, zatwierdzenia miejsca odbywania praktyk oraz zaliczania ich odbycia.

Praktyki (za wyjątkiem jednej uczelni⁵⁸) realizowane były w okresie wakacyjnym, w którym to opiekunowie/pełnomocnicy uczelniani wykorzystywali urlopy wypoczynkowe.

Tylko w jednej z siedmiu uczelni przyjęto uregulowania ograniczające maksymalną liczbę studentów, nad którymi w tym samym czasie może sprawować opiekę pełnomocnik bądź opiekun ds. praktyk⁵⁹. Doprowadziło to w skrajnym przypadku do sytuacji, że opiekunowie sprawowali opiekę nad znaczną liczbą studentów (przekraczającą 800 w ciągu roku akademickiego), co mogło ograniczać możliwość rzetelnego sprawowania opieki i nadzoru merytorycznego.

W żadnej z kontrolowanych uczelni nie realizowano ewaluacji praktyk, a tylko w jednej prowadzono bazę dobrych praktyk⁶⁰. [szerzej str. 41–43, 46]

15. W badanym okresie w czterech z siedmiu kontrolowanych jednostek stwierdzono nieprzekazywanie programów organizatorom praktyk⁶¹, co stwarzało ryzyko braku zapewnienia odpowiedniej jakości realizowanej praktyki i zwiększało ryzyko niewłaściwego jej przebiegu. W żadnej z objętych kontrolą uczelni nie stwierdzono bezpośrednich kontaktów pomiędzy opiekunem z jednostki, w której odbywała się praktyka i jednostki kierującej na praktykę, co skutkowało między innymi prowadzeniem praktyk w wielu przypadkach bez programu opracowanego przez uczelnię.

W przypadku dwóch praktyk⁶² stwierdzono, że wybrane na miejsca odbywania praktyki instytucje nie dawały możliwości realizacji wymogów ramowego programu praktyk dla określonego kierunku i specjalności. [szerzej str. 47]

⁵⁸ Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu.

⁵⁹ Wyjątek stanowi Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, na którym regulamin praktyk przewidywał, iż w katedrze, w której jest powyżej 100 studentów odbywających praktyki może być wyznaczony więcej niż jeden opiekun praktyk.

⁶⁰ Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu.

⁶¹ Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu, Uniwersytet w Białymstoku, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie.

⁶² Studentów Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu.

16. Wyniki ankiety przeprowadzonej wśród 522 studentów, którzy odbyli praktyki w urzędach administracji publicznej świadczą o tym, że w zdecydowanej większości nie mieli oni problemów ze znalezieniem miejsca do odbycia praktyki. Przypadki, w których wystąpiły takie problemy, związane były z brakiem wolnych miejsc w wybranej jednostce w określonym terminie bądź niechęcią jednostki do przyjęcia praktykantów. Jedynie 18% ankietowanych przyznało, że uczelnia pomagała w znalezieniu miejsca do odbycia praktyki.

Najczęściej rozwijaną umiejętnością w trakcie praktyk odbywanych w urzędach administracji publicznej w opinii ankietowanych było pozyskiwanie informacji (87% odpowiedzi), a także ich praktyczne wykorzystanie (82,4%).

Praktyki w urzędach administracji publicznej, z uwagi na ich specyfikę, z reguły nie dawały możliwości rozwijania umiejętności językowych, bowiem jedynie 13% respondentów wskazało na podniesienie tych umiejętności. Niewiele ponad połowa ankietowanych przyznała, że odbyte praktyki rozwinęły umiejętności przekuwania pomysłów w działanie, przedsiębiorczości (54%) oraz pracy z programami komputerowymi (54,6%).

Jedna trzecia ankietowanych przyznała, że w trakcie praktyki wykonywała jedynie proste czynności takie jak np. kserowanie dokumentacji, natomiast 67,6% ankietowanych stwierdziło, że podczas praktyki przekazana została im informacja na temat jakości realizowanych zadań oraz o stopniu uzyskanych umiejętności i rozwijanych kompetencji. [szerzej str. 49–53]

2.3 Uwagi i wnioski

Stopa bezrobocia młodych ludzi w Polsce, podobnie jak w całej Unii Europejskiej, pozostaje od dłuższego czasu wysoka. Do czynników, które mogą wpłynąć na zmianę tej sytuacji należą m.in. zwiększenie roli praktycznego kształcenia w edukacji oraz stworzenie warunków sprzyjających wchodzeniu młodych ludzi na rynek pracy. Praktyki i staże dla wielu młodych ludzi mogą być właśnie „furtką” otwierającą rynek pracy. W tym kontekście należy pozytywnie ocenić fakt podejmowania się przez jednostki administracji publicznej organizacji praktyk i staży i zwiększającą się liczbę kierunków studiów, na których przewidziano realizację obowiązkowych praktyk studenckich. Przydatność praktyk i staży w kontekście przyszłego zatrudnienia zależy jednak od jakości i rzetelności przekazywanych w ich trakcie treści kształcenia oraz od zdobytych przez praktykanta/stażystę umiejętności.

Warunkiem koniecznym do organizacji wysokiej jakości praktyk i staży są: przejrzysta rekrutacja, pisemna umowa/porozumienie, odpowiednio przygotowane miejsce pracy praktykanta lub stażysty, odpowiednio przygotowane (zawierające zakres obowiązków, zdefiniowane cele i treści edukacyjne) i przekazane do jednostki, w której odbywa się praktyka lub staż programy, właściwa opieka i nadzór ze strony jednostki kierującej jak i jednostki, w której odbywa się praktyka/staż. Kluczowe dla podnoszenia jakości wspomnianych form wsparcia jest także, aby po zakończonej praktyce bądź stażu praktykant/stażysta otrzymał pisemne potwierdzenie jego realizacji oraz umożliwienie mu oceny odbytej praktyki/stażu w formie pisemnej.

W związku z powyższym, podkreślając pozytywną ocenę stworzenia przez urzędy administracji publicznej możliwości odbycia praktyk i staży oraz wzrastającego „upraktyczniania” kształcenia, szczególnie istotne jest zadbanie o przekazywanie w każdym przypadku programów praktyk oraz o realizację w trakcie praktyki i stażu czynności nie ograniczających się jedynie bądź w większości do wykonywania zadań pomocniczych. Warto więc promować wykonywanie

bardziej skomplikowanych czynności pod okiem opiekuna. Praktyki powinny być zorientowane na zdobycie konkretnych umiejętności (pozostałych, miękkich kompetencji praktykanci i stażyści uczą się przez samo przebywanie w naturalnym, dla nich nowym, środowisku pracy). Kluczowa jest ścisła współpraca i częstsze kontakty w trakcie realizacji praktyk pomiędzy jednostką kierującą, a jednostką, w której odbywa się praktyka.

W trakcie kontroli w jednostkach administracji publicznej stwierdzono powszechną praktykę niewypłacania dodatków szkoleniowych opiekunom praktyk zawodowych, w przypadku niezwolnienia ich (przynajmniej częściowo) od świadczenia pracy, przewidzianych w § 12 ust. 2 rozporządzenia w sprawie praktycznej nauki zawodu. Obowiązek szkół przekazywania pracodawcom, u których realizowane są praktyki zawodowe, środków na pokrycie dodatków szkoleniowych, wynika z art. 70a ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty⁶³. Odpowiedzialni za nieprawidłowość kierownicy jednostek kontrolowanych wskazywali w wyjaśnieniach szereg trudności związanych z wypłatą dodatków, powołując się m.in. na niezgodność z innymi przepisami prawa⁶⁴. Podkreślali oni także kwestię naruszania zasady równości w traktowaniu pracowników w sytuacji wypłacania – zgodnie z obowiązującymi przepisami – dodatków szkoleniowych jedynie opiekunom praktyk zawodowych uczniów szkół publicznych, z pominięciem realizujących takie same zadania opiekunów praktyk zawodowych uczniów szkół niepublicznych⁶⁵ czy opiekunów praktyk studenckich. Stosunkowo łatwo jest uniknąć obowiązku wypłaty dodatków szkoleniowych – zastosowanie rozwiązania polegającego na zwolnieniu opiekuna z części obowiązków albo wpisaniu zadania pełnienia opieki do zakresu obowiązków pracownika jako sposobu na zgodne z prawem działanie w tym zakresie, zadeklarowali niektórzy kierownicy kontrolowanych jednostek w odpowiedziach na wystąpienia pokontrolne NIK. Można przypuszczać, że występować będą przypadki, iż zwolnienie z części zadań będzie miało charakter tylko pozorny, a tym samym prowadzić będzie do obejścia obowiązującego przepisu.

Jednocześnie mając na uwadze, iż przyjmowanie przez urzędy uczniów na praktyki nie jest wyraźnie określonym obowiązkiem tych jednostek, trzeba zauważyć, że mogą one ograniczyć lub zaprzestać tej działalności⁶⁶, co w kontekście – wynikających z ustaleń kontroli – znacznych trudności dyrektorów szkół ponadgimnazjalnych prowadzących kształcenie zawodowe ze znalezieniem odpowiednich miejsc praktyk, miałoby bardzo negatywny wpływ na funkcjonowanie tych szkół. Z uwagi na powyższe, Najwyższa Izba Kontroli sygnalizuje potrzebę podjęcia przez Prezesa Rady Ministrów działań w celu wyeliminowania wskazanych nieprawidłowości, związanych z nieprzestrzeganiem obowiązującego prawa m.in. w urzędach administracji państwowej.

Zdaniem NIK, uzasadnione jest także, w dalszej perspektywie czasowej, wypracowanie systemowego rozwiązania, zapewniającego równe traktowanie publicznych i niepublicznych szkół i uczelni organizujących praktyki. Rozwiązanie to powinno uwzględniać fakt, iż praktyki są istotnym

⁶³ Dz. U. z 2015 r. poz. 2156, ze zm.

⁶⁴ M.in. ustawą o finansach publicznych oraz ustawą o służbie cywilnej.

⁶⁵ Przedmiotowe rozporządzenie odnosi się jedynie do realizacji praktyk zawodowych przez uczniów publicznych szkół ponadgimnazjalnych prowadzących kształcenie zawodowe.

⁶⁶ W odpowiedzi na wystąpienie pokontrolne NIK, zawierające wniosek o wypłatę dodatków szkoleniowych opiekunom praktyk zawodowych w sytuacji niezwalniania ich, przynajmniej częściowo, od zadań wynikających z umowy o pracę, Wojewoda Świętokrzyski podała, iż Świętokrzyski Urząd Wojewódzki w Kielcach jako państwowa jednostka budżetowa nie ma możliwości przyjęcia środków na pokrycie kosztów dodatków zadaniowych i w związku z tym pod znakiem zapytania pozostaje przyjmowanie uczniów na praktyki zawodowe.

elementem procesu dydaktycznego i to na podmiotach prowadzących kształcenie spoczywa odpowiedzialność za zapewnienie praktyk odpowiedniej jakości, co może wiązać się z obowiązkiem pokrywania kosztów ich organizacji.

Poza realizacją wniosków zawartych w wystąpieniach pokontrolnych, NIK wskazuje na potrzebę zapewnienia ściślejszej współpracy jednostek kierujących na praktyki i staże i jednostek, w których odbywają się ww. formy wsparcia, a także podjęcia odpowiednich działań przez kontrolowane urzędy administracji publicznej w celu:

- upubliczniania informacji o wolnych miejscach, zasadach i kryteriach przyjęć⁶⁷,
- egzekwowania w każdym przypadku programów praktyk od jednostek kierujących praktykantów,
- dokonywania rzetelnej oceny przebiegu praktyk i staży oraz wskazywania konkretnych umiejętności, zdobytych w ich trakcie przez praktykantów i stażystów,
- umożliwienia studentom odbywania praktyk nieobowiązkowych, np. z wykorzystaniem instytucji praktyk absolwenckich,
- prowadzenia ewaluacji organizowanych w jednostkach praktyk i staży.

Uczelnie powinny podjąć działania mające na celu:

- zapewnienie aktywnego nadzoru ze strony opiekunów nad praktykantami,
- ustanowienie ograniczeń w liczbie studentów obejmowanych opieką,
- wprowadzenie mechanizmów zapewniających przekazywanie programów praktyk,
- prowadzenie ewaluacji praktyk studenckich.

NIK zwraca także uwagę na potrzebę kierowania uczniów przez dyrektorów szkół prowadzących kształcenie zawodowe na praktyki zawodowe jedynie do pracodawców zapewniających rzeczywiste warunki pracy, właściwe dla nauczanego zawodu.

⁶⁷ W zaleceniach Rady UE w sprawie ram jakości staży sformułowano zachętę do zamieszczania w ogłoszeniach o naborze także m.in. informacji o ewentualnym świadczeniu pieniężnym lub rekompensacie kosztów, ubezpieczeniu zdrowotnym i ubezpieczeniu od wypadków, a także o odsetku stażystów zrekrutowanych w ostatnich latach.

3.1 Przygotowanie urzędów do realizacji praktyk i staży (w tym nabór)

We wszystkich objętych kontrolą jednostkach wyznaczone zostały komórki organizacyjne (osoby) odpowiedzialne za organizację praktyk i staży, z reguły umiejscowione w komórkach o charakterze organizacyjnym i kadrowym. W latach 2013–2015 (do 30 września) skontrolowane urzędy umożliwiły realizację praktyk studenckich, zawodowych i staży dla 53,5% osób, zgłaszających chęć odbycia praktyki bądź stażu. Ogółem w skontrolowanych urzędach administracji publicznej odbyło się 1.152 staży, 877 praktyk studenckich i 279 praktyk zawodowych. Szczegółowe zestawienie danych o liczbie i rodzajach realizowanych praktyk i staży w kontrolowanych jednostkach zawiera zestawienie nr 1 (załącznik nr 5.6. do Informacji).

Podstawową drogą do odbycia praktyki/stażu w urzędzie była inicjatywa praktykanta/stażysty, którzy najczęściej drogą telefoniczną lub mailową zasięgaliby informacji o możliwości odbycia praktyki/stażu.

Zatrudnienie w kontrolowanych jednostkach po odbytej praktyce bądź stażu znalazły 203 osoby, przy czym zdecydowana większość zatrudnionych były to osoby kończące staż (202 osoby). Badano zatrudnienie po stażu lub praktyce odbytej w okresie objętym kontrolą, wg stanu na 30 września 2015 r. Efektywność zatrudnieniowa dla kontrolowanej próby ogółem ukształtowała się na poziomie 8,8%, natomiast efektywność zatrudnieniowa dla staży wyniosła 17,5%.

Podczas kontroli uzyskano informacje z 16 powiatowych urzędów pracy zlokalizowanych w powiatach, na terenie których znajdowały się objęte kontrolą urzędy administracji publicznej, dotyczące skali staży organizowanych w urzędach administracji publicznej oraz ich efektywności zatrudnieniowej, na tle danych dotyczących wszystkich staży. Dane te przedstawia poniższe zestawienie.

Zestawienie nr 1

Realizacja przez wybrane powiatowe urzędy pracy staży w 2014 r.

Jednostka przedstawiająca informację	Liczba osób kończących staż:		Liczba zatrudnionych				Efektywność % zatrudnionych do kończących			
	ogółem	w tym w urzędach administracji publicznej	w okresie do 3 miesięcy po zakończeniu stażu		na 31 grudnia 2015 r.		w okresie do 3 miesięcy po zakończeniu stażu		na 31 grudnia 2015 r.	
			ogółem	w tym w urzędach administracji publicznej	ogółem	w tym w urzędach administracji publicznej	ogółem	w tym w urzędach administracji publicznej	ogółem	w tym w urzędach administracji publicznej
Grodzki Urząd Pracy w Krakowie	1193	352	620	156	945	221	52	44	80	63
MUP w Kielcach	1227	378	690	145	714	103	56	38	58	27
MUP w Lublinie	1422	461	1135	296	983	319	79,8	64,2	69,1	69,2
PUP w Augustowie	468	99	306	73	230	73	65,4	73,7	49,1	73,7
PUP w Białymstoku	1007	200	898	150	795	140	89	75	79	70
PUP w Chełmie	1169	434	767	263	554	182	65,6	60,6	47,4	41,9
PUP w Dąbrowie Tarnowskiej	680	338	454	136	136	39	66,8	20	55	11,5
PUP w Kielcach	1668	488	1035	176	620	256	62	36	37,2	52,4
PUP w Końskich	1171	381	975	281	303	98	83,3	73,7	25,9	25,7
PUP w Krakowie	1268	427	848	203	1134	329	66,9	47,5	89,4	77
PUP w Limanowej	724	188	504	96	519	99	69,6	51,1	71,7	52,7
PUP w Lublinie	456	188	353	115	293	106	77	61	64	56
PUP w Opatowie	1261	673	529	284	301	136	42	42,2	23,9	20,2
PUP w Poznaniu	832	204	722	145	659	108	86,8	71,1	79,2	52,9
PUP w Złotowie	437	69	296	42	262	48	62,4	60,9	59,7	69,6
Urząd Pracy dla Miasta Stołecznego Warszawy	1970	1137	1221	598	1804	747	62	52,6	91,6	65,7
Ogółem	16953	6017	11353	3159	10252	3004	63,2	52,5	57,7	49,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników kontroli NIK.

W zaleceniach Rady UE w sprawie ram jakości staży wskazano, aby państwa członkowskie zachęcały podmioty oferujące staż, by w ogłoszeniach i powiadomieniach o naborze zamieszczały informacje o warunkach stażu, w szczególności o tym, czy przewidziano świadczenie pieniężne lub rekompensatę kosztów oraz ubezpieczenie zdrowotne i ubezpieczenie od wypadków, zachęcały podmioty oferujące staż, by podawały informacje o zasadach rekrutacji, w tym o odsetku stażystów zrekrutowanych w ostatnich latach.

Jedynie trzy z 17 skontrolowanych jednostek administracji publicznej podawały do publicznej wiadomości informacje o wolnych miejscach oraz zasadach naboru na praktyki lub staże:

- Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, na stronie internetowej www.mpips.gov.pl udostępniło informacje dotyczące zasad rekrutacji na staże i praktyki. Zamieszczona informacja zawierała:
  - zakresy działalności poszczególnych komórek organizacyjnych Ministerstwa,
  - dostępność wolnych miejsc na staż lub praktykę w wybranej komórce organizacyjnej oraz wymagania,
  - formularz aplikacyjny,
  - informację na temat wiadomości zwrotnej, która zostanie przekazana niezależnie od wyniku rozpatrzenia aplikacji.
- Wielkopolski Urząd Wojewódzki w Poznaniu na stronie internetowej podawał do publicznej wiadomości informacje o możliwości odbywania staży i praktyk. Informacje o naborze zawierały warunki przyjęcia, sposób kontaktu, regulaminy oraz prawa i obowiązki stron. Urząd przekazywał również bezpośrednio informacje o dostępnych miejscach praktyk do uczelni, biur karier, a także uczestniczył w targach praktyk organizowanych przez uczelnie.
- Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie informował na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej o organizacji praktyk dla studentów i uczniów szkół średnich, w tym o terminach realizacji, wymaganych dokumentach oraz stosowanych zasadach.

Ww. jednostki administracji rządowej zamieszczały te informacje już przed wprowadzeniem wymogu dotyczącego publikacji danych o dostępnych miejscach praktyk w ramach rządowego programu praktyk studenckich, dlatego NIK ocenia to jako dobrą praktykę. Zdaniem NIK informowanie (na stronach internetowych, tablicach ogłoszeń) o możliwości odbycia praktyki/stażu, o procedurach, wymaganych dokumentach oraz osobach do kontaktu miałyby pozytywny wpływ na przejrzystość procesu naboru i budowało wizerunek urzędu jako podmiotu przyjaznego obywatelom.

Najmniej przejrzysty był proces naboru na staże – kierownicy jednostek kontrolowanych wskazywali, że przyczynami odrzucania wniosków był brak możliwości sfinansowania staży przez powiatowe urzędy pracy, a także brak potrzeb i możliwości urzędu oraz negatywna ocena kandydata (po przeprowadzonej rozmowie kwalifikacyjnej).

Skontrolowane urzędy administracji samorządowej przyjmowały na praktyki (studenckie i zawodowe) wszystkich zainteresowanych, w urzędach administracji rządowej odmowne decyzje uzasadniane były najczęściej brakiem możliwości organizacyjnych.

- W latach 2013–2015 (do 30 września) do Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach wpłynęło 78 wniosków o przyjęcie na praktyki, w tym siedem na praktyki zawodowe. W wyniku rozpatrzenia wniosków oraz uwzględniając zgłoszone potrzeby i możliwości komórek organizacyjnych Urzędu zorganizowano praktyki dla 53 osób, w tym pięć praktyk zawodowych, 47 obowiązkowych praktyk studenckich (z tego sześć w ramach rządowego programu praktyk studenckich) oraz jedną praktykę studencką nieobowiązkową. W 12 przypadkach wnioskodawcy zrezygnowali z odbywania praktyki. Głównymi przyczynami odrzucenia wniosków był brak zapotrzebowania na stażystów i praktykantów ze strony poszczególnych komórek organizacyjnych ŚUW lub brak możliwości zorganizowania praktyki we wnioskowanym terminie. W jednostkowych przypadkach przyczyną odrzucenia wniosku był brak możliwości zrealizowania programu praktyki i brak możliwości wyznaczenia opiekuna o wymaganych kwalifikacjach.
- W badanym okresie do Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie wpłynęły 262 wnioski o przyjęcie na praktykę studencką. Na praktyki przyjęto 205 osób. Główną przyczyną odmowy był brak możliwości zorganizowania praktyki we wskazanych przez studentów terminach ze względów organizacyjnych.

W Świętokrzyskim Urzędzie Wojewódzkim w Kielcach wystąpiły dwa przypadki odmowy przyjęcia na praktykę organizowaną w ramach Zaleceń Rady Ministrów dotyczących praktyk studenckich w urzędach administracji rządowej, gdyż studenci wnioskowali o praktyki nieobowiązkowe.

Wszystkich zainteresowanych odbyciem praktyki przyjęto także do Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, jednak mimo to liczba zorganizowanych tam praktyk i staży była niewielka. W okresie objętym kontrolą, do czasu wejścia w życie Zaleceń Rady Ministrów zorganizowano tam dwie praktyki studenckie⁶⁸.

- W latach 2013–2015 (do 30 września) Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego zorganizowało 16 staży i trzy praktyki, w tym: siedem osób odbyło staże dla bezrobotnych finansowane z Funduszu Pracy oraz Europejskiego Funduszu Społecznego, po zakończeniu których zatrudniono w MNiSW dwie osoby, sześć osób odbyło staże realizowane na podstawie swobody umów, w ramach konkurs „Grasz o Staż”⁶⁹, trzech słuchaczy Krajowej Szkoły Administracji Publicznej odbyło staże administracyjne⁷⁰, trzy osoby odbyły praktyki studenckie, w tym jedną praktykę na podstawie Zaleceń Rady Ministrów dotyczących praktyk studenckich w urzędach administracji rządowej oraz jednostkach organizacyjnych podległych lub nadzorowanych w 2015 r. W okresie objętym kontrolą, wszystkim osobom, które złożyły dokumenty wymagane dla odbycia praktyki studenckiej umożliwiono ich realizację. W przypadku konkursu „Grasz o Staż” na dwa corocznie przygotowane miejsca, aplikowało: w 2013 r. – 133 osoby, w 2014 r. – 109 osób i w 2015 r. – 179 osób.

W żadnej ze skontrolowanych jednostek administracji publicznej proces adaptacji praktykanta lub stażysty nie został opisany w dokumencie. Na przydatność posiadania tego typu procedury, która precyzyjnie określa elementy procesu adaptacji nowoprzyjętej osoby i umożliwia przeprowadzanie takiego procesu za każdym razem w sposób kompletny i kompetentny – gwarantujący wdrożenie praktykanta lub stażysty we wszystkie niezbędne obszary, zwrócono uwagę w Polskich Ramach Jakości Praktyk i Staży. W dokumencie tym podkreślono, że standaryzacja tego elementu zapewnia każdemu praktykantowi lub stażyście dostęp do kluczowych informacji na temat funkcjonowania w organizacji, niezależnie od terminu rozpoczęcia programu praktyki lub stażu.

3.2 Realizacja praktyk i staży w urzędach

Skala działalności kontrolowanych urzędów w zakresie organizacji praktyk i staży

Skalę zorganizowanych w danym urzędzie praktyk i staży obrazuje stosunek ich liczby (w ciągu roku) do liczby zatrudnionych pracowników. W Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego stosunek liczby praktykantów i stażystów do liczby pracowników zatrudnionych⁷¹ wynosił

⁶⁸ Do czasu wejścia w życie Zaleceń Rady Ministrów, wybrane urzędy administracji rządowej zorganizowały:

- Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji: 47 praktyk w 2013 r., 50 praktyk w 2014 r. i 8 praktyk w 2015 r.
- Ministerstwo Edukacji Narodowej: 24 praktyki w 2013 r., 18 praktyk w 2014 r. i 10 w 2015 r.
- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego: 47 praktyk w 2013 r., 22 praktyki w 2014 r. i 0 w 2015 r.
- Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej: 27 praktyk w 2013 r., 26 praktyk w 2014 r. i 5 praktyk w 2015 r.
- Ministerstwo Sportu i Turystyki: 4 praktyki w 2013 r., 8 praktyk w 2014 r. i 3 praktyki w 2015 r.
- Ministerstwo Środowiska: 108 praktyk w 2013 r., 78 praktyk w 2014 r. i 12 praktyk w 2015 r.

⁶⁹ Ogólnopolski konkurs organizowany przez firmę audytorsko-doradczą oraz ogólnopolski dziennik, w ramach którego fundatorzy tj. firmy, spółki, organizacje rządowe, pozarządowe i inne instytucje, zobowiązują się do przyjęcia określonej liczby osób na płatny staż lub praktykę. W konkursie mogą wziąć udział wyłącznie studenci oraz absolwenci do 30. r. ż.

⁷⁰ Organizowane są dla słuchaczy KSAP w krajowych instytucjach administracji publicznej. Staż administracyjny stanowi jeden z najważniejszych elementów aplikacyjnego kształcenia w KSAP, które przewiduje odbycie dwóch staży w instytucjach krajowych oraz jednego stażu zagranicznego, głównie w instytucjach administracji krajów UE.

⁷¹ W latach 2013–2015 (do 30 września) MNiSW zatrudniało odpowiednio: 367, 372 i 370 osób.

w 2013 r. – 2,4%, w 2014 r. – 1,1%, a w 2015 r. – 1,6%. Z kolei w najbardziej „obciążonym” liczbą praktykantów i stażystów Urzędzie Gminy w Iwaniskach⁷² odsetek ten wyniósł odpowiednio 195%, 160% i 71%, a w przypadku Urzędu Gminy Olesno było to odpowiednio 156%, 104% i 68%.

- Liczba osób odbywających staż w Urzędzie Gminy w Iwaniskach sięgała liczby osób zatrudnionych w urzędzie. W latach 2013–2015 średnie zatrudnienie w urzędzie wynosiło 42 osoby (w tym dziewięciu pracowników zatrudnionych było w oczyszczalni ścieków i stacji uzdatniania wody), podczas gdy w I półroczu 2013 r. na stażach było jednocześnie od 25 do 32 osób, a w II kwartale 2014 r. nawet 39 osób. Dodatkowo w urzędzie w tym okresie realizowane były praktyki studenckie i zawodowe.
W przypadku tego urzędu nastąpiło niezgodne z umowami przekazanie organizacji większości staży (63%) do innych jednostek organizacyjnych gminy – staże dla 91 osób zostały zorganizowane poza wyznaczonym w umowach, zgodnie z § 5 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia w sprawie staży, miejscem odbywania stażu, tj. poza siedzibą urzędu. Większość (85) stażystów skierowano do odbywania staży w szkołach podstawowych w okolicznych miejscowościach. Skierowanie przez wójta gminy osób do odbycia stażu w gminnych jednostkach organizacyjnych było bezpodstawne w sytuacji, gdy o organizację stażu nie występowali ich kierownicy (głównie dyrektorzy szkół). Sekretarz gminy Iwaniska wyjaśniła: *niektórzy stażyści byli oddelegowani do jednostek podległych urzędowi, opieka była sprawowana przez kierownictwo tych placówek (...). Codziennie rano spotykałam się ze stażystami, gdzie omawiane były zadania do realizacji (...). Z wyjaśnień złożonych przez wójta wynika, że realizowanie stażu w innych placówkach wynikało także z dążenia do zmniejszenia kosztów dojazdu do miejsca stażu, ponoszonych przez bezrobotnych zamieszkałych poza Iwaniskami.*
- Liczba osób przyjmowanych na praktyki i staże przekraczała stan zatrudnienia w Urzędzie Gminy Olesno. Stan zatrudnienia w urzędzie w kontrolowanym okresie kształtował się na poziomie średnio 25 osób, natomiast staż w kontrolowanym okresie odbyło 69 osób (31 w 2013 r., 25 w 2014 r. i 13 w 2015 r.). Analogicznie jak w przypadku Urzędu Gminy w Iwaniskach w Urzędzie Gminy Olesno w tym okresie oprócz staży realizowane były również praktyki studenckie i zawodowe (14 w kontrolowanym okresie).

Czas trwania praktyk studenckich w skontrolowanych jednostkach wynosił od trzech dni do sześciu tygodni (najczęściej trzy-cztery tygodnie), a praktyk zawodowych od trzech do czterech tygodni. Staże organizowane były w wymiarze od trzech do 12 miesięcy.

W 88% objętych kontrolą urzędów stworzono warunki dla prawidłowej realizacji staży i praktyk. W przypadku dwóch urzędów gmin (w Iwaniskach i Olesnie) praktyki i staże organizowano w zakresie przekraczającym możliwości organizacyjne tych urzędów. Przyczyną wnioskowania i organizowania znacznej liczby staży była chęć zaspokojenia lokalnych potrzeb społecznych, głównie w zakresie uzyskania czasowego źródła dochodów dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej i życiowej.

- Urząd Gminy w Iwaniskach wnioskował o organizację stażu, w tym samym okresie, dla znacznej liczby osób. Przykładowo, w styczniu 2013 r. wnioskowano o organizację staży dla 88 osób, w lutym i marcu 2013 r. dla 125 osób, w kwietniu i maju 2014 r. dla 65 osób, w marcu 2015 r. dla 127 osób. Sekretarz gminy wyjaśniła: *gmina Iwaniska jest dotknięta bezrobociem strukturalnym (...). Ludność w większości posiada wykształcenie podstawowe bez szczególnych kwalifikacji zawodowych. Gmina jest na swoim terenie jednym z nielicznych pracodawców (...), skutkuje to zabiegami o staże pracownicze i prace interwencyjne w ramach robót publicznych (...). Organizowanie przez gminę stażów zapobiega wykluczeniu społecznemu osób długotrwale bezrobotnych. (...) Wójt nie może odmówić nikomu przyjęcia podania, a ich ilość wskazuje na znaczącą skalę problemu.*
- Wójt Gminy Olesno odnośnie kryteriów kwalifikacji na staż wyjaśnił: *(...) osoby chcące odbyć taki staż wpisywane są na listę osób oczekujących. Ze względu na stosunkowo dużą liczbę tych osób, które co roku wyrażają chęć uczestnictwa w takich stażach oraz na fakt ograniczonych możliwości ze strony urzędu, nie ma możliwości, aby wszyscy chętni do odbycia stażu w urzędzie mogli w nim uczestniczyć. Spośród osób, które każdego roku zostały wpisane na listę osób oczekujących, wybierane są te, których kwalifikacje, wykształcenie lub doświadczenie są najbardziej zbliżone do charakteru pracy urzędu. Drugim kryterium jest czynnik ekonomiczny. Urząd stara się przyjąć na staż te osoby, których sytuacja materialna jest trudna, a które dzięki uczestnictwu w stażu mogą zdobyć doświadczenie niezbędne do uzyskania przyszłego zatrudnienia. Urząd nie uzasadniał pisemnie przyczyn odmów osobom, które nie zostały zakwalifikowane do odbycia stażu.*

⁷² W latach 2013–2015 (do 30 września) w urzędzie zatrudniano odpowiednio 42, 42 i 41 osób.

Znaczna liczba praktykantów i stażystów w ww. małych urzędach, które miały ograniczone możliwości lokalowe i finansowe spowodowała, że części z praktykantów i stażystów nie zapewniono odpowiednich warunków pracy ani odpowiedniej opieki, co zostało opisane w dalszej części Informacji. W przypadkach tych nabór na praktyki i staże nie został poprzedzony analizą możliwości prawidłowego ich przeprowadzenia w danej jednostce, z uwzględnieniem rodzaju i liczby stanowisk pracy.

Umowy/porozumienia z podmiotami kierującymi na praktyki i staże oraz programy praktyk/staży

W Zaleceniach Rady UE w sprawie ram jakości staży zawarto rekomendację dotyczącą wymagania przez państwa członkowskie, by staże oparte były na pisemnej umowie zawieranej na początku stażu między stażystą a podmiotem oferującym staż. Umowy powinny określać: cele edukacyjne, warunki pracy, fakt, czy podmiot oferujący staż wypłaci stażyście świadczenie pieniężne lub rekompensatę kosztów, prawa i obowiązki stron wynikające z mającego zastosowanie prawa UE i prawa krajowego, a także okres trwania stażu.

Polskie Ramy Jakości Staży i Praktyk wskazują na kluczową rolę programu w procesie realizacji praktyki. Podkreśla się, że dla zagwarantowania odpowiedniej jakości oraz wysokiego standardu realizacji programu praktyki lub stażu, główne założenia i cele oraz planowany zakres działań powinny być wcześniej zdefiniowane, a sam program winien funkcjonować w formie spisanego dokumentu. Dzięki takiemu rozwiązaniu, każda osoba zaangażowana w realizację programu, może zapoznać się z jego strukturą, założeniami i celami, co ułatwia i usprawnia przebieg procesu przygotowania i realizacji programu, zarówno osobie z zewnątrz, przyjętej do programu, jak i pracownikom jednostki. Tak skonstruowany dokument umożliwia również spójną komunikację pomiędzy wszystkimi zainteresowanymi stronami, co pozwala na uniknięcie nieporozumień związanych z obowiązkami i przywilejami, jakie niesie ze sobą udział w programie praktyki lub stażu.

W trzech z 17 objętych badaniem jednostkach doszło do realizacji praktyk mimo braku pisemnej umowy/porozumienia. Sytuacja ta dotyczyła dwóch praktyk, które odbyły się w Starostwie Powiatowym w Chełmie oraz po jednej praktyce zrealizowanej w Urzędzie Gminy Olesno i Świętokrzyskim Urzędzie Wojewódzkim.

- W Świętokrzyskim Urzędzie Wojewódzkim w Kielcach w jednym przypadku (nieobowiązkowej praktyki studenckiej) nie zawarto pisemnej umowy. W dokumentacji praktyki znajdowało się tylko podanie, dowód ubezpieczenia NNW i OC oraz karta szkolenia wstępnego w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy.
- W Urzędzie Gminy w Olesnie brak umowy/porozumienia dotyczył jednej odbytej w 2013 r. praktyki.
- W Starostwie Powiatowym w Chełmie jedna praktyka realizowana była w oparciu o wniosek instytucji kierującej o zorganizowanie praktyki. Do wniosku załączono program praktyki, opracowany przez pracownika dydaktycznego uczelni oraz kartę przebiegu praktyki zawodowej. W drugim przypadku praktykę zrealizowano w oparciu o zgodę na jej realizację ze strony urzędu.

W dziewięciu z 17 objętych kontrolą urzędów⁷³ nie wyegzekwowano od jednostek kierujących praktykantów programów praktyk, mimo że na mocy zawartych umów bądź porozumień urzędy były zobowiązane do zapewnienia ich realizacji zgodnie z programem. Brak programów praktyk dotyczył:

- 13 z 19 objętych badaniem praktyk w Urzędzie Gminy w Iwaniskach. Sekretarz gminy wyjaśniła, że w sytuacji braku programu ze strony uczelni/szkoły starano się praktykantom przekazywać zadania jakie wykonują samorządy. Zwracano uwagę z jakiej uczelni i jakiego kierunku zostali skierowani praktykanci i zgodnie z kierunkiem trafiali do odpowiedniego referatu w urzędzie;

⁷³ Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie, Świętokrzyski Urząd Wojewódzki w Kielcach, Starostwo Powiatowe w Chełmie, Starostwo Powiatowe w Końskich, Starostwo Powiatowe w Limanowej, Urząd Gminy i Miasta Jastrowie, Urząd Gminy w Iwaniskach, Urząd Gminy Olesno, Urząd Miasta Chełm.

- trzech z 32 skontrolowanych praktyk w Starostwie Powiatowym w Końskich;
- 35 z 53 objętych analizą praktyk w Świętokrzyskim Urzędzie Wojewódzkim w Kielcach;
- czterech z 15 badanych praktyk zawodowych w Urzędzie Miasta Chełm. Praktyki zostały zrealizowane w oparciu o programy nauczania opracowane przez pracowników urzędu;
- dwie z 16 praktyk zawodowych w Lubelskim Urzędzie Wojewódzkim w Lublinie. Praktyki zostały zrealizowane w oparciu o programy nauczania opracowane przez pracowników urzędu;
- 11 z 15 praktyk zawodowych w Starostwie Powiatowym w Chełmie. Wyjaśniając powyższe nieprawidłowości starosta podał, że w niektórych przypadkach szkoły nie dołączały programu nauczania dla danego zawodu, informując, że na stronie internetowej danej szkoły znajduje się program nauczania, opracowany na podstawie wytycznych Krajowego Ośrodka Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej. Na podstawie powyższego programu w urzędzie opracowywano program praktyki;
- 22 z 45 objętych badaniem praktyk w Starostwie Powiatowym w Limanowej;
- 11 z 38 skontrolowanych praktyk w Urzędzie Gminy i Miasta Jastrowie. Odnośnie niezalążczenia przez szkoły i uczelnie do umów w sprawach organizacji praktyk, programów tych praktyk, burmistrz wyjaśnił, że podejmowane w tej sprawie interwencje nie przynosiły rezultatów;
- czterech z ośmiu praktyk objętych badaniem w Urzędzie Gminy Olesno. Jako przyczynę powyższego wójt podał prawdopodobne niedostarczenie przez studentów programów.

W dwóch urzędach stwierdzono prowadzenie praktyk w zawodach o charakterze odbiegającym od specyfiki pracy urzędu administracji publicznej.

- W Starostwie Powiatowym w Złotowie w kontrolowanym okresie jeden z uczniów odbywał praktykę w zawodzie technik organizacji reklamy, dwóch uczniów odbywało praktyki w zawodzie technik architektury i krajobrazu oraz jeden uczeń w zawodzie technik logistyk. Program praktyki w zawodzie technik architektury i krajobrazu przewidywał takie zajęcia, jak budowa terenów zieleni, obejmująca sadzenie drzew i krzewów oraz zakładanie zieleni, kwietników sezonowych i trwałych, budowę placów w terenach zieleni, oczek wodnych oraz konserwację terenów zieleni. Dyrektor Centrum Kształcenia Zawodowego w Złotowie – jednostki kierującej uczniami na praktykę do starostwa wyjaśnił, że uczennice, które odbywały praktykę w starostwie realizowały ją dwukrotnie. Za pierwszym razem w przedsiębiorstwie, a za drugim, ze względu na trudności w znalezieniu miejsca praktyk, w starostwie.
- W Starostwie Powiatowym w Limanowej praktykę zawodową odbywały osoby kształcące się w zawodzie technika handlowca, technika sprzedawcy, technika reklamy. Starosta wyjaśnił, że osoby lub instytucje ubiegające się o możliwość odbycia praktyki były informowane o braku możliwości odbycia praktyki zgodnie z kierunkiem nauki i programem praktyk. Dołączane programy praktyk często nie były adekwatne do zadań wykonywanych na stanowisku pracy w starostwie, z uwagi na fakt, że realizowane są tutaj zadania z zakresu administracji samorządowej. Inspektor ds. kadr i szkoleń wyjaśniła, że starostwo realizuje zadania z zakresu administracji samorządowej i w takim jedynie zakresie może zapewnić praktyki i staże, co może nie być zgodne z kierunkiem wykształcenia, niemniej uznała, że zaznajomienie się ze specyfiką pracy starostwa przydaje się każdej osobie, bez względu na charakter i kierunek kształcenia. Wyjaśniła również, że gdyby starostwo zwracało uwagę na kierunek wykształcenia i program praktyk przygotowany przez uczelnie lub szkoły i ściśle się tym kryterium kierowało to musiałoby w znacznym stopniu ograniczyć przyjęcia na praktyki, co uniemożliwiłoby dalsze kształcenie praktykantom, a niezaliczenie praktyki skutkowałoby niezaliczeniem roku szkolnego. W wyjaśnieniach podała również, że w związku z małym rynkiem pracy powiatu limanowskiego nie ma możliwości zapewnienia wszystkim chętnym osobom miejsca zgodnie z kierunkiem kształcenia i mimo że szkoła pokrywa koszty dojazdu na praktyki bardzo dużo rodzin nie stać na codzienne utrzymanie dziecka poza miejscem zamieszkania, a w związku z tym nie organizuje się praktyk w dalszej odległości od miejsca zamieszkania ucznia/studenta.

W Urzędzie Gminy w Iwaniskach oraz w Świętokrzyskim Urzędzie Wojewódzkim w Kielcach stwierdzono niepełną realizację programów staży lub praktyk.

- W trakcie kontroli w Urzędzie Gminy w Iwaniskach przeprowadzono analizę warunków realizacji oraz zakresu umiejętności i kwalifikacji, kształtowanych w trakcie dwóch staży realizowanych w urzędzie w listopadzie 2015 r. w zawodzie „technik prac biurowych”. Stażystka posiadająca wykształcenie wyższe ekonomiczne odbywała staż poza siedzibą urzędu – w Instytucji Kultury „Zamek Krzyżtopór” w Ujeździe i została skierowana do zadań związanych z przygotowaniem dekoracji i pomocy w organizacji wydarzeń

kulturalnych, mimo że program stażu przewidywał zadania związane z pomocą w naliczaniu należności za wodę i kanalizację. Drugi stażysta – absolwent liceum ogólnokształcącego – realizował staż w urzędzie na stanowisku ds. rozliczeń finansowych (w programie stażu zaplanowano wypełnianie zadań zleconych przez wójta i sekretarza gminy).

- W przypadku dwóch studentek Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, w czasie praktyk nie zrealizowano w pełni ich programu. Jak wynika z dokumentacji, w czasie praktyki w Punkcie Kancelaryjnym i Obsługi Klienta Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach zajmowały się one rejestracją poczty przychodzącej i wychodzącej oraz rozdzielaniem jej na poszczególne komórki urzędu, przyjmowaniem korespondencji do wysłania. Tymczasem program ich praktyk obejmował m.in. zapoznanie z przygotowaniem rozstrzygnięć spraw załatwianych w danej komórce organizacyjnej, strukturami i działaniami marketingowymi, działalnością w obszarze rachunkowości i finansów, pracą na poszczególnych stanowiskach: administracyjnych, finansowo-księgowych, w dziale marketingu, w dziale kadr itd.

Zadania realizowane przez praktykantów i stażystów

W dwóch objętych kontrolą urzędach stosowano praktykę „pozornego” organizowania staży w zawodzie innym niż poprzednio realizowany, o czym świadczy realizowanie przez stażystę takich samych czynności oraz wykorzystanie jednakowych programów stażu w różnych zawodach. Zdaniem NIK praktyka ta podejmowana była w celu obejścia zakazu określonego w § 1 ust. 3 rozporządzenia w sprawie staży, zgodnie z którym bezrobotny nie mógł odbywać ponownie stażu u tego samego organizatora na tym samym stanowisku pracy, na którym wcześniej odbywał staż.

- W Urzędzie Gminy w Iwaniskach dwóch stażystów, którzy realizowali w badanym okresie trzykrotnie staże kolejno w zawodach: „zamiatacz”, „konserwator” i „inni pracownicy wykonujący prace proste”, realizowali – jak wynika z programów stażu i sprawozdań – takie same zadania, obejmujące prace porządkowe.
- Sześciu stażystów, którzy odbywali dwukrotnie staż w Świętokrzyskim Urzędzie Wojewódzkim w Kielcach w tym samym wydziale i na tym samym stanowisku realizowało w czasie pierwszego i drugiego stażu te same zadania, chociaż dotyczyły one staży w różnych zawodach.

Stażyci, po okresie adaptacji, najczęściej realizowali zadania zbliżone do pracy pracowników urzędów.

- Jak wynika z ustaleń kontroli w Urzędzie Gminy Olesno, w większości praktyk i staży programy zostały zrealizowane, tj. dostarczyły zaplanowanych treści kształcenia i umożliwiły zdobycie zaplanowanych umiejętności. W złożonych wyjaśnieniach wszyscy stażyci podali, że zadania realizowane podczas stażu przyczyniły się do zwiększenia ich umiejętności i przygotowania zawodowego, są włączeni do zadań realizowanych przez urząd, a wykonywane przez nich czynności nie ograniczają się jedynie do wykonywania prostych czynności.

Praktyki w urzędach umożliwiały zdobycie elementarnych kompetencji, niezbędnych na rynku pracy, takich jak praca w grupie, organizowanie swojego czasu, pozyskiwanie i analiza informacji. Tym samym należy je uznać za przydatne na rynku pracy, w szczególności jeśli są pierwszym doświadczeniem zawodowym. Niemniej jednak, analiza sprawozdań z wykonywanych czynności rzadko zawierała informacje o realizacji przez praktykantów zadań pozwalających nabyć konkretne, specjalistyczne, specyficzne dla kierunku kształcenia kompetencje.

Ze sprawozdań z odbytych praktyk (oraz – w mniejszym zakresie – staży) wynika, że znaczna część realizowanych zadań polegała na zapoznawaniu się z różnymi aktami prawnymi oraz wykonywaniu prostych czynności biurowych (kserowanie, segregowanie dokumentów i ich archiwizacja).

- W Urzędzie Gminy w Iwaniskach przeprowadzona w trakcie kontroli analiza czynności realizowanych w czasie praktyk wykazała, że znaczna ich część polegała na zapoznawaniu się z różnymi aktami prawnymi (powszechnie obowiązującymi i prawa miejscowego) oraz wykonywaniu prostych czynności biurowych (obsługa urzędów, rejestracja korespondencji, archiwizowanie dokumentów).

W trzech urzędach (Starostwo Powiatowe w Złotowie, Świętokrzyski Urząd Wojewódzki w Kielcach, Urząd Gminy w Iwaniskach) nie wszystkie wydawane po zakończeniu stażu lub praktyki opinie o uczestnikach były rzetelne. Część z nich wydawano według wzoru, bez indywidualizowania oceny realizacji stażu lub praktyki i zdobycych kompetencji.

- W Starostwie Powiatowym w Złotowie terminowo dokonywano oceny przebiegu i wyników staży, jednakże opinie te nie były zindywidualizowane. Standardowo składały się ze wskazania zadań, jakie zawarto w programie stażu oraz z opinii o stażyście o treści: *bezrobotny w trakcie odbywania stażu dał się poznać jako osoba pracowita i sumiennie wykonująca powierzone jej obowiązki, zaangażowana w wykonywaną pracę, samodzielna i kreatywna, energiczna i komunikatywna, nastawiona na uczenie się, odnajdującą się w nowym otoczeniu, łatwo nawiązująca kontakty interpersonalne*. Jak podał w złożonym wyjaśnieniu starosta, opinie organizatora stażu nie były zindywidualizowane, gdyż pracownik komórki kadrowej nie miał dostatecznej wiedzy na temat przebiegu stażu. Starosta zadeklarował, iż opinie będzie wydawał dyrektor wydziału, w którym odbywał się staż.
- Po zakończeniu 12 z 43 praktyk studentów Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach w Świętokrzyskim Urzędzie Wojewódzkim wystawione studentom oceny opisowe były niemal identyczne i miały następującą treść: *Pan/Pani (...) odbył/a praktykę w (nazwa wydziału) w terminie (...). W trakcie praktyki zapoznał/a się ze strukturą organizacyjną urzędu, poznał/a zasady obiegu dokumentów, udoskonalił/a umiejętności obsługi komputera i urządzeń biurowych. W trakcie praktyki wykonywał/a powierzone jej przez opiekuna czynności z zakresu kompetencji wydziału. Powierzone jemu/jej sprawy załatwiał/a starannie i terminowo, wykazując przy tym duże zaangażowanie*.
- W Urzędzie Gminy w Iwaniskach w kartach informacyjnych o przebiegu praktyki zawodowej oceny opisowe praktykantów – studentów Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, które miały zawierać opis zdobytych umiejętności, faktycznie nie zawierały tego opisu (nie wskazywały, jakie czynności faktycznie wykonywali studenci ani jakie umiejętności nabyli). Oceny, o których mowa, a także opinie o pozostałych praktykantach, wydawane były według jednego wzoru, tzn. zawierały takie same sformułowania ocenne.

Spełnianie wymogów rozporządzenia w sprawie staży

W trakcie kontroli zbadano zgodność wniosków o zawarcie umowy o zorganizowanie stażu, kierowanych przez kontrolowane urzędy, z wymogami określonymi w § 1 ust. 1 rozporządzenia w sprawie staży. Składane do powiatowych urzędów pracy wnioski o realizację staży finansowanych ze środków Funduszu Pracy powinny zawierać:

- dane organizatora: firmę lub imię i nazwisko, siedzibę i miejsce prowadzenia działalności oraz imię i nazwisko osoby upoważnionej do reprezentowania organizatora (§ 1 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia w sprawie staży);
- liczbę pracowników w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy (pkt 2);
- liczbę przewidywanych miejsc pracy, na których bezrobotni będą odbywać staż (pkt 3);
- imię i nazwisko oraz stanowisko opiekuna bezrobotnego odbywającego staż (pkt 4);
- proponowany okres odbywania stażu, nie krótszy niż 3 miesiące (pkt 5);
- opis zadań, jakie będą wykonywane podczas stażu przez bezrobotnego, w tym nazwę zawodu lub specjalności, zgodnie z klasyfikacją zawodów i specjalności dla potrzeb rynku pracy, nazwę komórki organizacyjnej i stanowiska pracy oraz zakres zadań zawodowych (pkt 6);
- wymagania dotyczące predyspozycji psychofizycznych i zdrowotnych, poziomu wykształcenia oraz minimalnych kwalifikacji niezbędnych do podjęcia stażu przez bezrobotnego na danym stanowisku pracy (pkt 7)

oraz opcjonalnie:

- imię i nazwisko bezrobotnego, którego przyjmuje na staż (ust. 2).

Większość skontrolowanych urzędów (12 spośród 17) składało wnioski sporządzone zgodnie z wyżej wymienionymi wymaganiami. Nieprawidłowości w tym zakresie, polegające na braku niektórych elementów wniosków, stwierdzono w starostwach powiatowych w Białymstoku,

Limanowej i Złotowie oraz Urzędzie Gminy i Miasta Jastrowie i Urzędzie Gminy w Iwaniskach. Braki dotyczyły m.in. nieokreślenia nazwy zawodu lub specjalności, zgodnie z klasyfikacją zawodów i specjalności dla potrzeb rynku pracy, informacji o nazwie stanowiska pracy stażysty oraz o komórce organizacyjnej, w której ma odbywać się staż, nieokreślenia wymagań dotyczących wykształcenia, predyspozycji psychofizycznych i zdrowotnych, uprawnień oraz innych kwalifikacji niezbędnych do podjęcia stażu.

- Urząd Gminy w Iwaniskach nie zapewnił właściwych warunków naboru i przygotowania staży dla bezrobotnych, o czym świadczy fakt, że wszystkie złożone w badanym okresie przez urząd wnioski o zawarcie umowy o realizację stażu (57 wniosków) były sporządzone niezgodnie z wymaganiami, o których mowa w § 1 ust. 1 pkt 3–7 rozporządzenia w sprawie staży. Nieprawidłowości dotyczyły następujących zakresów szczegółowych:
  - w 53 wnioskach (93% wszystkich) nie określono liczby przewidywanych miejsc pracy, na których bezrobotni będą odbywać staż, co było wymagane § 1 ust. 1 pkt 3 ww. rozporządzenia;
  - w pięciu wnioskach (9% wszystkich) nie wskazano imienia i nazwiska oraz stanowiska opiekuna bezrobotnego odbywającego staż, co było wymagane § 1 ust. 1 pkt 4 ww. rozporządzenia, a opiekun wskazany w 19 wnioskach (33% wszystkich), który miał się opiekować jednocześnie od 4 do 80 stażystami został wyznaczony niezgodnie z § 6 ust. 4 cytowanego rozporządzenia, które wymaga by opiekun bezrobotnego odbywającego staż mógł sprawować opiekę nad nie więcej niż trzema osobami bezrobotnymi odbywającymi staż;
  - w 35 wnioskach (61%) nie określono proponowanego okresu odbywania stażu wymaganego § 1 ust. 1 pkt 5 ww. rozporządzenia;
  - we wszystkich wnioskach nierzetelnie opisano zadania, jakie będą wykonywane podczas stażu przez bezrobotnego, w tym nie określono zawodów i specjalności co było wymagane § 1 ust. 1 pkt 6 rozporządzenia;
  - w 48 wnioskach (84% wniosków) nie określono wymagań dotyczących predyspozycji psychofizycznych i zdrowotnych, poziomu wykształcenia minimalnego niezbędnych do podjęcia stażu przez bezrobotnego na danym stanowisku pracy, czego wymaga § 1 ust. 1 pkt 7 rozporządzenia.

Z wyjaśnień złożonych przez dyrektora Powiatowego Urzędu Pracy w Opatowie, wynika, że w PUP rozpoznano niekompletność złożonych przez Urząd Gminy w Iwaniskach wniosków o organizację staży, ale przyjęto procedurę „telefonicznego usunięcia braków formalnych”.

W § 6 ust. 1 rozporządzenia w sprawie staży określono obowiązki organizatora stażu, który:

- zapoznaje bezrobotnego z programem stażu;
- zapoznaje bezrobotnego z jego obowiązkami oraz uprawnieniami;
- zapewnia bezrobotnemu bezpieczne i higieniczne warunki odbywania stażu na zasadach przewidzianych dla pracowników;
- zapewnia bezrobotnemu profilaktyczną ochronę zdrowia w zakresie przewidzianym dla pracowników;
- szkoli bezrobotnego na zasadach przewidzianych dla pracowników w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy, przepisów przeciwpożarowych oraz zapoznaje go z obowiązującym regulaminem pracy;
- przydziela bezrobotnemu, na zasadach przewidzianych dla pracowników, odzież i obuwie robocze, środki ochrony indywidualnej oraz niezbędne środki higieny osobistej;
- zapewnia bezrobotnemu, na zasadach przewidzianych dla pracowników, bezpłatne posiłki i napoje profilaktyczne;
- niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 7 dni, informuje starostę o przypadkach przerwania odbywania stażu, o każdym dniu nieusprawiedliwionej nieobecności bezrobotnego oraz o innych zdarzeniach istotnych dla realizacji programu;
- niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 7 dni, po zakończeniu realizacji programu stażu, wydaje bezrobotnemu opinię, o której mowa w art. 53 ust. 5 ustawy;
- dostarcza staroście w terminie 5 dni po zakończeniu każdego miesiąca stażu listę obecności podpisywaną przez bezrobotnego.

W trzech urzędach – Świętokrzyskim Urzędzie Wojewódzkim w Kielcach, Urzędzie Gminy w Iwaniskach oraz w Urzędzie Gminy Olesno – nie przydzielono łącznie 150 stażystom (odbywającym staż na stanowiskach robotniczych) odzieży i środków ochrony osobistej na zasadach przewidzianych dla pracowników, co było niezgodne z § 6 ust. 1 pkt 6 ww. rozporządzenia.

- Jedenastu bezrobotnym, którzy odbywali w Urzędzie Gminy Olesno staż o charakterze robotniczym nie przydzielono odzieży i obuwia roboczego oraz środków ochrony indywidualnej. Wójt wyjaśnił, że stażyści odbywający staż o charakterze robotniczym zawsze otrzymywali rękawice ochronne, na co jednak brak jest pisemnego potwierdzenia. Natomiast nieprzydzielanie odzieży i obuwia ochronnego wynika z ograniczonych możliwości finansowych urzędu.
- W badanym okresie 138 osobom bezrobotnym odbywającym staż w Urzędzie Gminy w Iwaniskach na stanowiskach: „robotnik gospodarczy”, „konserwator budynków”, „pomocniczy robotnik przy konserwacji terenów zieleni”, „zamiatacz”, „sprzątaczką biurową” nie przydzielono wymaganej odzieży i obuwia roboczego, które przysługują osobom zatrudnionym na podobnych stanowiskach w urzędzie, zgodnie z załącznikiem nr 1 i 2 do zarządzenia Nr 100/10 Wójta Gminy Iwaniska z dnia 31 grudnia 2010 r. w sprawie przydzielenia pracownikom ochrony indywidualnej odzieży i obuwia roboczego oraz środków higieny osobistej dla pracowników. Było to niezgodne z § 6 ust. 1 pkt 6 rozporządzenia w sprawie staży, który zobowiązuje organizatora do przydzielenia bezrobotnemu, na zasadach przewidzianych dla pracowników, odzieży i obuwia roboczego oraz środków ochrony indywidualnej. Sekretarz gminy wyjaśniła: *brak pozostałej odzieży ochronnej był podyktowany brakiem środków finansowych, zaś obecnie zostały zakupione fartuchy ochronne, czapki oraz zwiększono ilość kamizelek ochronnych.*

Opieka nad praktykantem/stażystą

Wszystkie staże i praktyki odbywały się pod opieką wyznaczonych pracowników urzędów, co w przypadku staży było zgodne z art. 53 ust. 4 pkt 5 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz z § 6 ust. 4 rozporządzenia w sprawie staży.

Jak stanowi § 6 ust. 3 rozporządzenia w sprawie staży, opiekun bezrobotnego odbywającego staż udziela bezrobotnemu wskazówek i pomocy w wypełnianiu powierzonych zadań. Może on jednocześnie sprawować opiekę nad nie więcej niż trzema stażystami (§ 6 ust. 4 rozporządzenia).

W dwóch urzędach pracownicy sprawowali w tym samym czasie opiekę nad więcej niż trzema bezrobotnymi stażystami, co było niezgodne z ww. przepisem.

- W latach 2013–2015 trzech wyznaczonych pracowników Starostwa Powiatowego w Białymstoku opiekowało się jednocześnie ponad trzema stażystami. W 2014 roku dyrektor Wydziału Komunikacji opiekowała się od czterech do pięciu stażystami, a w 2015 roku kolejno pięcioma i czterema stażystami jednocześnie. W 2014 roku dyrektor Wydziału Geodezji, Katastru i Nieruchomości opiekowała się jednocześnie czterema stażystami, a dyrektor Wydziału Rolnictwa, Środowiska, Rozwoju Obszarów Wiejskich i Promocji w 2014 roku opiekowała się czterema stażystami.
- Dziewięciu pracowników Urzędu Gminy w Iwaniskach sprawowało w tym samym czasie opiekę nad więcej niż trzema (maksymalnie siedmioma) bezrobotnymi stażystami.

Ponadto w Urzędzie Gminy w Iwaniskach organizacja opieki nad bezrobotnymi odbywającymi staż w urzędzie prowadziła do nadmiernego obciążenia pracą części pracowników (opiekunów stażu) oraz wymagała od nich udzielania wskazówek i pomocy w zakresach, w których mogli nie posiadać wystarczających kompetencji i uprawnień. W konsekwencji wyznaczone osoby nie sprawowały realnej opieki nad realizacją staży i nie zatwierdzały sprawozdań z realizacji staży. W badanym okresie występowały przypadki nienależytej realizacji staży i praktyk, niezgodnie z ustalonym programem.

W przypadku odbywających praktyki studentów i uczniów, przepisy powszechnie obowiązujące nie określają maksymalnej liczby praktykantów, nad którymi opiekun może sprawować opiekę w tym samym czasie. W kontrolowanych jednostkach opieką jednocześnie obejmowano od jednego

do 12 praktykantów⁷⁴. W dwóch jednostkach (Urząd Gminy w Iwaniskach, Starostwo Powiatowe w Chełmie) sprawowanie opieki nad wszystkimi praktykami (w Starostwie Powiatowym w Chełmie nad wszystkimi 33 praktykami zawodowymi) odbywającymi się w kontrolowanym okresie w jednostce powierzano jednej osobie, bez względu na kierunek kształcenia praktykanta.

W Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zasadą było obejmowanie opieką jednego praktykanta lub stażysty (choć w trakcie kontroli stwierdzono jednostkowy przypadek sprawowania opieki przez jednego opiekuna nad czterema praktykantami). W opinii NIK, przestrzeganie zasady sprawowania przez opiekuna jednocześnie opieki nad nie więcej niż trzema praktykantami (przeniesienie zasady obowiązującej w odniesieniu do stażystów, wynikającej z § 6 ust. 4 rozporządzenia w sprawie staży) należy uznać za dobrą praktykę.

Stażyci i praktykanci, składający w trakcie kontroli wyjaśnienia, wysoko oceniali sposób realizacji zadań ich opiekunów. W dwóch urzędach⁷⁵ (12%) niektórzy praktykanci/stażyci wskazywali na utrudniony kontakt z opiekunem.

Zapewnienie bezpieczeństwa i higieny pracy, w tym przeprowadzanie szkoleń wstępnych w dziedzinie bhp

Jak stanowi art. 304 § 2 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy⁷⁶, pracodawca jest obowiązany zapewnić bezpieczne i higieniczne warunki zajęć odbywanych na terenie zakładu pracy przez studentów i uczniów niebędących jego pracownikami. Na mocy przepisów rozporządzenia w sprawie szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy wymagane jest odpowiednie przeszkolenie studentów odbywających praktyki studenckie oraz uczniów szkół zawodowych odbywających praktyczną naukę zawodu. Obowiązek przeszkolenia w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy stażystów kierowanych przez powiatowe urzędy pracy do odbycia stażu, na zasadach przewidzianych dla pracowników, wynikał z treści umów o zorganizowanie stażu.

W pięciu skontrolowanych urzędach (Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie, Podlaski Urząd Wojewódzki w Białymstoku, Świętokrzyski Urząd Wojewódzki w Kielcach, Urząd Gminy w Iwaniskach) stwierdzono nieprawidłowości polegające na prowadzeniu instruktazu stanowiskowego przez osoby nieuprawnione.

- W Urzędzie Gminy w Iwaniskach w badanym okresie spośród 158 stażystów, którzy realizowali staż w Urzędzie tylko 14 osób (9% ogółu stażystów) odbyło instruktaz ogólny oraz instruktaz stanowiskowy, zgodnie z § 8 rozporządzenia w sprawie szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy. Instruktaz ogólny był prowadzony, zgodnie z § 10 ust. 2 ww. rozporządzenia, przez pracownika służby bezpieczeństwa i higieny pracy. Natomiast instruktaz stanowiskowy ww. grupy 14 stażystów przeprowadziła sekretarz gminy, która nie posiadała uprawniającego do przeprowadzenia ww. instruktazu przeszkolenia w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy oraz w zakresie metod prowadzenia instruktazu stanowiskowego, wymaganego § 11 ust. 5 rozporządzenia w sprawie szkoleń bhp. Osoby bezrobotne, realizujące staż w latach 2013–2014 (144 stażystów) nie odbyły instruktazu ogólnego ani instruktazu stanowiskowego, wymaganego szkolenia wstępnego nie przeszli także odbywający w urzędzie praktyki studenci i uczniowie. W wyniku weryfikacji uprawnień do przeprowadzenia instruktazu stanowiskowych przez pracowników urzędu stwierdzono, że żaden z nich nie posiadał wymaganego przepisami szkolenia bhp. Jak wyjaśnił wójt, nieprzeszkolenie pracowników wynikało z braku środków na ten cel w budżecie. Pracownicy urzędu odbyli przedmiotowe szkolenie w trakcie kontroli NIK.

⁷⁴ W Urzędzie Miasta Chełm inspektor ds. kadr był jednocześnie opiekunem jedenastu uczniów na praktykach zawodowych i jednego studenta.

⁷⁵ Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie oraz Urząd Miasta Chełm.

⁷⁶ Dz. U. z 2014 r. poz. 1502, ze zm.

- W Lubelskim Urzędzie Wojewódzkim w Lublinie w przypadku 59 praktykantów i stażystów (z 72 objętych badaniem) instruktą stanowiskowy przeprowadził pracownik niekierujący pracownikami, tj. specjalista ds. BHP, pomimo że instruktą taki – zgodnie z § 11 ust. 5 rozporządzenia w sprawie BHP – powinna przeprowadzać wyznaczona przez pracodawcę osoba kierująca pracownikami lub pracodawca, posiadający odpowiednie kwalifikacje i doświadczenie zawodowe oraz przeszkolenie w zakresie metod prowadzenia instruktażu.

Ponadto w Starostwie Powiatowym w Chełmie w dwóch przypadkach przeprowadzenie instruktażu ogólnego oraz instruktażu stanowiskowego nastąpiło po terminie rozpoczęcia przez osoby praktyki lub stażu, co było niezgodne z § 10 ust. 1 i § 11 ust. 1 rozporządzenia w sprawie szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy. Przepisy te stanowią, że instruktą ogólny oraz instruktą stanowiskowy nowozatrudnionych pracowników (w tym ucznia odbywającego praktyczną naukę zawodu oraz studenta odbywającego praktykę), przeprowadza się przed dopuszczeniem do wykonywania pracy na określonym stanowisku. Z wyjaśnienia Starosty wynikało, że przyczyną przeprowadzenia instruktażu ogólnego i stanowiskowego z jednodniowym opóźnieniem była niemożność przeprowadzenia instruktażu ze względu na ograniczenia czasowe spowodowane rezygnacją dwóch osób z odbywania stażu w dniu jego rozpoczęcia i skierowaniem w to miejsce innych osób bezrobotnych.

W czterech spośród 17 skontrolowanych urzędów (Świętokrzyski Urząd Wojewódzki w Kielcach, Starostwo Powiatowe w Końskich, Starostwo Powiatowe w Złotowie, Urząd Gminy i Miasta Jastrowie) występowały nieprawidłowości lub uchybienia związane z dokumentowaniem przeprowadzonych szkoleń.

- W Świętokrzyskim Urzędzie Wojewódzkim w Kielcach w przypadku dwóch praktykantek nie udokumentowano przeprowadzenia szkolenia wstępnego (składającego się z instruktażu ogólnego i stanowiskowego) w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy, a także nie udokumentowano udzielenia instruktażu stanowiskowego jednemu praktykantowi odbywającemu praktykę w ŚUW (karta szkolenia wstępnego zawierała potwierdzenie odbycia tylko instruktażu ogólnego).
- W Urzędzie Gminy i Miasta Jastrowie w okresie objętym kontrolą nie udokumentowano przeprowadzenia instruktażu ogólnego i stanowiskowego, w odniesieniu do jednego stażu, sześciu praktyk zawodowych i czterech praktyk studenckich, które odbyły się w urzędzie.

W Świętokrzyskim Urzędzie Wojewódzkim w Kielcach instruktą ogólny pięciu stażystów oraz 12 praktykantów specjalista ds. bhp przeprowadził w czasie urlopu wypoczynkowego. Odpowiedzialna za tę nieprawidłowość dyrektor generalna urzędu, w wyjaśnieniach przedstawiła oświadczenie inspektora ds. bhp: *Oświadczam, że z własnej i nieprzymuszonej woli przychodzę w czasie urlopu do pracy, celem przeprowadzenia instruktażu ogólnego dla praktykantów i stażystów, aby nie zostać ukaranym przez Państwową Inspekcję Pracy za niedochowanie terminów określonych w przepisach dotyczących szkolenia w dziedzinie BHP oraz wskazała, że pracownicy urzędu podjęli inicjatywę wprowadzenia działań usprawniających w tym zakresie.*

Przetwarzanie przez praktykantów i stażystów danych osobowych

Wykonywanie zadań przez praktykantów i stażystów mogło wiązać się z dostępem do danych osobowych oraz ich przetwarzaniem. Jak stanowi art. 37 ustawy o ochronie danych osobowych, do przetwarzania danych mogą być dopuszczone wyłącznie osoby posiadające upoważnienie nadane przez administratora danych.

W dwóch objętych kontrolą urzędach (Świętokrzyski Urząd Wojewódzki w Kielcach, Urząd Gminy w Iwaniskach) ustalono, iż praktykanci zostali dopuszczeni do przetwarzania danych osobowych, mimo że nie posiadali stosownych upoważnień. W Świętokrzyskim Urzędzie Wojewódzkim w Kielcach niektóre z tych danych miały charakter danych podlegających szczególnej ochronie (tzw. wrażliwych), o których mowa w art. 27 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych.

- Odbываяcym praktyki 10 osobom w Punkcie Kancelaryjnym i Obsługi Klienta w Wydziale Organizacji i Kadr oraz trzem w komórce organizacyjnej Wydziału Finansów i Budżetu, zajmującej się obsługą mandatów karnych, nie wydano upoważnień do przetwarzania danych osobowych, mimo iż wykonywały one czynności związane z przetwarzaniem tych danych. Ze sprawozdań z przebiegu praktyk, potwierdzonych przez opiekunów praktykantów wynika, iż w Punkcie Kancelaryjnym i Obsługi Klienta praktykanci wykonywali następujące czynności: rejestrowanie poczty przychodzącej i wychodzącej wraz z rozdzielaniem jej na poszczególne komórki urzędu, przyjmowanie korespondencji do wysłania⁷⁷. Z kolei w sprawozdaniu dotyczącym praktyki w komórce ds. obsługi mandatów karnych wskazano: *Moimi zadaniami było: – uczestnictwo w obiegu dokumentów urzędowych, – pomoc w pracach kancelaryjnych, – segregacja oraz podbijanie pieczęciami urzędowymi dokumentów urzędowych, – weryfikowanie danych wystawionych tytułów wykonawczych zgodnie z ewidencją wysyłki, – pomoc w ewidencji tytułów. Posługiwałam się systemem komputerowym TBD – systemem informatycznym „Mandaty karne”, służącym do księgowania przychodów, rozchodów, dochodów i wydatków.*

Zgodnie z art. 51 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych, osoba zobowiązana do ochrony danych osobowych, która udostępnia je lub umożliwia do nich dostęp osobom nieupoważnionym, podlega karze przewidzianej w tym przepisie.

W dwóch ze skontrolowanych urzędów (Urząd Gminy i Miasta Jastrowie, Urząd Gminy Olesno) nie udokumentowano udzielenia stosownych upoważnień stażystom i praktykantom przetwarzającym dane osobowe (przepisy prawa nie wymagają, aby nadanie upoważnienia miało formę pisemną). Brak udokumentowania nadania stosownych upoważnień praktykantom i stażystom dotyczył 39 z 50 przypadków (78%) w Urzędzie Gminy i Miasta Jastrowie oraz 14 z 21 (67%) w Urzędzie Gminy Olesno.

Spełnianie wymogów rozporządzenia w sprawie praktycznej nauki zawodu

Warunki i tryb organizowania praktycznej nauki zawodu uczniów i słuchaczy publicznych szkół ponadgimnazjalnych prowadzących kształcenie zawodowe określa rozporządzenie w sprawie praktycznej nauki zawodu. Praktyczna nauka zawodu jest organizowana w formie zajęć praktycznych, a w technikum i szkole policealnej także w formie praktyk zawodowych (§ 4 ust. 1⁷⁸). Jak stanowi § 4 ust. 3 ww. rozporządzenia, praktyki zawodowe organizuje się dla uczniów w celu zastosowania i pogłębienia zdobytej wiedzy i umiejętności zawodowych w rzeczywistych warunkach pracy.

Zgodnie z § 12 ust. 1–3 rozporządzenia w sprawie praktycznej nauki zawodu, pracodawca, u którego jest organizowana praktyka zawodowa uczniów, może zwolnić częściowo lub całkowicie opiekuna praktyk zawodowych od świadczenia pracy wynikającej z umowy o pracę ze względu na specyfikę działalności prowadzonej przez pracodawcę lub liczbę uczniów odbywających praktykę zawodową. Za czas częściowego lub całkowitego zwolnienia od świadczenia pracy opiekunowi praktyk zawodowych przysługuje wynagrodzenie miesięczne obliczone jak za urlop wypoczynkowy. W przypadku gdy opiekun praktyk zawodowych nie został zwolniony od świadczenia pracy, pracodawca ustala i wypłaca opiekunowi praktyk zawodowych dodatek szkoleniowy w wysokości nie niższej niż 10% przeciętnego wynagrodzenia. Opiekun praktyk zawodowych może także otrzymać od pracodawcy za okres prowadzenia praktyk zawodowych premię w wysokości nie niższej niż 10% przeciętnego wynagrodzenia.

⁷⁷ Jedno ze sprawozdań zawierało bardziej szczegółowy opis wykonywanych zadań: „W trakcie praktyki do moich obowiązków należało: rejestrowanie papierowej korespondencji wpływającej i wychodzącej oraz pism za pomocą systemu elektronicznego EZD (Elektroniczne Zarządzanie Dokumentacją); skanowanie korespondencji; uzupełnianie dodatkowych informacji o korespondencji, które poprzez EZD wysyłane były do poszczególnych wydziałów urzędu. Po elektronicznym zarejestrowaniu korespondencji jej papierową wersję rozdzielano do komórek organizacyjnych. Innym moim obowiązkiem była także pomoc przy przygotowaniu wysyłki ze Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach i dostarczenie jej na oddział Poczty Polskiej”.

⁷⁸ Do 31 sierpnia 2015 r. przepis ten stanowił, że praktyczna nauka zawodu jest organizowana w formie zajęć praktycznych i praktyk zawodowych.

Objęte kontrolą urzędy z reguły nie przestrzegały ww. przepisów. W 14 spośród 17 urzędów nie wypłacono, mimo obowiązku, dodatków szkoleniowych opiekunom praktyk zawodowych (dodatki te wypłacono tylko w Urzędzie Gminy Olesno). W pozostałych dwóch urzędach nie zachodziły przesłanki do ich wypłaty – w okresie objętym kontrolą nie odbywały się w nich praktyki zawodowe uczniów publicznych szkół ponadgimnazjalnych. Łączne kwoty niewypłaconych dodatków wynosiły od 333,70 zł w Świętokrzyskim Urzędzie Wojewódzkim w Kielcach do 8.588,98 zł w Starostwie Powiatowym w Limanowej. Łączna kwota niewypłaconych dodatków wyniosła 29.129,49 zł.

Stwierdzone nieprawidłowości były związane z niezawieraniem w umowach z dyrektorami publicznych szkół zawodowych postanowień, wymaganych § 7 ust. 3 pkt 8 ww. rozporządzenia, odnoszących się do ponoszenia przez szkoły kosztów przedmiotowych dodatków. Obowiązek przekazywania pracodawcom, u których realizowane są praktyki zawodowe, środków na pokrycie dodatków wypłacanych pracownikom za wykonywanie obowiązków opiekunów praktyk zawodowych oraz opłacanych od nich składek na ubezpieczenia społeczne przez szkoły prowadzące kształcenie zawodowe, wynika z art. 70a ust. 1 ustawy o systemie oświaty.

Odpowiedzialni za nieprawidłowość kierownicy jednostek kontrolowanych wskazywali w wyjaśnieniach szereg trudności związanych z wypłatą dodatków, powołując się m.in. na niezgodność z innymi przepisami prawa oraz niesprawiedliwe (nierówne) traktowanie opiekunów praktyk zawodowych w odniesieniu do opiekunów uczniów ze szkół niepublicznych oraz opiekunów innych rodzajów praktyk, np. studenckich (przepisy prawa nie formułują obowiązku dodatkowego ich wynagradzania).

- Prezydent miasta Chełm wyjaśniła m.in., że większość praktyk odbywali w urzędzie uczniowie szkół, dla których organem założycielskim jest miasto Chełm i których budżety są w całości objęte budżetem miasta. W związku z tym w przypadku, kiedy miałyby one jeszcze dodatkowo ponosić koszty organizacji praktyk trzeba by było przeznaczyć dla nich większe środki w budżecie miasta Chełm.
- Dyrektor Biura Organizacji i Kadr w Lubelskim Urzędzie Wojewódzkim w Lublinie wyjaśnił, że *opiekunowie praktyk zawodowych nie są zwalniani częściowo bądź całkowicie od świadczenia pracy. Określenie w ustawie o służbie cywilnej składników wynagrodzenia, które mogą otrzymywać członkowie korpusu służby cywilnej wpływa na brak wypłat dodatków szkoleniowych dla opiekunów praktyk zawodowych. Zgodnie z § 19 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 7 grudnia 2010 r. w sprawie sposobu prowadzenia gospodarki finansowej jednostek budżetowych i samorządowych zakładów budżetowych (Dz. U. z 2015 r., poz. 1542) uzyskane przez państwowe jednostki budżetowe zwroty wydatków dokonanych w tym samym roku budżetowym, zmniejszają wykonanie planowanych wydatków w tym roku budżetowym. W świetle tego przepisu prawa z punktu widzenia gospodarki finansowej urzędu brak jest przeciwwskazań do dokonywania wypłat, które podlegałyby refundacji na podstawie zawartych umów. Warunkiem przyjęcia wpłaty na „zwrot wydatków” jest wypłatą tytuł refundacji, co w przypadku członka korpusu służby cywilnej może stanowić problem w związku z zamkniętym katalogiem składników wynagrodzenia, określonym w ww. ustawie.*
- Dyrektor generalny Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach wyjaśniła, że sprawujący opiekę nad praktykantami informatyk wojewódzki – kierownik oddziału zobowiązał się pełnić rolę opiekuna bezpłatnie (...), a urząd nie mógł wypłacić dodatku szkoleniowego opiekunowi praktyk ze względu na brak takiej prawnej możliwości. Powołała się na § 15 ust. 3 i 5 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 7 grudnia 2010 r. w sprawie sposobu prowadzenia gospodarki finansowej jednostek budżetowych i samorządowych zakładów budżetowych, ustawę z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej⁷⁹ oraz rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 2 marca 2010 r. w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych⁸⁰. *Refundacja [dodatków szkoleniowych przez szkoły prowadzące kształcenie zawodowe – przyp. NIK] w przypadku państwowych jednostek budżetowych nie jest możliwa, bowiem zwiększała by ona plan finansowy jednostki w paragrafach wynagrodzeniowych a takie zwiększenie jest niezgodne z art. 171 ust. 7 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych,*

⁷⁹ Dz. U. z 2014 r. poz. 1111, ze zm.

⁸⁰ Dz. U. z 2014 r. poz. 1053, ze zm.

a także § 15 ust. 35 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 7 grudnia 2010 r. w sprawie sposobu prowadzenia gospodarki finansowej jednostek budżetowych i samorządowych zakładów budżetowych. Dodała także, że w przypadku organizacji w urzędzie uczniowskich praktyk zawodowych oraz studenckich praktyk zawodowych wypłata dodatku szkoleniowego tylko jednej grupie opiekunów naruszałaby podstawową zasadę równości w traktowaniu pracowników.

Zdaniem NIK, przedstawione w wyjaśnieniach trudności nie usprawiedliwiają nieprzestrzegania obowiązku wypłaty dodatku szkoleniowego, wynikającego z powszechnie obowiązujących przepisów prawa.

W trakcie kontroli pobrano także wyjaśnienia od dyrektorów publicznych szkół zawodowych, którzy nie przekazywali środków na dodatki szkoleniowe. Jako przyczynę tej nieprawidłowości dyrektorzy wskazywali najczęściej brak środków finansowych na ten cel.

- Dyrektorzy szkół publicznych, które kierowały uczniów do odbycia praktyk zawodowych w Urzędzie Gminy i Miasta Jastrowie, jako główną przyczynę nieprzekazania do urzędu środków na ww. dodatki dla opiekunów, wskazali brak obciążenia szkół przez urząd z przedmiotowego tytułu. W złożonych w toku kontroli wyjaśnieniach dyrektorzy szkół zgłosili także następujące wątpliwości co do interpretacji przepisów § 12 rozporządzenia w sprawie praktycznej nauki zawodu:
  - *Na mocy § 12 ust.1 przytoczonego rozporządzenia pracodawca może zwolnić częściowo lub całkowicie opiekuna praktyk zawodowych od świadczenia pracy w zamian za wynagrodzenie miesięczne obliczone jak za urlop wypoczynkowy. Ten przepis nie mieści się w delegacji art. 70a ustawy o systemie oświaty.*
  - *W § 12 ust. 2 jest mowa o jednym dodatku nazwanym szkoleniowym, a w przytoczonej ustawie używa się liczby mnogiej nie określając nazw tych dodatków. Dodatek ten ma być nie niższy niż 10% przeciętnego wynagrodzenia i nie określa się jego górnej granicy. Nie określa się także, za jaki okres ten dodatek się należy np. czy za miesiąc, czy za cały okres trwania praktyki, czy za inny okres.*
  - *W § 12 ust. 3 jest mowa o premii w wysokości nie niższej niż 10% przeciętnego wynagrodzenia. Tutaj już określa się, że za okres prowadzenia praktyk zawodowych, lecz także nie określa się górnej granicy tej premii.*

W kwestii nierównego traktowania pracowników sprawujących opiekę nad odbywającymi praktyki uczniami szkół publicznych i niepublicznych wyjaśnienia złożył wójt gminy Olesno:

- Wyjaśniając różnicę w pracy opiekunów uczniów szkół publicznych i niepublicznych odbywających praktyki zawodowe w urzędzie oraz czym prócz obowiązujących przepisów tłumaczyć można zróżnicowane w sposobie motywacji opiekunów uczniów szkół publicznych i niepublicznych odbywających praktyki zawodowe, a także czy należy motywować, w formie finansowej lub innej, opiekunów uczniów szkół niepublicznych odbywających praktyki zawodowe w urzędzie, celem zapewnienia równego ich traktowania z opiekunami uczniów szkół publicznych, wójt podał m.in., że praca opiekunów tych uczniów właściwie się nie różni, a powodem zróżnicowania w sposobie motywacji są względy finansowe. Kwestia motywowania w formie niefinansowej opiekunów uczniów szkół niepublicznych zostanie wzięta pod uwagę w najbliższej przyszłości.

Ewaluacja praktyk i staży

W skontrolowanych jednostkach nie prowadzono ewaluacji realizowanych praktyk i staży. Ze składanych w toku kontroli wyjaśnień wynika, że przyczyną powyższego było przekonanie panujące w jednostce, że dotychczasowa formuła sprawdza się. W niektórych skontrolowanych urzędach przewiduje się w przyszłości wdrożenie ankiet dla kończących praktyki i staże.

- Dyrektor generalny Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie wyjaśniła m.in., że wiedza na temat poziomu zadowolenia, poziomu osiągnięcia przez stażystę lub praktykanta zakładanych celów, pozyskiwana jest w trakcie przeprowadzanych rozmów – wywiadów po zakończeniu stażu lub praktyki. Nie ma to jednak sformalizowanej i ustrukturyzowanej formy. W przyszłości planowane jest wdrożenie ankiet, które ułatwią zachowanie określonych standardów i zapewnią techniczne możliwości dokonania ewaluacji.

Weryfikacja posiadania przez studentów odbywających praktyki ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków

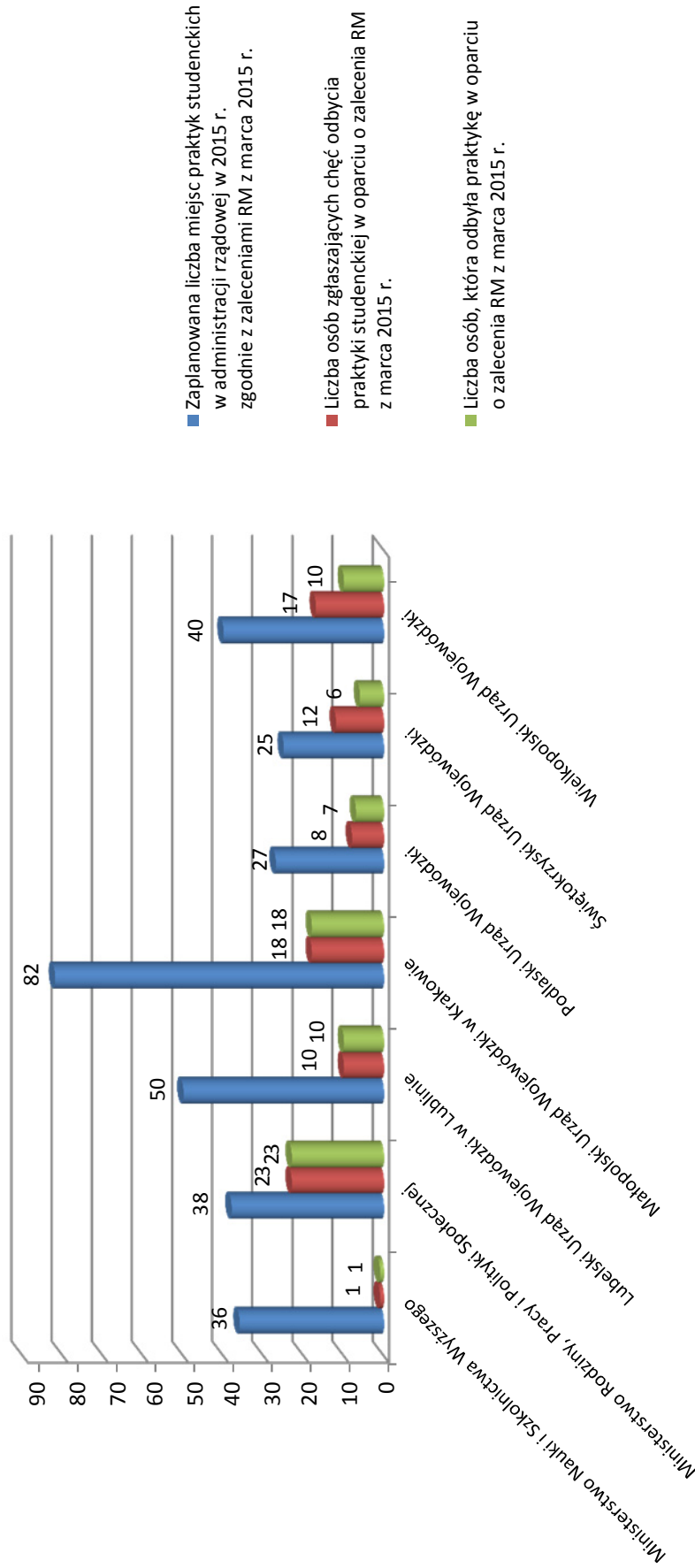
W ośmiu z 17 skontrolowanych urzędów nie weryfikowano posiadania przez studentów odbywających praktyki ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków. Jako przyczynę najczęściej wskazywano, że obowiązek weryfikacji ubezpieczenia spoczywa na uczelni. Jak pokazuje przykład praktyk realizowanych w Starostwie Powiatowym w Złotowie, uczelnie w niejednorodny sposób regulowały te kwestie. Część uczelni zapewniała ubezpieczenie dla swoich studentów, część zobowiązywała studentów do ubezpieczenia się na czas odbywania praktyk, natomiast inne jedynie informowały studentów o konieczności ubezpieczenia się. Zdarzały się również przypadki umów/porozumień w których kwestie te nie zostały uregulowane.

Praktyki realizowane w ramach zaleceń Rady Ministrów dotyczących praktyk studenckich w urzędach administracji rządowej w 2015 r.

W trakcie kontroli rozpoznawczej w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie zastępca dyrektora Biura Kadr i Organizacji, odnosząc się do nowego systemu organizacji praktyk studenckich w administracji rządowej wprowadzonego zaleceniami Rady Ministrów dotyczącymi praktyk studenckich w urzędach administracji rządowej, wyjaśniła, że przed wejściem w życie zaleceń urząd przyjmował średnio 120 praktykantów rocznie. *Praktyki realizowane przez urząd cieszyły się dużym zainteresowaniem ze strony studentów. Sformalizowanie procesu utrudniło i spowodowało wydłużenie czasu oczekiwania studentów na organizację i realizację praktyk. Dlatego też kandydaci rezygnują z praktyk w administracji na rzecz sektora prywatnego. Ponadto, uczelnie nie zostały przygotowane do realizacji praktyk zgodnie z zaleceniami, co utrudnia współpracę w tym zakresie i także zniechęca studentów.*

W objętych kontrolą siedmiu jednostkach administracji rządowej praktyki, w ramach zaleceń Rady Ministrów dotyczących praktyk studenckich w urzędach administracji rządowej w 2015 r. (na dzień 30 września 2015 r.), odbyło 75 studentów. Przy zaplanowanej liczbie miejsc w objętych kontrolą urzędach na poziomie 298, stopień wykorzystania przygotowanych miejsc praktyk wyniósł 25% (najwyższy był w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej – 60,5%, a najniższy w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego – 2,8%).

Wykres nr 1
 Stopień realizacji w kontrolowanych jednostkach praktyk w ramach zaleceń Rady Ministrów dotyczących praktyk studenckich w urzędach administracji rządowej w 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników kontroli NIK.

Z wyjaśnień złożonych w trakcie kontroli przez kierowników urzędów oraz rektorów skontrolowanych uczelni wynika, że niewielkie zainteresowanie rządowym programem praktyk, spowodowane zostało głównie faktem jego późnego wdrożenia (maj 2015 r.), w momencie, w którym większość studentów miała już wybrane jednostki do organizacji praktyk.

Praktyki absolwenckie

W kontrolowanych jednostkach nie stwierdzono żadnej praktyki absolwenckiej zrealizowanej w oparciu o uregulowania ustawy o praktykach absolwenckich. Z wyjaśnień udzielanych przez przedstawicieli kontrolowanych jednostek wynikało, że nie było zainteresowania tą formą wsparcia ze strony absolwentów.

W trakcie kontroli rozpoznawczej w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie ustalono, iż umowy o praktyki absolwenckie były tam zawierane głównie ze studentami, którzy chcieli odbyć praktyki nieobowiązkowe i nie posiadali skierowania z uczelni. Zainteresowanie odbyciem praktyk w kontrolowanym okresie wyraziły 284 osoby. Urząd zorganizował 249 praktyk, z tego 143 to praktyki studenckie, 102 praktyki absolwenckie, natomiast cztery praktyki zorganizowane zostały na zasadzie swobody umów.

Motywy organizacji praktyk i staży w urzędach

Kierownicy kontrolowanych jednostek wskazywali motywy, jakimi kierowali się organizując praktyki i staże w swoich urzędach, podkreślając m.in. chęć ułatwienia młodym ludziom zdobycia doświadczenia zawodowego.

- Starosta limanowski wyjaśnił, że praktyki przynoszą korzyści dla starostwa. *Okres stażu, jest to czas, kiedy pracodawca ma możliwość poznania przydatności zawodowej osoby. Może obserwować jego zaangażowanie w wykonywaną pracę oraz stosunek do współpracowników. Stażysta/praktykant wśród pracowników odmłodzi zespół, może wnieść „świeże” pomysły, rozwiązania. Starostwo powiatowe, również w ten sposób chce pomóc osobom bezrobotnym. Bowiem osoby kierowane na staż to często ludzie z bardzo dużym potencjałem, wymagające jednak wsparcia na początku swojej kariery zawodowej. Ze strony ekonomicznej: każdy stażysta to jeden pracownik w urzędzie więcej, za którego pracodawca nie ponosi kosztów zatrudnienia, a ponadto sam decyduje o wyborze odpowiedniej osoby.*
- Dyrektorka generalna Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wyjaśniła, iż zgodnie z ustawą o służbie cywilnej obsadzanie wolnych stanowisk odbywa się w drodze otwartego i konkurencyjnego naboru. W związku z powyższym w ministerstwie staże i praktyki realizowane były głównie w kontekście stworzenia warunków i ułatwienia zdobycia pierwszego doświadczenia zawodowego osobom wiążącym swoją przyszłość zawodową z administracją publiczną oraz umożliwienia osobom bezrobotnym zdobycia niezbędnego na rynku pracy doświadczenia oraz umiejętności praktycznych koniecznych do podjęcia pracy. W wyniku realizacji praktyk i staży, ministerstwo zyskało pozytywny wizerunek potencjalnego pracodawcy, natomiast praktykanci i stażyści biorący udział w naborach zwiększyli swoje szanse na zatrudnienie.

Współpraca z jednostkami kierującymi na praktyki

W większości skontrolowanych jednostek stwierdzono niewystarczającą współpracę pomiędzy jednostką kierującą a jednostką, w której realizowana była praktyka. Z wyjaśnień udzielonych przez przedstawiciela Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego wynikało, że: *szkoły oraz uczelnie kierujące studentów/uczniów na praktykę raczej nie nadzorowały ich przebiegu w urzędzie. Nad przebiegiem praktyki, czuwali opiekunowie wyznaczeni spośród pracowników LUW. W sporadycznych przypadkach miały miejsce kontakty telefoniczne z opiekunami uczniów/studentów. Pracownik oddziału Zarządzania Zasobami Ludzkimi kontaktował się z pracownikiem UMCS w sprawie ustalenia zapisów w umowach o organizację praktyki studenckiej. Ponadto, w przypadku jednego ucznia, który odbywał praktykę zawodową, z pracownikiem oddziału Zarządzania Zasobami Ludzkimi dwukrotnie kontaktował się*

telefonicznie opiekun z ramienia szkoły, który pytał o punktualność ucznia i czy uczeń w sposób regularny zgłasza się do urzędu w celu odbycia praktyki. Natomiast w trakcie praktyk nie odbywały się wizyty opiekunów praktyk ze strony uczelni/szkół.

W przypadku praktyk organizowanych w Świętokrzyskim Urzędzie Wojewódzkim w Kielcach opiekę nad niektórymi studentami Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach odbywającymi praktykę powierzono osobom, które nie spełniały wymagań określonych w regulaminie praktyk studenckich. Zgodnie z tym regulaminem opiekun z ramienia zakładu pracy powinien legitymować się wykształceniem wyższym, zgodnym z kierunkiem kształcenia studenta, oraz posiadać co najmniej 3-letni staż pracy w zawodzie.

- Wszystkie staże i praktyki odbywały się pod opieką wyznaczonych pracowników urzędu. Jako opiekunów wyznaczano zazwyczaj osoby z dużym doświadczeniem zawodowym, średni staż zawodowy opiekunów stażystów wynosił 23 lata, a opiekunów praktykantów – 27 lat. Jednej praktykantce przydzielono jako opiekuna pracownika o 5-miesięcznym stażu pracy w ŚUW⁸¹, a trzem praktykantkom i trzem stażystom – pracownicę o 2-letnim stażu zawodowym⁸². Opiekunowie praktykantów – studentów Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach posiadali wykształcenie wyższe zgodne z kierunkiem, na którym studiował praktykant, z wyjątkiem dwojga opiekunów trzech studentek filologii angielskiej i germańskiej, którzy posiadali wykształcenie ekonomiczne (jedna osoba wyższe, jedna – średnie).

3.3 Przygotowanie uczelni do praktyk

Zgodnie z wewnętrznymi uregulowaniami przyjętymi w kontrolowanych uczelniach nadzór merytoryczny nad przebiegiem praktyk i kwestie organizacyjne powierzono w głównej mierze opiekunom (pełnomocnikom) wyznaczonym w ramach poszczególnych wydziałów (instytutów) uczelni. W przypadku trzech z siedmiu uczelni objętych kontrolą wyodrębniono jednostkę, która koordynowała realizację zadań związanych z zapewnieniem właściwej organizacji praktyk i wspomagała w tym zakresie opiekunów (pełnomocników):

- Na Uniwersytecie w Białymstoku Sekcja Dydaktyki w Dziale Dydaktyki i Spraw Studenckich sprawowała nadzór nad prawidłowością realizacji studenckich praktyk zawodowych we współpracy w tym zakresie z opiekunami praktyk.
- Na Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w Kielcach powołano uczelnianego kierownika praktyk sprawującego nadzór nad organizacją i prawidłowym przebiegiem praktyk oraz utworzono samodzielne stanowisko ds. studenckich praktyk zawodowych zapewniające obsługę administracyjną w tym zakresie.
- Na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie zbieranie, klasyfikowanie i udostępnianie ofert pracy, staży i praktyk studenckich, nawiązywanie kontaktów z instytucjami w celu organizacji praktyk, przedstawianie rektorowi projektów porozumień z podmiotami przyjmującymi studentów na praktyki, kierowanie studentów do właściwych instytucji w celu odbycia praktyk, nadzorowanie przebiegu praktyk oraz współpraca z wydziałami uczelni w tym zakresie, przypisano do zadań Biura Karier.

Zgodnie z postanowieniami wewnętrznych uregulowań uczelni określających sposób i tryb odbywania praktyk studenckich, do głównych zadań opiekunów (pełnomocników) należało:

- zapoznanie studentów z zasadami, organizacją i programem praktyk,
- przygotowanie dokumentów związanych z organizacją praktyk, w tym porozumień między uczelnią a zakładem pracy, skierowań itp.
- sprawowanie nadzoru merytorycznego,
- rozstrzyganie wspólnie z przedstawicielami podmiotu, w którym odbywały się praktyka, spraw związanych z jej przebiegiem,
- zaliczanie odbytych praktyk.

⁸¹ Staż pracy ogółem tego pracownika wynosił 34 lata.

⁸² Pracownica ta sprawowała opiekę nad pięcioma praktykantami w okresie objętym kontrolą, przy czym sprawując opiekę nad trzema praktykantami w 2013 r. miała dwuletni staż zawodowy (w tym roczny w ŚUW), a w czasie sprawowania opieki nad dwoma praktykantami w 2014 r. jej staż zawodowy wynosił trzy lata.

W rzeczywistości rola opiekunów (pełnomocników) praktyk ograniczała się we wszystkich skontrolowanych uczelniach głównie do czynności typowo administracyjno-organizacyjnych, tj. poinformowania studentów o zasadach odbycia praktyk w trakcie spotkań poprzedzających odbycie praktyki, zatwierdzenia miejsca odbywania praktyk oraz zaliczania ich odbycia.

W kontrolowanych uczelniach studentom zapewniono możliwość osobistego kontaktu z opiekunami (pełnomocnikami) w trakcie regularnych dyżurów pełnionych przez nich na uczelni, a także telefonicznie i za pośrednictwem poczty elektronicznej (również w okresie wakacyjnym).

W sześciu z siedmiu uczelni nie przyjęto ograniczeń/uregulowań w zakresie maksymalnej liczby studentów, nad którymi w tym samym czasie może sprawować opiekę pełnomocnik bądź opiekun ds. praktyk. Doprowadziło to do sytuacji, w której w opinii NIK, liczebność grup studentów, nad którą opiekę sprawował opiekun w objętych kontrolą jednostkach mogła ograniczać możliwość rzetelnego sprawowania opieki i nadzoru merytorycznego:

- Opiekun praktyk na Wydziale Zarządzania Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu sprawował opiekę nad 804 studentami odbywającymi praktyki w roku akademickim 2013/2014 oraz 790 w roku akademickim 2014/2015.
- Pełnomocnik ds. praktyk na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie sprawował swoją funkcję w odniesieniu do 854 studentów w roku akademickim 2013/2014 oraz 525 studentów w roku 2014/2015.
- Opiekunowie praktyk na Wydziale Prawa, Administracji i Zarządzania Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach sprawowali opiekę nad następującą liczbą praktykantów:
  - na kierunku zarządzanie: 175 w roku akademickim 2013/2014 oraz 135 w roku akademickim 2014/2015,
  - na kierunku ekonomia: 181 w roku akademickim 2013/2014 oraz 154 w roku akademickim 2014/2015,
  - na kierunku logistyka: 125 w roku akademickim 2013/2014 oraz 132 w roku akademickim 2014/2015,
  - na kierunku administracja: 249 w roku akademickim 2013/2014 oraz 241 w roku akademickim 2014/2015.
- Opiekun praktyk na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku w roku akademickim 2013/2014 zajmował się grupą liczącą 218 osób, natomiast w roku akademickim 2014/2015 – 174 osób (studia niestacjonarne na kierunku bezpieczeństwo narodowe I st.).

Na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie, regulamin praktyk przewidywał, iż w katedrze, w której jest powyżej 100 studentów odbywających praktyki może być wyznaczony więcej niż jeden opiekun praktyk.

W większości uczelni praktyki studenckie realizowane były w okresie wakacyjnym, w którym to opiekunowie/pełnomocnicy ze strony uczelni wykorzystywali urlopy wypoczynkowe. Na żadnej uczelni nie wyznaczano w okresie przebywania opiekuna (pełnomocnika) na urlopie zastępstw na czas nieobecności. Z objętych badaniem jednostek praktyki poza okresem wakacyjnym organizowane były jedynie na Uniwersytecie Technologiczno-Humanistycznym im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu.

- Praktyki studentów Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, zgodnie z postanowieniami wewnętrznych uregulowań, odbywały się w miesiącach wakacyjnych, tj. od 1 lipca do 30 września. Instytutowi opiekunowie praktyk na objętych badaniem Wydziale Prawa, Administracji i Zarządzania oraz Wydziale Pedagogicznym i Artystycznym, a także kierownik studenckich praktyk zawodowych i pracownik samodzielnego stanowiska ds. studenckich praktyk zawodowych w latach akademickich 2013/2014 i 2014/2015 przebywali na urloпах od połowy lipca do początku września, zgodnie z zaleceniami zawartymi w zarządzeniu nr 2/2014 Rektora Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach z dnia 16 stycznia 2014 r. w sprawie szczególnego trybu funkcjonowania Uczelni w sierpniu 2014 r. oraz zarządzeniu nr 15/2015 Rektora Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach z dnia 10 marca 2015 r. w sprawie szczególnego trybu funkcjonowania Uczelni w miesiącu sierpniu i grudniu 2015 r. W żadnym z ww. przypadków nieobecności opiekuna nie wyznaczono zastępstwa na czas jego nieobecności. Z 50 badanych praktyk, nieobecność opiekuna w trakcie odbywania praktyk w okresie wakacyjnym stwierdzono w 32 (64% badanej próby). W 16 przypadkach okres absencji opiekuna trwał cały okres trwania praktyki, w 13 połowę tego okresu, natomiast w trzech jedną czwartą czasu trwania praktyki.

- Z 50 badanych praktyk odbywanych przez studentów Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu, niewyznaczenie zastępstwa na czas nieobecności opiekuna w trakcie odbywania praktyk stwierdzono w 36 przypadkach (72% badanej próby). Sytuacja taka miała miejsce przez 35% do 90% okresu trwania poszczególnych praktyk.
- Na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie w razie nieobecności (urlopy i inne przyczyny) 41 opiekunów praktyk odbywających się w administracji publicznej nie wyznaczano osób na zastępstwo w zakresie nadzoru nad praktykantami. Szczegółowa analiza nieobecności w pracy opiekunów praktyk podczas ich odbywania przez studentów, przeprowadzona na Wydziałach Finansów oraz Ekonomii i Stosunków Międzynarodowych, wykazała, m.in., iż w trakcie odbywania praktyk przez 95 studentów (spośród 574), ich opiekunowie byli nieobecni w pracy przez co najmniej siedem dni roboczych i nie wyznaczono zastępstw. Ponadto ustalono, iż w przypadku 36 praktyk (na 95) ich opiekunowie byli nieobecni w pracy przez cały okres trwania praktyki.
- Analiza praktyk studentów Politechniki Lubelskiej w Lublinie wykazała, iż w czasie trwania 41 (z 80 objętych badaniem) praktyk opiekunowie tych studentów ze strony Uczelni przebywali na urloпах wypoczynkowych (w tym 27 przez cały czas trwania praktyki). W jednostce nie wyznaczano na ten czas zastępstwa opiekunów.

W kontrolowanych uczelniach obowiązywały również inne formy zaliczania praktyk, do których należały: wykonywanie przez studenta pracy zarobkowej, jeżeli jej charakter spełniał wymagania programu praktyki, prowadzenie samodzielnie działalności gospodarczej spełniającej wymagania programu praktyki, pracy w charakterze wolontariusza oraz stażu spełniających wymagania programu praktyki.

Wszystkie kontrolowane uczelnie posiadały zawarte porozumienia o współpracy z firmami i instytucjami, w tym w sprawie organizacji praktyk studenckich, przy czym główny ciężar znalezienia miejsca odbywania praktyki spoczywał na studentach.

3.4 Realizacja praktyk (punkt widzenia uczelni)

W latach akademickich 2013/2014 i 2014/2015 na kontrolowanych uczelniach praktyki studenckie odbyło ogółem 47.101 studentów, z tego 7.271 odbyło praktyki w urzędach administracji publicznej. Z uzyskanych podczas kontroli danych za lata akademickie wynika, że odsetek studentów odbywających praktyki studenckie był zróżnicowany w zależności od uczelni i wynosił od około 15% na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie do ponad 80% w przypadku Uniwersytetu w Białymstoku i Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu. Szczegółowe informacje odnośnie liczby studentów odbywających praktyki w kontrolowanym okresie w objętych kontrolą jednostkach przedstawiono w poniższym zestawieniu.

Zestawienie nr 2
Liczba studentów, odbywających praktyki w kontrolowanych jednostkach w latach akademickich 2013/2014 i 2014/2015, w tym w urzędach administracji publicznej

	Rok akademicki 2013/2014								Rok akademicki 2014/2015							
	Liczba studentów				Liczba studentów				Liczba studentów							
	ogółem	którzy odbyli praktyki	którzy odbyli praktyki w administracji publicznej	udział studentów odbywających praktyki do studentów ogółem	ogółem	którzy odbyli praktyki	którzy odbyli praktyki w administracji publicznej	udział studentów odbywających praktyki do studentów ogółem	ogółem	którzy odbyli praktyki	którzy odbyli praktyki w administracji publicznej	udział studentów odbywających praktyki do studentów ogółem	ogółem	którzy odbyli praktyki	którzy odbyli praktyki w administracji publicznej	udział studentów odbywających praktyki do studentów ogółem
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu	2554	2145	309	84,0	2462	2017	302	81,9	2462	2017	302	81,9	2462	2017	302	81,9
Politechnika Lubelska w Lublinie	3032	2433	460	80,2	2769	2064	323	74,5	2769	2064	323	74,5	2769	2064	323	74,5
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie	20214	2877	358	14,2	18417	3017	347	16,4	18417	3017	347	16,4	18417	3017	347	16,4
Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach	14919	4949	1785	33,2	12071	4328	1558	35,9	12071	4328	1558	35,9	12071	4328	1558	35,9
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie	15956	3765	476	23,6	15445	2140	217	13,9	15445	2140	217	13,9	15445	2140	217	13,9
Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu	7519	2401	37	31,9	6895	2875	160	41,7	6895	2875	160	41,7	6895	2875	160	41,7
Uniwersytet w Białymstoku	3039	2601	513	85,6	2675	2224	426	83,1	2675	2224	426	83,1	2675	2224	426	83,1
Ogółem	67233	21171	3938	31,5	60734	18665	3333	30,7	60734	18665	3333	30,7	60734	18665	3333	30,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników kontroli NIK.

W ramach kontroli szczegółową analizą objęto dokumentację 380⁸³ praktyk odbytych w jednostkach administracji publicznej w kontrolowanym okresie przez studentów uczelni objętych badaniem.

Na wszystkich objętych badaniem uczelniach studentom zapewniono dostęp do informacji o zasadach organizacji i realizacji praktyk. W przypadku każdej z kontrolowanych uczelni informacje te dostępne były na ich stronach internetowych. Zamieszczono na nich między innymi informację odnośnie opiekunów praktyk na poszczególnych wydziałach, instytutach oraz wymaganych dokumentach.

Ponadto informacje dotyczące zasad organizacji i zaliczenia praktyk znajdowały się na tablicach ogłoszeń i przedstawiane były przez opiekunów (pełnomocników) w trakcie organizowanych przez nich spotkań w okresie poprzedzającym rozpoczęcie praktyk.

Wszystkie objęte badaniem praktyki realizowane były na podstawie zawartych przez uczelnie porozumień bądź umów z organizatorem praktyk. W porozumieniach/umowach określone zostały prawa i obowiązki stron m.in. w zakresie wyznaczenia zakładowego i instytutowego opiekuna praktyk, sprawowania nadzoru dydaktyczno-wychowawczego nad praktykantami (uczelnia), zapewnienia miejsca pracy oraz urządzeń i materiałów odpowiednich do realizacji praktyk (organizator).

Przyjęty na wszystkich skontrolowanych uczelniach system rozliczania praktyk opierał się na opiniach sporządzonych przez opiekunów w miejscach odbywania praktyki oraz sprawozdaniach z praktyk przygotowywanych przez studentów i potwierdzanych przez przedstawicieli organizatora praktyki. W objętych szczegółowym badaniem 380 praktykach nie stwierdzono sytuacji, w których opiekunowie/pełnomocnicy ze strony uczelni kontaktowaliby się z opiekunem zakładowym w trakcie trwania praktyki bądź podejmowaliby działania weryfikujące np. w postaci rozmów telefonicznych z przedstawicielami instytucji, w których odbywały się praktyki lub wizyt w tych jednostkach w czasie praktyk. We wszystkich zbadanych przypadkach opiekunowie/pełnomocnicy zaakceptowali oceny zaproponowane przez opiekunów zakładowych. W uczelniach, które stosowały system ocen, a nie tylko zwykle zaliczenie praktyki (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu, Uniwersytet w Białymstoku na Wydziale Ekonomii i Zarządzania) poza jednym wyjątkiem (ocena dobra) były to oceny bardzo dobre.

Za dobrą praktykę należy uznać stosowany na Uniwersytecie Technologiczno-Humanistycznym im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu, na podstawie uregulowań wewnętrznych, system hospitacji praktyk. Opiekunowie praktyk na ww. uczelni zostali zobowiązani do przeprowadzenia dwóch hospitacji praktyk w semestrze. Przeprowadzone w okresie objętym kontrolą hospitacje nie dotyczyły praktyk w urzędach administracji publicznej.

Z wyjaśnień pobranych od 21 opiekunów (pełnomocników)⁸⁴ wynika, że opiekunowie/pełnomocnicy nie kontaktowali się ze studentami oraz organizatorami praktyk w ich trakcie, ponieważ nie zachodziła taka potrzeba.

⁸³ Na Politechnice Lubelskiej analizą objęto dokumentację 80 praktyk, na pozostałych uczelniach 50 praktyk.

⁸⁴ Po trzech opiekunów (pełnomocników) na każdej objętej kontrolą uczelni.

W żadnej z kontrolowanych uczelni, nie prowadzono w sposób sformalizowany ewaluacji praktyk studenckich. Na Wydziale Politechnicznym Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu tworzona była natomiast baza dobrych praktyk, obejmująca zarówno jednostki administracji publicznej jak i pracodawców prywatnych. Baza ta tworzona była na podstawie wieloletnich analiz zrealizowanych praktyk zawodowych oraz doświadczeń studentów, zdobytych w trakcie wykonywania zadań. Z wyjaśnień udzielonych przez rektora Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu wynikało, że uczelnia planuje sukcesywne wprowadzanie bazy dobrych praktyk na pozostałych wydziałach uczelni.

Na pozostałych uczelniach ewaluacja praktyk sprowadzała się do prowadzenia przez opiekunów/pełnomocników po zakończeniu praktyki rozmowy ze studentami na temat odbytej praktyki.

- Z informacji zamieszczonych w sprawozdaniach przygotowywanych przez opiekunów na Uniwersytecie Technologiczno-Humanistycznym im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu wynikało, że studenci ogólnie byli zadowoleni z odbytych praktyk, choć przyznawali, że w trakcie praktyki nie otrzymywali zadań bardzo odpowiedzialnych, a raczej pomocnicze.

We wszystkich uczelniach monitorowano losy absolwentów i sporządzano raporty z ich badania. Pewne elementy oceny odbytych praktyk studenckich pojawiały się w raportach dotyczących następujących uczelni:

- W raporcie z badania losów absolwentów Uniwersytetu w Białymstoku z roczników 2010–2013, sporządzonym w 2014 roku stwierdzono, że *ogólnie zatrudnienie absolwentów Uniwersytetu w Białymstoku na przestrzeni ostatnich lat stabilnie rośnie (...) w dalszym ciągu głównymi problemami związanymi z poszukiwaniem pracy są brak doświadczenia oraz problemy ze znalezieniem konkretnych ofert na lokalnym rynku pracy (...) uwidaczniają się olbrzymie braki w zakresie kluczowych czynników sprzyjających znalezieniu pracy czyli umiejętności językowych oraz umiejętności informatycznych (...) konieczne jest podjęcie działań pozwalających na zdobycie większego doświadczenia zawodowego już podczas studiów (...) są to działania, które mogą zostać wdrożone np. poprzez zmiany w programie studiów (np. większa ilość obowiązkowych praktyk ukierunkowanych na zdobycie konkretnych umiejętności), a które w znaczący sposób podniosą atrakcyjność absolwentów na rynku pracy.*
- W raporcie z badania losów absolwentów Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie przeprowadzonego w latach 2010–2013 stwierdza się m.in., iż ponad 60% respondentów odbyło w trakcie studiów praktyki zawodowe lub staże, zarówno krajowe jak i zagraniczne. Najwyżej oceniano te praktyki i staże, które wiązały się z wyjazdem zagranicznym lub były efektem własnej inicjatywy. Odsetek opinii wskazujących na pozytywny wpływ tych programów na rozwój zawodowy kształtował się na poziomie odpowiednio 87% oraz 77%. Ponadto w dokumencie tym stwierdza się, że zdecydowanie gorzej ocenione zostały praktyki i staże realizowane w ramach obowiązkowych praktyk. Udział odpowiedzi wskazujących na ich pozytywny wpływ na rozwój kariery zawodowej wynosił zaledwie 28%, a blisko 40% respondentów była zdania, że praktyki te w niewielkim stopniu przyczyniły się do nabycia praktycznych umiejętności. Sytuacja ta zdaniem autorów opracowania mogła być efektem nierzetelnego traktowania swoich obowiązków przez pracodawców i zlecania studentom zadań niezwiązanych z wcześniejszymi ustaleniami i rzeczywistymi zadaniami przypisanymi do tych stanowisk. Rozwiązaniem tego problemu mogłoby być zbudowanie stałej współpracy z organizacjami oferującymi praktyki i staże oraz stworzenie systemu certyfikacji godnych polecenia pracodawców.
- Wyniki badania losów absolwentów Wydziału Ekonomicznego Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu przeprowadzonego w roku akademickim 2014/2015 wskazały, że choć generalnie absolwenci pozytywnie ocenili proces dydaktyczny i przydatność oferowanych przez wydział kierunków i modułów kształcenia z perspektywy przyszłego zatrudnienia, to za zasadne absolwenci uznali: zwiększenie ilości zajęć praktycznych, zwłaszcza w zakresie: wykorzystania programów i systemów komputerowych stosowanych w księgowości i finansach, zagadnień dotyczących prowadzenia działalności gospodarczej, autoprezentacji i technik sprzedaży, położenie większego nacisku na zdolności interpersonalne studentów (komunikatywność, umiejętność pracy zespołowej, kierowanie projektem) w ramach zajęć laboratoryjnych, ćwiczeniowych i konwersatoryjnych oraz zwiększenie oferty praktyk studenckich.

- Z raportu z badania karier zawodowych absolwentów Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie roku akademickiego 2012/2013 wynika m.in., że zdecydowanie źle lub raczej źle respondenci ocenili następujące aspekty praktyk zawodowych: przydatność umiejętności nabytych podczas praktyki na rynku pracy – 20,4%, wsparcie merytoryczne udzielone przez opiekuna w miejscu odbywania praktyki – 19,2%, organizację praktyk – 18,5%, możliwość nabycia umiejętności zawodowych – 18,2%, zgodność praktyki z profilem kierunku/specjalności – 13,3%. Ponadto według 47,8% respondentów, zrealizowane w trakcie studiów praktyki, staże lub wolontariat miały zdecydowanie mały lub raczej mały wpływ na ich przygotowanie do wejścia na rynek pracy.

W badanym okresie w czterech z siedmiu kontrolowanych uczelni stwierdzono nieprzekazywanie programów organizatorom praktyk. Dotyczyło to:

- 21 praktyk (42% objętych badaniem) odbytych przez studentów Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu;
- 44 praktyk (88% objętych badaniem) zrealizowanych przez studentów Uniwersytetu w Białymstoku;
- 12 praktyk (24% objętych badaniem) odbytych przez studentów Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach;
- 41 praktyk (82% objętych badaniem) zrealizowanych przez studentów Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie.

W przypadku dwóch praktyk odbytych przez studentki Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu stwierdzono, że wybrane na miejsca odbywania praktyki instytucje nie dawały możliwości realizacji wymogów ramowego programu praktyk dla określonego kierunku i specjalności.

W dwóch uczelniach stwierdzono brak wymaganych treścią umów/porozumień o organizację praktyki ubezpieczeń studenta od odpowiedzialności cywilnej oraz następstw nieszczęśliwych wypadków na okres odbywania praktyki. Sytuacja ta dotyczyła 15 z 50 praktyk objętych badaniem na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie oraz pięciu studentów z 50 objętych badaniem na Uniwersytecie Technologiczno-Humanistycznym im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu, którzy nie zostali objęci grupowym ubezpieczeniem NNW oferowanym na uczelni.

W trakcie kontroli uczelni objęto badaniem realizację praktyk w ramach rządowego programu praktyk studenckich, a także zwrócono się pisemnie do wybranych 16 niekontrolowanych uczelni⁸⁵ o ocenę i uwagi odnośnie realizacji praktyk w ramach ww. programu. Z ustaleń kontroli oraz uzyskanych odpowiedzi wynika, że:

- niewielka liczba praktyk zrealizowanych w urzędach administracji rządowej w ramach rządowego programu wynikała z faktu jego późnego wdrożenia (maj 2015 r.), kiedy większość studentów miała już wybrane jednostki do organizacji praktyk (wszystkie kontrolowane jednostki, Uniwersytety: Jagielloński, Łódzki, Warszawski);
- program spotkał się z zainteresowaniem studentów i opiekunów praktyk, a jego realizacja pozwoliła zidentyfikować dużą liczbę jednostek, które należą do administracji rządowej, identyfikacja ta uświadomiła również jak wiele jednostek jest na obszarze całego kraju (blisko miejsca zamieszkania studentów);

⁸⁵ Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet Gdański, Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu, Wyższa Szkoła Administracji w Bielsku-Białej, Wyższa Szkoła Administracji Publicznej im. Stanisława Staszica w Białymstoku, Akademia Leona Koźmińskiego w Warszawie, Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Kielcach, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Witelona w Legnicy, Państwowa Wyższa Szkoła Techniczno-Ekonomiczna im. ks. Bronisława Markiewicza w Jarosławiu, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Stanisława Pigionia w Krośnie, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie.

- wdrożenie programu „otworzyło drzwi” do wielu jednostek, które wcześniej dość sceptycznie podchodziły do praktykantów (Uniwersytet Warszawski);
- studenci, którzy odbyli praktyki w ramach programu bardzo pozytywnie oceniają ich przebieg i merytoryczność (Uniwersytety Warszawski, Łódzki, Mikołaja Kopernika w Toruniu, Państwowa Wyższa Szkoła Techniczno-Ekonomiczna w Jarosławiu, PWSZ w Legnicy);
- plusem programu było przedstawienie w jednym miejscu ofert praktyk (www.oferty.praca.gov.pl) (Uniwersytet Warszawski, Akademia Leona Koźmińskiego).

Zdiagnozowano natomiast następujące obszary do udoskonalenia :

- uczelnie powinny przygotowywać dokumenty tylko dla studentów zrekrutowanych na praktyki przez jednostki administracji rządowej, ponieważ w obecnym procesie uczelnia przygotowuje dokumenty dla każdego studenta bez gwarancji jego przyjęcia;
- rządowy program powinien obejmować również praktyki nieobowiązkowe;
- większy nacisk powinien zostać położony na samodzielność studenta w procesie aplikowania na praktyki;
- pierwszy kontakt z rynkiem pracy powinien uczyć nie tylko samodzielnego wykonywania obowiązków służbowych, ale też poruszania się po rynku, umiejętności wyszukiwania ofert, przygotowywania dokumentów, dopełniania formalności. To student powinien samodzielnie aplikować na ofertę, a po uzyskaniu akceptacji otrzymywać dokumenty z uczelni, z którymi samodzielnie powinien zgłaszać się na praktykę. Aplikacja na praktykę powinna odbywać się na podstawie CV, podobnie jak na rynku komercyjnym. Dzięki temu studenci uczyliby się i trenowali poprawne przygotowanie dokumentów aplikacyjnych. Co więcej, pozwoliłoby to uniknąć mnożenia dokumentacji przygotowywanej pod kątem miejsc praktyki, których ostatecznie studenci nie wybierają lub nie są na nie przyjmowani (Uniwersytet Łódzki, Akademia Leona Koźmińskiego);
- przestrzeganie obowiązujących procedur powinno dotyczyć obu stron (Akademia Leona Koźmińskiego):

Uczelnie mają obowiązek dostosowywać się do wzorów dokumentacji obowiązującej w rządowym programie praktyk, co też wdrażają i akceptują skierowania na praktykę oraz porozumienia na rządowych wzorach. Zdarzają się jednak sytuacje, kiedy z drugiej strony mamy brak zgody na podpisanie przez instytucje sprawozdania z praktyki, w którym student rozlicza się z przypisanych praktyce efektów kształcenia.

- zwiększenie elastyczności ze strony instytucji w kontakcie ze studentem i uczelnią (Akademia Leona Koźmińskiego):

Są miejsca, które w bardzo elastyczny sposób podchodzą do wzajemnej komunikacji: informują na bieżąco studenta o jego sytuacji, kontaktują się z uczelnią we wszystkich bieżących sprawach organizacyjnych. Są natomiast i takie, które na etapie rekrutacji są bardzo aktywne, po czym kontakt z ich strony się urywa i student pozostaje bez odpowiedzi czy na praktykę został zakwalifikowany czy nie. Plusem byłaby też otwartość instytucji na publikowanie ofert praktyk w uczelnianych serwisach rekrutacyjnych.

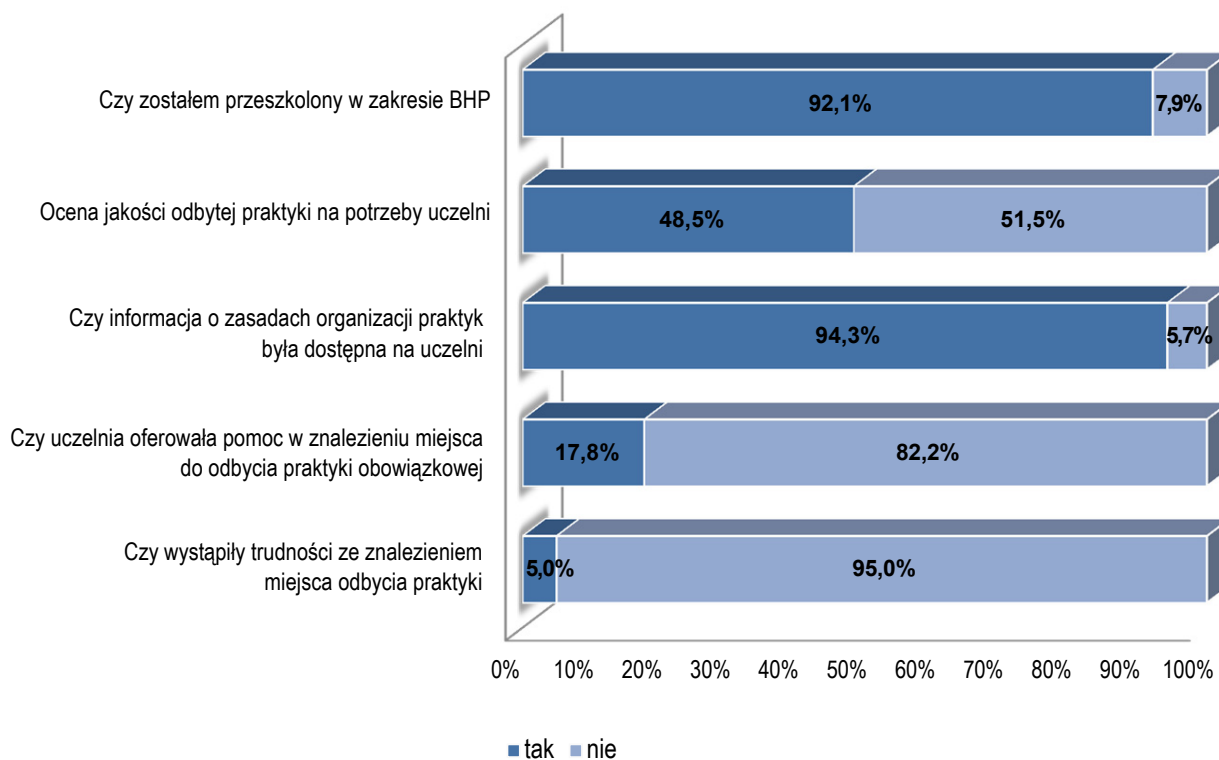
W trakcie kontroli na objętych badaniem uczelniach przeprowadzono ankietę wśród studentów, którzy w trakcie studiów odbyli praktykę w administracji publicznej.

Wyniki ankiety świadczą o tym, że w zdecydowanej większości studenci nie mieli problemów ze znalezieniem miejsca odbycia praktyki. W przypadkach, w których wystąpiły trudności, związane one były z brakiem wolnych miejsc w wybranej jednostce w określonym terminie bądź niechęcią jednostki do przyjęcia praktykantów. Jak wskazało 18% ankietowanych, uczelnia pomagała w znalezieniu miejsca do odbycia praktyki.

Zdecydowana większość ankietowanych stwierdziła, że informacja o zasadach organizacji praktyk obowiązkowych była dostępna na uczelni (94,3%). Blisko połowa ankietowanych (48,5%) oceniała jakość odbytej praktyki na potrzeby uczelni. 8% ankietowanych przyznało, że rozpoczynając praktykę nie zostało przeszkolonych w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy.

Wykres nr 2

Sposób organizacji praktyk w urzędach administracji publicznej ze strony uczelni w ocenie ankietowanych studentów (N=522)

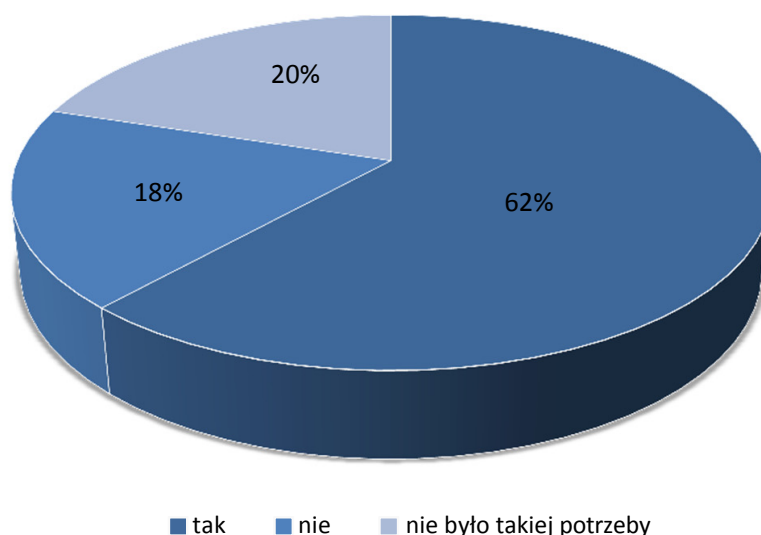

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników kontroli NIK.

Większość respondentów (62%) przyznała, że w przypadku pojawiających się w trakcie realizacji praktyki trudności opiekun ze strony uczelni był dostępny i służył pomocą, 18% że nie, natomiast 20% stwierdziło, że nie wystąpiły trudności.

Wykres nr 3

Dostępność opiekuna/pełnomocnika ze strony uczelni w przypadku trudności w realizacji praktyki (N=522)

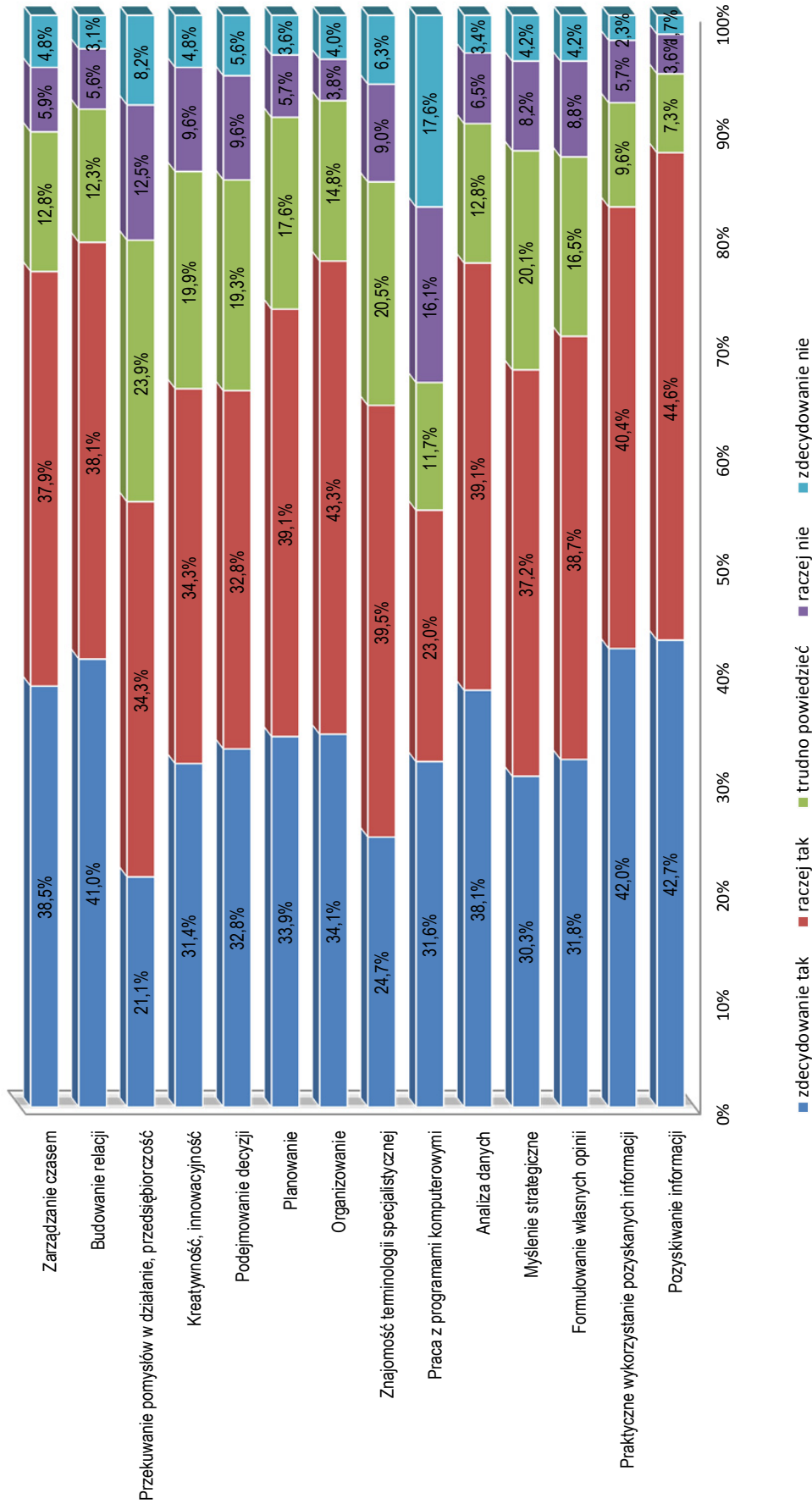
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników kontroli NIK.

W ocenie ankietowanych najczęściej rozwijaną umiejętnością w trakcie praktyk odbywanych w urzędach administracji publicznej było pozyskiwanie informacji (87% odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”), a także praktyczne wykorzystanie pozyskanych informacji (82,4% odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”).

Praktyki w urzędach administracji publicznej, z uwagi na specyfikę ich działalności, z reguły nie dawały możliwości rozwijania umiejętności językowych (13% odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). Niewiele ponad połowa ankietowanych przyznała, że odbyte praktyki rozwinęły umiejętności przekuwania pomysłów w działanie, przedsiębiorczości (54% odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”) oraz pracy z programami komputerowymi (54,6% odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”).

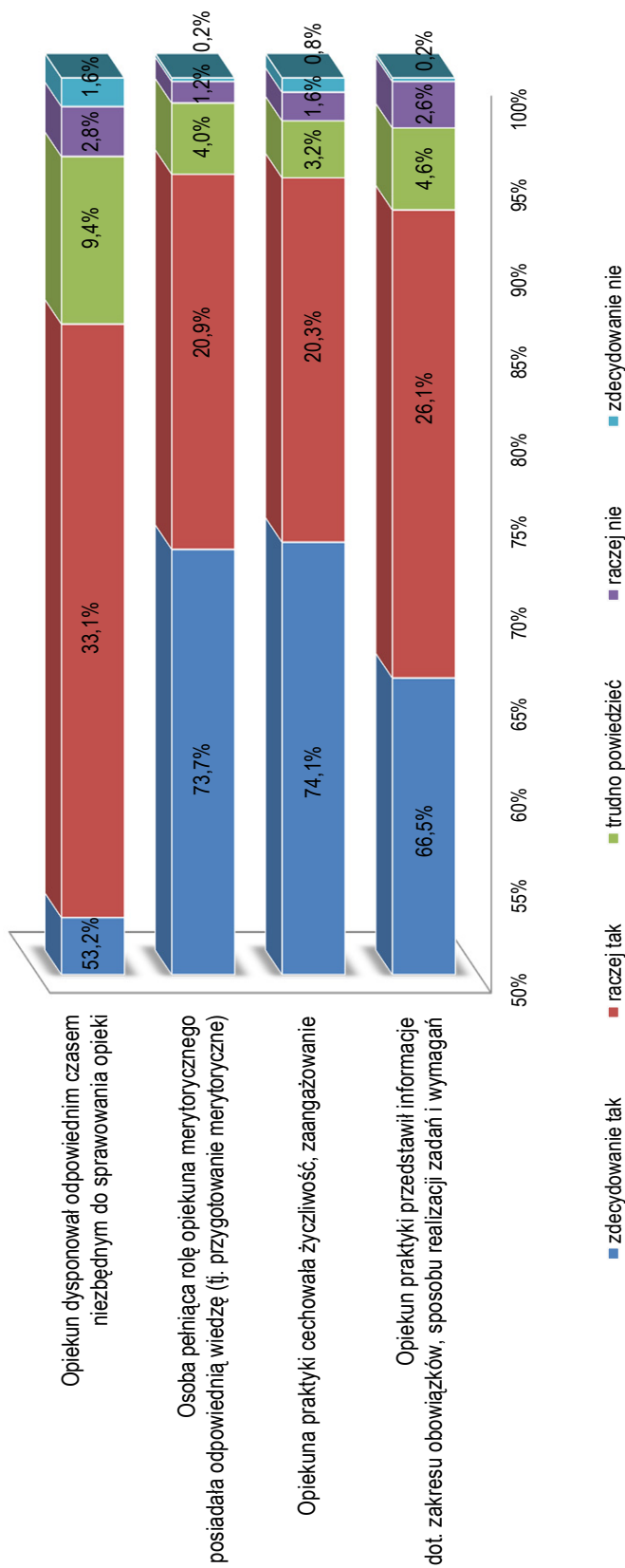

Wykres nr 4
 Kompetencje i umiejętności rozwijane w trakcie praktyk w urzędach administracji publicznej w ocenie ankietowanych studentów (N=522)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników kontroli NIK.

Wykres nr 5
Sposób sprawowania opieki przez opiekuna wyznaczonego ze strony organizatora praktyki w ocenie ankietowanych studentów (N=522)

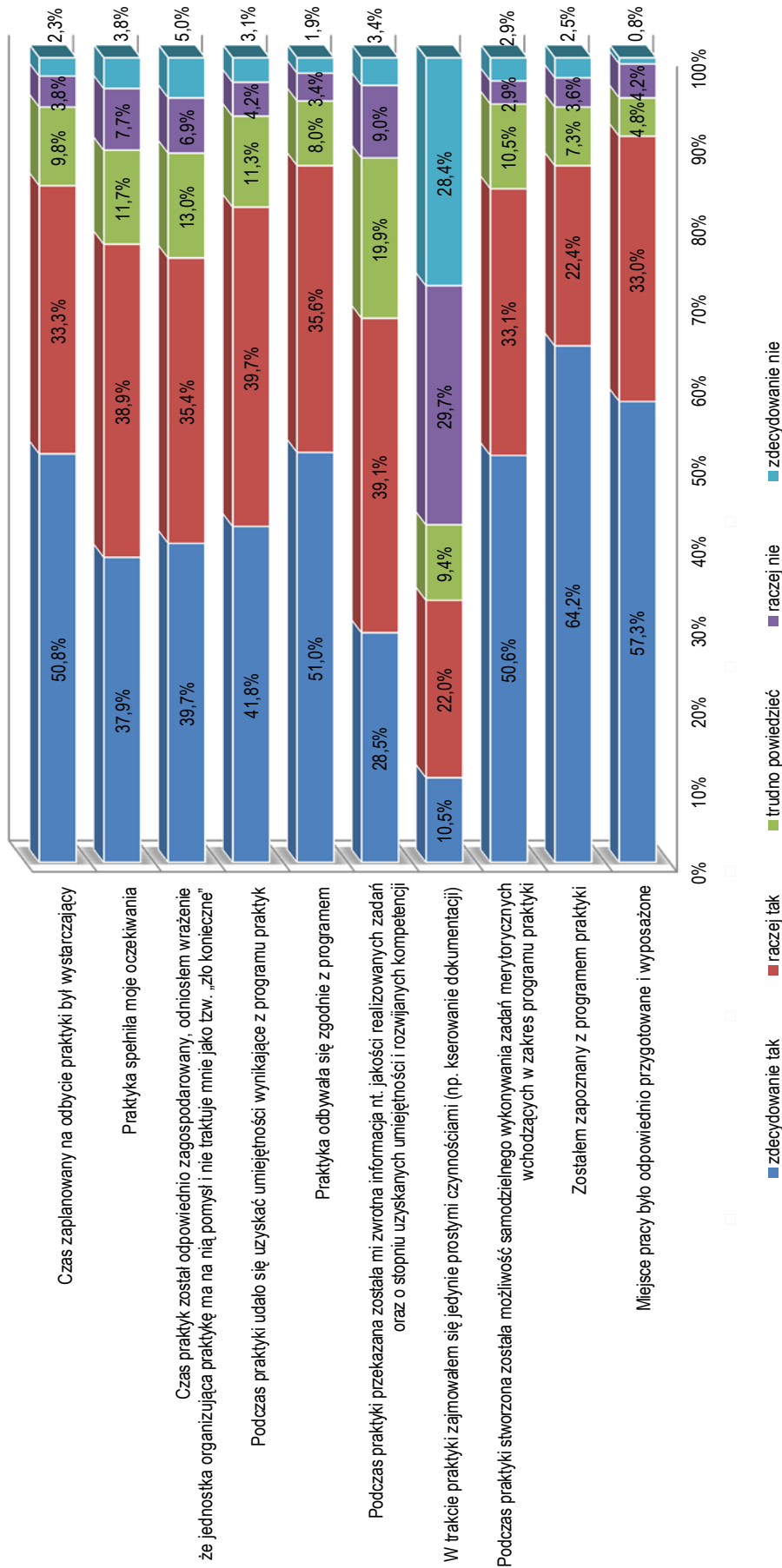

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników kontroli NIK.

Ankietowani studenci wysoko ocenili sposób sprawowania opieki ze strony opiekuna zakładowego. Spośród czterech pytań dotyczących tego zagadnienia najwyższy odsetek odpowiedzi na „zdecydowanie tak” i „raczej tak” wystąpił przy pytaniu odnośnie tego, czy opiekun dysponował odpowiednim czasem niezbędnym do sprawowania opieki.

Wykres nr 6

Sposób realizacji praktyk w urzędach administracji publicznej w ocenie ankietowanych studentów (N=522)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników kontroli NIK.

Jedna trzecia ankietowanych przyznała, że w trakcie praktyki wykonywała jedynie proste czynności takie jak np. kserowanie dokumentacji. Większość ankietowanych (67,6%) stwierdziła, że podczas praktyki przekazana została im informacja nt. jakości realizowanych zadań oraz o stopniu uzyskanych umiejętności i rozwijanych kompetencji.

4.1 Przygotowanie kontroli

Kontrola została poprzedzona kontrolą rozpoznawczą przeprowadzoną w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim w Warszawie, Starostwie Powiatowym w Jędrzejowie oraz Urzędzie Miasta i Gminy w Staszowie – *Praktyki i staże w urzędach administracji publicznej* (nr R/15/003).

4.2 Postępowanie kontrolne i działania podjęte po zakończeniu kontroli

Postępowanie kontrolne

Kontrolę przeprowadzono w terminie od 17 września do 31 grudnia 2015 r. W wystąpieniach pokontrolnych oceniono na ile oferowane przez kontrolowane urzędy administracji publicznej praktyki i staże są przydatne w kontekście przyszełego zatrudnienia.

Badaniom poddano proces naboru na praktyki i staże, warunki oraz sposób ich realizacji, w tym nadzór i opiekę sprawowaną nad praktykantem i stażystą oraz sposób monitorowania i ewaluacji.

Działania podjęte po zakończeniu kontroli

W 24 wystąpieniach pokontrolnych skierowanych do kierowników kontrolowanych jednostek sformułowano dwie oceny pozytywne kontrolowanej działalności⁸⁶, siedem ocen pozytywnych, mimo stwierdzonych nieprawidłowości oraz 15 ocen opisowych. Wykaz skontrolowanych jednostek oraz osób kierujących tymi jednostkami, stanowi załącznik nr 5.3. do niniejszej Informacji.

Kierownicy kontrolowanych jednostek nie złożyli zastrzeżeń do wystąpień pokontrolnych.

Ustalenia kontroli stanowiły podstawę do sformułowania 60 wniosków pokontrolnych, dotyczących przede wszystkim:

- przekazywania przez uczelnie organizatorowi praktyki jej programu w przypadku każdej z realizowanych praktyk;
- organizowania praktyk w jednostkach, które dają możliwości realizacji ich programu;
- dopuszczania do przetwarzania danych osobowych tylko tych praktykantów/stażystów, którzy posiadają upoważnienia wymagane art. 37 ustawy o ochronie danych osobowych;
- określania w umowach o organizację praktycznej nauki zawodu sposobu ponoszenia kosztów realizacji tej praktyki oraz ich kalkulacji, stosownie do § 7 ust. 3 pkt 8 rozporządzenia w sprawie praktycznej nauki zawodu;
- ustalania i wypłacania dodatków szkoleniowych opiekunom praktyk zawodowych w przypadku niezwalniania ich przynajmniej częściowo od świadczenia pracy wynikającej z umowy o pracę, zgodnie z § 12 ust. 2 powołanego wyżej rozporządzenia;
- rzetelnego sporządzania wniosków o zawarcie umowy o zorganizowanie stażu dla osób bezrobotnych, zawierających informacje wymagane § 1 ust. 1 rozporządzenia w sprawie staży;
- przeprowadzania instruktażu stanowiskowego przez osoby uprawnione, wskazane w § 11 ust. 5 rozporządzenia w sprawie szkoleń w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy;
- załączania do umów o praktyczną naukę zawodu programów nauczania dla danego zawodu, dopuszczonego do użytku w danej szkole przez dyrektora szkoły;

⁸⁶ Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz Wielkopolski Urząd Wojewódzki w Poznaniu.

- terminowego przekazywania do powiatowego urzędu pracy list obecności stażystów;
- dokonywania analiz możliwości przeprowadzania w urzędzie praktyk i staży, uwzględniających liczbę osób odbywających praktykę/staż w tym samym czasie, w kontekście zapewnienia praktykantom/stażystom odpowiednich warunków pracy;
- sprawowania jednocześnie opieki nad nie więcej niż trzema stażystami, stosownie do § 6 ust. 4 rozporządzenia w sprawie staży.

Kierownicy wszystkich skontrolowanych jednostek poinformowali NIK o przyjęciu wniosków do realizacji.

5.1. Analiza stanu prawnego

Praktyki zawodowe

Od 2002 roku praktyczną naukę zawodu w formie praktyki zawodowej⁸⁷ realizuje się w technikum. W kwestiach dotyczących organizowania praktyk zawodowych mają zastosowanie art. 70 i art. 70a ustawy o systemie oświaty oraz przepisy trzech rozporządzeń Ministra Edukacji Narodowej:

- z dnia 15 grudnia 2010 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu,
- z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach,
- z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych⁸⁸.

Praktyki zawodowe organizuje się dla uczniów w celu zastosowania i pogłębienia zdobytej wiedzy i umiejętności zawodowych w rzeczywistych warunkach pracy (§ 4 ust. 3 rozporządzenia w sprawie praktycznej nauki zawodu). Zakres wiadomości i umiejętności nabywanych przez uczniów na zajęciach praktycznych i praktykach zawodowych oraz wymiar godzin tych zajęć i praktyk (program praktyk) określa program nauczania dla danego zawodu dopuszczony do użytku w danej szkole przez dyrektora szkoły (§ 4 ust. 6 tego rozporządzenia). Praktyki realizowane są w wymiarze określonym w podstawie programowej kształcenia w zawodach⁸⁹, w klasie ustalonej przez dyrektora technikum. Wymiar praktyki zawodowej nie wchodzi w zakres wymiaru kształcenia zawodowego, jeżeli trwa ona nie dłużej niż cztery tygodnie. W przypadku praktyk zawodowych realizowanych dłużej niż przez cztery tygodnie, dalsze tygodnie ich trwania dyrektor technikum przelicza na godziny i organizuje w ramach godzin przeznaczonych na kształcenie zawodowe (jedna godzina zegarowa praktyki zawodowej odpowiada jednej godzinie lekcyjnej). Dyrektor technikum może także rozłożyć w czasie przebieg praktyk zawodowych realizowanych dłużej niż przez cztery tygodnie (np. uczniowie mogą odbywać praktyki tylko w określone dni tygodnia), należy jednak zachować wymiar praktyk wskazanych dla danego zawodu w podstawie programowej. Praktyki zawodowe są bezpłatne i mogą być organizowane w czasie całego roku szkolnego, w tym również w okresie ferii letnich (czas trwania zajęć dydaktyczno-wychowawczych dla uczniów odbywających te praktyki ulega wówczas odpowiedniemu skróceniu).

Jednostki samorządu terytorialnego jako organy prowadzące szkoły i placówki publiczne otrzymują z budżetu państwa część oświatową subwencji ogólnej przeznaczoną na finansowanie zadań szkolnych. Jednym z nich jest zaś prowadzenie szkół ponadgimnazjalnych z kształceniem zawodowym, w ramach którego realizowana jest praktyczna nauka zawodu. O zakresie, sposobie i źródle finansowania zadań oświatowych przesądza art. 5a ust. 3 ustawy o systemie oświaty, w myśl którego środki niezbędne na realizację zadań oświatowych zagwarantowane są w dochodach jednostek samorządu terytorialnego. Źródła dochodów jednostek samorządu terytorialnego zostały określone w rozdziale 2 ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego⁹⁰. Należą do nich dochody własne, subwencje ogólne (w tym część oświatowa tej subwencji) oraz dotacje celowe z budżetu państwa.

⁸⁷ Praktyczna nauka zawodu jest organizowana w formie zajęć praktycznych i praktyk zawodowych (§ 4 ust. 1 rozporządzenia w sprawie praktycznej nauki zawodu).

⁸⁸ Dz. U. poz. 204, ze zm.

⁸⁹ Zgodnie z wymogami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 7 lutego 2012 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (warunki realizacji kształcenia w zawodach, zostały wyszczególnione w części III podstawy programowej stanowiącej załącznik do przedmiotowego rozporządzenia).

⁹⁰ Dz. U. z 2016 r. poz. 198.

Zgodnie z postanowieniami § 12 ust. 1 rozporządzenia w sprawie praktycznej nauki zawodu pracodawca, u którego jest organizowana praktyka zawodowa uczniów, może zwolnić częściowo lub całkowicie opiekuna praktyk zawodowych od świadczenia pracy wynikającej z umowy o pracę ze względu na specyfikę działalności prowadzonej przez pracodawcę lub liczbę uczniów odbywających praktykę zawodową. Za czas częściowego lub całkowitego zwolnienia od świadczenia pracy opiekunowi praktyk zawodowych przysługuje wynagrodzenie miesięczne obliczone jak za urlop wypoczynkowy. W przypadku niezwolnienia opiekuna praktyk zawodowych od świadczenia pracy, pracodawca ustala i wypłaca opiekunowi praktyk zawodowych dodatek szkoleniowy w wysokości nie niższej niż 10% przeciętnego wynagrodzenia (§ 12 ust. 2). Opiekun praktyk zawodowych może otrzymać również od pracodawcy za okres prowadzenia praktyk zawodowych premię w wysokości nie niższej niż 10% przeciętnego wynagrodzenia (§ 12 ust. 3). Środki na pokrycie ww. dodatków i premii wypłacanych pracownikom za wykonywanie obowiązków opiekunów praktyk zawodowych oraz opłacanych od nich składek na ubezpieczenia społeczne, na podstawie postanowień art. 70a. ust. 1 ustawy o systemie oświaty, przekazują pracodawcom szkoły prowadzące kształcenie zawodowe.

Zapoczątkowana we wrześniu 2012 r. reforma kształcenia zawodowego i ustawicznego położyła nacisk na wzmocnienie praktycznego aspektu kształcenia zawodowego, w szczególności realizowanego w rzeczywistych warunkach pracy właściwych dla nauczanego zawodu. W ramowych planach nauczania dla publicznych szkół ponadgimnazjalnych prowadzących kształcenie zawodowe (zasadnicza szkoła zawodowa, technikum, szkoła policealna) określono minimalny wymiar godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych przeznaczonych na kształcenie zawodowe w cyklu nauczania w taki sposób, że w zasadniczej szkole zawodowej minimalna liczba godzin zajęć kształcenia zawodowego praktycznego stanowi ok. 60,6%, zaś w technikum i w szkole policealnej – 50%, ogólnej puli godzin zajęć przeznaczonych na kształcenie zawodowe (teoretyczne i praktyczne łącznie). W podstawie programowej kształcenia w zawodach wskazano, iż kształcenie praktyczne może odbywać się, m.in., w podmiotach stanowiących potencjalne miejsce zatrudnienia absolwentów szkół kształcących w danym zawodzie (tj. u pracodawców). Dla zawodów nauczanych na poziomie technika określono także tygodniowy i godzinowy wymiar praktyk zawodowych – w zależności od zawodu wynosi on od 160 godzin (cztery tygodnie) do 480 godzin (12 tygodni). Na szkołę nałożono przy tym obowiązek organizowania tych praktyk w podmiocie zapewniającym rzeczywiste warunki pracy właściwe dla nauczanego zawodu.

Zgodnie z podstawą programową kształcenia w zawodach, określoną w rozporządzeniu w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach, szkoła organizuje praktyki zawodowe w podmiocie zapewniającym rzeczywiste warunki pracy właściwe dla nauczanego zawodu.

Praktyki studenckie

Zasady realizacji praktyk studenckich nie zostały uregulowane w drodze ustawowej. Kwestie te regulują wewnętrzne przepisy uczelni. Obowiązek i tryb odbywania praktyk studenckich na określonych kierunkach studiów oraz ich wymiar wynika z uchwalonego przez Senat uczelni planu studiów i programu kształcenia oraz wewnętrznych regulaminów i procedur.

Do 30 września 2014 r. prawo nie nakładało na uczelnie obowiązku uwzględniania praktyk zawodowych w programach kształcenia, z wyjątkiem kierunków przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela, a także kierunków studiów weterynaryjnych, architektury, studiów lekarskich, lekarsko-dentystycznych, farmacji, pielęgniarstwa i położnictwa.

Od 1 października 2014 roku wprowadzono obowiązek co najmniej trzymiesięcznych praktyk zawodowych na studiach o profilu praktycznym. Jak stanowi art. 11 ust. 9 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym podstawowa jednostka organizacyjna uczelni prowadząca kształcenie na określonym kierunku studiów i poziomie kształcenia o profilu praktycznym jest obowiązana uwzględnić w programie kształcenia co najmniej trzymiesięczne praktyki zawodowe. Jednostka ta może organizować kształcenie przemiennie w formie zajęć dydaktycznych realizowanych w uczelni i w formie praktyk odbywanych u pracodawcy, uwzględniając realizację wszystkich efektów kształcenia przewidzianych w programie kształcenia dla tego kierunku, poziomu i profilu kształcenia. Do okresu studiów pierwszego stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich zalicza się praktykę zawodową studenta (art. 166 ust. 2 ww. ustawy), a senat uczelni może określić warunki zwalniania studenta z obowiązku odbycia praktyki (art. 166 ust. 3). Praktyki realizowane w administracji publicznej są najczęściej praktykami bezpłatnymi. Wewnętrzne regulacje uczelni mogą przewidywać zwrot części kosztów poniesionych przez studenta w związku z realizacją praktyki (koszty dojazdu, zakwaterowania) pochodzących ze środków uczelni w ramach dotacji ogólnej Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Uczelnie realizują również projekty dotyczące praktyk i staży, pozwalające na finansowanie praktyk i staży z funduszy europejskich.

Uczelnie zostały zobowiązane dostosować profile i programy kształcenia do wymagań określonych w art. 11 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, w przypadku studiów pierwszego stopnia – w terminie do dnia 31 grudnia 2016 r., a w przypadku studiów drugiego stopnia i jednolitych studiów magisterskich – w terminie do dnia 31 grudnia 2017 r., zgodnie z wymogami określonymi w art. 23 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw.

Zgodnie z art. 13b ust. 12 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, w celu dostosowania programu kształcenia do potrzeb rynku pracy uczelnia może prowadzić własny monitoring karier zawodowych swoich absolwentów. Przepis ten został wprowadzony ww. ustawą zmieniającą z dnia 11 lipca 2014 r. (art. 1 pkt 19), z mocą obowiązującą od 1 października 2014 r.

Praktyki studenckie w administracji rządowej

Rada Ministrów 3 marca 2015 r. przyjęła Zalecenia dotyczące praktyk studenckich w urzędach administracji rządowej. W dokumencie tym określono jednostki rządowe, które w 2015 r. organizują praktyki studenckie, obowiązki tych jednostek i organów rządowych oraz przedstawiono wytyczne dotyczące zapewnienia jakości praktyk i harmonogram działań w 2015 r. Wytyczne te mają charakter polecenia służbowego skierowanego do podległych Radzie Ministrów urzędów.

Załącznik do zaleceń stanowiły ramy jakości w zakresie prowadzenia praktyk studenckich w administracji rządowej, zgodnie z którymi:

- praktyka powinna odbywać się na podstawie pisemnego porozumienia zawartego między uczelnią a urzędem/jednostką organizacyjną (Rozdział I Organizacja praktyki, pkt 3);
- przebieg praktyki powinien pozwolić rozwinąć umiejętności i kompetencje społeczne uwzględnione w programie kształcenia dla danego kierunku studiów i wynikające z Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego (Rozdział II Waler edukacyjny praktyki, pkt 1);

- ramowy program praktyki posiada zdefiniowany zakres działań urzędu/jednostki organizacyjnej i zadań praktykanta (Rozdział II Wzrost edukacyjny praktyki, pkt 2);
- każdy przyjęty praktykant ma przydzielonego opiekuna (Rozdział III Opieka nad praktykantem, pkt 2);
- opiekun informuje praktykanta o zakresie obowiązków oraz zasadach i procedurach obowiązujących w urzędzie/jednostce organizacyjnej (Rozdział III Opieka nad praktykantem, pkt 3);
- opiekun monitoruje realizację przydzielonych w programie zadań (Rozdział III Opieka nad praktykantem, pkt 4);
- opiekun udziela informacji zwrotnej praktykantowi na temat osiągniętych wyników, stopnia realizacji zadań, a także rozwijanych umiejętności i kompetencji społecznych (Rozdział III Opieka nad praktykantem, pkt 5);
- czas praktyki został określony w porozumieniu (Rozdział IV Czas trwania praktyki, pkt 1);
- praktykant po ukończeniu praktyki otrzymuje pisemne potwierdzenie odbycia praktyki zawierające m.in. zakres wykonywanych zadań oraz zakres uzyskanej wiedzy, umiejętności oraz rozwijanych kompetencji społecznych (Rozdział V Zakończenie praktyki, pkt 1);
- praktykant po ukończeniu praktyki otrzymuje informację zwrotną na temat realizowanych przez niego zadań oraz rozwiniętych umiejętności (Rozdział V Zakończenie praktyki, pkt 2);
- urząd/jednostka organizacyjna umożliwia uczelni ocenę programu i przebiegu praktyki (Rozdział V Zakończenie praktyki, pkt 3).

Zgodnie z *Zaleceniami Rady Ministrów dotyczącymi praktyk studenckich w urzędach administracji rządowej* na każdym 20 zatrudnionych pracowników powinno zostać zgłoszone co najmniej jedno miejsce praktyk studenckich w roku kalendarzowym (pkt 3). Stan zatrudnienia ustala się zgodnie z metodologią sprawozdania Ministra Finansów o zatrudnieniu i wynagrodzeniach Rb-70 na dzień 31 grudnia 2014 r.

Praktyki absolwenckie

Zasady odbywania praktyk absolwenckich określa ustawa o praktykach absolwenckich. Praktyka ma na celu ułatwienie absolwentom uzyskiwania doświadczenia i nabywania umiejętności praktycznych niezbędnych do wykonywania pracy (art. 1 ust. 2 ustawy). Krąg osób mogących odbywać praktyki absolwenckie został ograniczony do osób, która ukończyły co najmniej gimnazjum i w dniu rozpoczęcia praktyki nie ukończyły 30. roku życia (art. 2 ust. 1 ustawy). Umowa o praktyki absolwenckie nie jest umową o pracę, jest to umowa cywilnoprawna, której treść mogą w dość szerokim zakresie kształtować jej strony. Umowa ta musi zostać zawarta na piśmie, co wynika wprost z postanowień art. 5 ust. 1 ustawy o praktykach absolwenckich. Umowa ta powinna określać w szczególności: 1) rodzaj pracy, w ramach której praktykant ma uzyskiwać doświadczenie i nabywać umiejętności praktyczne; 2) okres odbywania praktyki; 3) tygodniowy wymiar czasu pracy w ramach praktyki; 4) wysokość świadczenia pieniężnego, jeżeli praktyka ma być odbywana odpłatnie (art. 5 ust. 2).

Rodzaj pracy, w ramach której praktykant będzie zdobywał doświadczenie zawodowe powinien zostać określony w postanowieniach umowy o praktyki. Jedyne ograniczenie w tym zakresie zostało sformułowane w art. 5 ust. 3 ustawy o praktykach absolwenckich, z którego wynika, że umowa

o praktyki absolwenckie nie może dotyczyć pracy szczególnie niebezpiecznej w rozumieniu przepisów wydanych na podstawie art. 237¹⁵ Kodeksu pracy. Jeśli strony zdecydują o tym, że praktyka ma mieć charakter odpłatny, wysokość przysługującego praktykantowi świadczenia ma zostać określona w łączącej strony umowie, przy czym – jak wynika z art. 3 ust. 2 ustawy o praktykach absolwenckich – wysokość miesięcznego świadczenia pieniężnego nie może przekraczać dwukrotnej wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę⁹¹, ustalonego na podstawie ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę⁹². Kolejnym ograniczeniem jest określenie maksymalnego czasu trwania umowy o praktyki absolwenckie. Na podstawie art. 5 ust. 4 ustawy o praktykach absolwenckich nie może ona być zawarta na okres dłuższy niż trzy miesiące⁹³. Choć umowa o praktyki absolwenckie nie jest umową o pracę i co do zasady nie znajdują do niej zastosowania przepisy prawa pracy, to w art. 4 ustawy o praktykach absolwenckich wyliczono przepisy Kodeksu pracy, które znajdują do niej zastosowanie. Są to:

- art. 18^{3a}–18^{3e}, dotyczące równego traktowania w zatrudnieniu;
- art. 129 § 1 i 131 § 1, dotyczące norm i ogólnego wymiaru czasu pracy (w konsekwencji czas pracy praktykanta nie może przekraczać 8 godzin na dobę i przeciętnie 40 godzin w przeciętnie pięciodniowym tygodniu pracy w przyjętym okresie rozliczeniowym, a obowiązujący pracownika wymiar czasu pracy w przyjętym okresie rozliczeniowym oblicza się zgodnie z zasadami wynikającymi z art. 131 § 1 Kodeksu pracy);
- art. 132 § 1, 133 § 1 i 134, dotyczące okresów odpoczynku (w konsekwencji praktykantowi przysługuje w każdej dobie prawo do co najmniej 11 godzin nieprzerwanego odpoczynku, w każdym tygodniu prawo do co najmniej 35 godzin nieprzerwanego odpoczynku, obejmującego co najmniej 11 godzin nieprzerwanego odpoczynku dobowego, a jeżeli jego dobowy wymiar czasu pracy wynosi co najmniej 6 godzin, ma także prawo do przerwy w pracy trwającej co najmniej 15 minut, wliczanej do czasu pracy);
- art. 151⁷, dotyczący pracy w porze nocnej.

Niezależnie od powyższego, podmiot przyjmujący na praktyki jest zobowiązany na podstawie art. 6 ustawy o praktykach absolwenckich do zapewnienia praktykantowi na zasadach dotyczących pracowników określonych w odrębnych przepisach, bezpiecznych i higienicznych warunków odbywania praktyk, w tym – w zależności od rodzaju świadczeń i zagrożeń związanych z odbywaniem praktyki – odpowiednich środków ochrony indywidualnej.

Strony umowy o praktyki absolwenckie mają możliwość jej wcześniejszego rozwiązania. Jak wynika z art. 5 ust. 6 ustawy o praktykach absolwenckich, w przypadku, gdy praktyka jest odbywana:

- nieodpłatnie – umowa może być rozwiązana na piśmie w każdym czasie,
- odpłatnie – umowa może być rozwiązana na piśmie z zachowaniem siedmiodniowego terminu wypowiedzenia.

Odbywanie praktyki absolwenckiej nie jest tytułem do objęcia ubezpieczeniem społecznym i zdrowotnym, pod warunkiem, że praktyka spełnia ustawowe wymogi, tj. przysługujące z jej tytułu świadczenie nie przekroczyło dwukrotności minimalnego wynagrodzenia za pracę.

⁹¹ W 2015 r. minimalne wynagrodzenie wynosiło 1.750 zł, w 2014 r. – 1.680 zł, a w 2013 r. – 1.600 zł.

⁹² Dz. U. z 2015 r. poz. 2008.

⁹³ Zawarcie kolejnej umowy o praktyki pomiędzy tym samym praktykantem i podmiotem przyjmującym na praktykę jest możliwe tylko na łączny okres trzech miesięcy.

Na podstawie zmian wprowadzonych przepisami ustawy o praktykach absolwenckich w art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o zaopatrzeniu z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach⁹⁴, za wypadek uzasadniający przyznanie świadczeń z tytułu wypadków i chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach uważa się nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną, powodujące uraz lub śmierć, które nastąpiło przy odbywaniu praktyki absolwenckiej w rozumieniu ustawy o praktykach absolwenckich. Jeśli strony umowy o praktyki absolwenckie zdecydują, że będą one miały charakter odpłatny, podmiot przyjmujący na praktyki będzie mógł zaliczyć wypłacane praktykantowi świadczenie pieniężne do kosztów uzyskania przychodów⁹⁵. Jako płatnik jest on zobowiązany do pobierania z tego tytułu zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych, co wynika z art. 35 ust. 1 pkt 8 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych⁹⁶.

Na podmiot przyjmujący na praktykę nałożono obowiązek wystawienia na wniosek praktykanta zaświadczenia na piśmie o rodzaju wykonywanej pracy i umiejętnościach nabytych w czasie odbywania praktyki (art. 7 ustawy o praktykach absolwenckich). Choć ustawodawca zastrzegł, że zaświadczenie ma być wystawione w formie pisemnej, nie określił jego wzoru.

Jak wynika z art. 2 ust. 2 pkt 2 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, odbywanie praktyki absolwenckiej na zasadach określonych w ustawie o praktykach absolwenckich nie stanowi przeszkody do nabycia oraz posiadania statusu bezrobotnego, jeżeli praktykant przedstawi we właściwym powiatowym urzędzie pracy umowę o praktykę absolwencką. Na podstawie art. 33 ust. 3a ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy odbywanie przez bezrobotnego praktyki absolwenckiej stanowi uzasadnioną przyczynę niespełnienia wynikającego z ust. 3 tego artykułu obowiązku bezrobotnego zgłaszania się do właściwego powiatowego urzędu pracy w wyznaczonym przez urząd terminie w celu przyjęcia propozycji odpowiedniej pracy lub innej formy pomocy proponowanej przez urząd lub w innym celu wynikającym z ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy i określonym przez urząd pracy, w tym potwierdzenia gotowości do podjęcia pracy. Na podstawie art. 75 ust. 1 pkt 7 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy bezrobotnemu przysługuje prawo do zasiłku, jeżeli odbywa on praktykę absolwencką nieodpłatnie lub otrzymuje z tytułu jej odbywania miesięczne świadczenie pieniężne w wysokości nieprzekraczającej połowy minimalnego wynagrodzenia za pracę.

Kwestie ubezpieczenia osób odbywających praktykę absolwencką reguluje art. 2 ust. 1 pkt 15 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o zaopatrzeniu z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach. Zgodnie z ww. przepisem za wypadek uzasadniający przyznanie świadczeń uważa się nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną, powodujące uraz lub śmierć, które nastąpiło przy odbywaniu praktyki absolwenckiej w rozumieniu ustawy o praktykach absolwenckich.

⁹⁴ Dz. U. z 2013 r. poz. 737, ze zm.

⁹⁵ Wynika to z art. 23 ust. 1 pkt 55 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2012 r. poz. 361, ze zm.) oraz art. 16 ust. 1 pkt 57 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2014 r. poz. 851, ze zm.), zgodnie z którymi nie uważa się za koszty uzyskania przychodów niewypłaconych, niedokonanych lub niepostawionych do dyspozycji m.in. świadczeń pieniężnych z tytułu odbywania praktyk absolwenckich w rozumieniu ustawy o praktykach absolwenckich.

⁹⁶ Dz. U. z 2012 r. poz. 361, ze zm.

Staże finansowane z Funduszu Pracy

Staż służy nabywaniu przez bezrobotnego umiejętności praktycznych przez wykonywanie zadań w miejscu pracy bez nawiązania stosunku pracy z pracodawcą (art. 2 ust. 1 pkt 34 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy). Bezrobotnych na staże może kierować starosta⁹⁷, przy czym na podstawie art. 9 ust. 2 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, zadania samorządu powiatu w zakresie polityki rynku pracy realizowane są przez powiatowe urzędy pracy. Okres stażu nie może przekroczyć sześciu miesięcy (w przypadku bezrobotnych, którzy nie ukończyli 30 roku życia – 12 miesięcy – art. 53 ust. 2 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy). Staż odbywa się na podstawie umowy zawartej przez starostę z organizatorem stażu⁹⁸, według programu określonego w umowie. Przy ustalaniu programu powinny być uwzględnione predyspozycje psychofizyczne i zdrowotne, poziom wykształcenia oraz dotychczasowe kwalifikacje zawodowe bezrobotnego. Program powinien spełniać wymogi określone w art. 53 ust. 4 ustawy, tj. powinien określać:

- 1) nazwę zawodu lub specjalności, której program dotyczy;
- 2) zakres zadań wykonywanych przez bezrobotnego;
- 3) rodzaj uzyskiwanych kwalifikacji lub umiejętności zawodowych;
- 4) sposób potwierdzenia nabytych kwalifikacji lub umiejętności zawodowych;
- 5) opiekuna osoby objętej programem stażu.

Nadzór nad odbywaniem stażu przez bezrobotnego sprawuje starosta (art. 53 ust. 5 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy). Na wniosek bezrobotnego odbywającego staż pracodawca jest obowiązany do udzielenia dni wolnych w wymiarze dwóch dni za każde 30 dni kalendarzowych odbywania stażu. Za dni wolne przysługuje stypendium, a za ostatni miesiąc odbywania stażu pracodawca jest obowiązany udzielić dni wolnych przed upływem terminu zakończenia stażu (art. 53 ust. 7a ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy). Pracodawca po zakończeniu realizacji programu wydaje opinię zawierającą informacje o zadaniach realizowanych przez bezrobotnego i umiejętnościach praktycznych pozyskanych w trakcie stażu. Starosta wydaje bezrobotnemu zaświadczenie o odbyciu stażu (art. 53 ust. 5 ww. ustawy). Bezrobotnemu w okresie odbywania stażu przysługuje stypendium w wysokości 120% kwoty zasiłku dla bezrobotnych (art. 53 ust. 6)⁹⁹.

W § 6 ust. 1 rozporządzenia w sprawie staży określono obowiązki organizatora stażu, który:

- 1) zapoznaje bezrobotnego z programem stażu;
- 2) zapoznaje bezrobotnego z jego obowiązkami oraz uprawnieniami;
- 3) zapewnia bezrobotnemu bezpieczne i higieniczne warunki odbywania stażu na zasadach przewidzianych dla pracowników;

⁹⁷ Art. 53 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. W okresie objętym kontrolą, do 26 maja 2014 r. art. 53 ust. 1 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy dotyczył bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy, tj. bezrobotnych do 25 roku życia, bezrobotnych długotrwale albo po zakończeniu realizacji kontraktu socjalnego, o którym mowa w art. 50 ust. 2 pkt 2, albo kobiet, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka, bezrobotnych powyżej 50 roku życia, bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych, bez doświadczenia zawodowego lub bez wykształcenia średniego, bezrobotnych samotnie wychowujących co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia, bezrobotnych, którzy po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęli zatrudnienia, bezrobotnych niepełnosprawnych (katalog określony w art. 49 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy).

⁹⁸ Organizatorem stażu może być pracodawca (art. 53 ust. 1 ustawy jak wyżej), organizacja pozarządowa (art. 53 ust. 8) oraz przedsiębiorca niezatrudniający pracownika na zasadach przewidzianych dla pracodawców (art. 61a ust. 1).

⁹⁹ Od 1 czerwca 2013 r. stypendium (wynagrodzenie) za staż wynosiło 953,10 zł, w 2014 r. – 988,40 zł, a w 2015 r. – 997,40 zł.

- 4) zapewnia bezrobotnemu profilaktyczną ochronę zdrowia w zakresie przewidzianym dla pracowników;
- 5) szkoli bezrobotnego na zasadach przewidzianych dla pracowników w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy, przepisów przeciwpożarowych oraz zapoznaje go z obowiązującym regulaminem pracy;
- 6) przydziela bezrobotnemu, na zasadach przewidzianych dla pracowników, odzież i obuwie robocze, środki ochrony indywidualnej oraz niezbędne środki higieny osobistej;
- 7) zapewnia bezrobotnemu, na zasadach przewidzianych dla pracowników, bezpłatne posiłki i napoje profilaktyczne;
- 8) niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 7 dni, informuje starostę o przypadkach przerwania odbywania stażu, o każdym dniu nieusprawiedliwionej nieobecności bezrobotnego oraz o innych zdarzeniach istotnych dla realizacji programu;
- 9) niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 7 dni, po zakończeniu realizacji programu stażu wydaje bezrobotnemu opinię, o której mowa w art. 53 ust. 5 ustawy;
- 10) dostarcza staroście w terminie 5 dni po zakończeniu każdego miesiąca stażu listę obecności podpisywaną przez bezrobotnego.

Jak stanowi § 6 ust. 3 rozporządzenia w sprawie staży, opiekun bezrobotnego odbywającego staż udziela bezrobotnemu wskazówek i pomocy w wypełnianiu powierzonych zadań. Może on jednocześnie sprawować opiekę nad nie więcej niż trzema stażystami (§ 6 ust. 4 rozporządzenia). Zgodnie z § 7 ust. 1 rozporządzenia czas pracy bezrobotnego odbywającego staż nie może przekraczać ośmiu godzin na dobę i 40 godzin tygodniowo, a bezrobotnego będącego osobą niepełnosprawną zaliczoną do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności – siedem godzin na dobę i 35 godzin tygodniowo. Bezrobotny nie może odbywać stażu w niedziele i święta, w porze nocnej, w systemie pracy zmianowej ani w godzinach nadliczbowych¹⁰⁰ (§ 7 ust. 2) i przysługuje mu prawo do okresów odpoczynku na zasadach przewidzianych dla pracowników (§ 7 ust. 4). Bezrobotnemu odbywającemu staż przysługuje prawo do równego traktowania na zasadach przewidzianych w przepisach Kodeksu pracy (§ 8 rozporządzenia). Staże są zaliczane do okresów składkowych przy nabywaniu świadczeń emerytalnych (art. 79 ust. 1 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy).

Wymogi dotyczące przeprowadzania szkoleń praktykantów i stażystów w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy

Szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy obejmują: szkolenie wstępne i szkolenie okresowe (§ 6 rozporządzenia w sprawie szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy). Szkolenie wstępne złożone jest instruktażu ogólnego oraz szkolenia wstępnego na stanowisku pracy, zwanego instruktażem stanowiskowym (§ 8 ww. rozporządzenia). Instruktaż ogólny powinien zapoznać uczestników szkolenia z podstawowymi przepisami bezpieczeństwa i higieny pracy zawartymi w Kodeksie pracy, w układach zbiorowych pracy i w regulaminach pracy, z przepisami i zasadami bezpieczeństwa i higieny pracy obowiązującymi w danym zakładzie pracy oraz z zasadami udzielania pierwszej pomocy w razie wypadku (§ 9 ust. 1). Instruktaż ogólny przechodzą przed rozpoczęciem pracy w danym zakładzie pracy wszyscy nowo zatrudniani pracownicy, a także studenci

¹⁰⁰ Starosta może wyrazić zgodę na realizację stażu w niedziele i święta, w porze nocnej lub w systemie pracy zmianowej, o ile charakter pracy w danym zawodzie wymaga takiego rozkładu czasu pracy (§ 7 ust. 3).

odbywający praktyki studenckie oraz uczniowie szkół zawodowych odbywający praktyczną naukę zawodu (§ 10 ust. 1). Instruktaż ten prowadzi pracownik służby bezpieczeństwa i higieny pracy lub osoba wykonująca u pracodawcy zadania tej służby (§ 10 ust. 2). Zgodnie z ramowym programem, stanowiącym załącznik nr 1 do rozporządzenia w sprawie szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy, instruktaż ogólny powinien trwać nie krócej niż trzy godziny.

Instruktaż stanowiskowy powinien umożliwić zapoznanie uczestników szkolenia z zagrożeniami występującymi na określonym stanowisku pracy, sposobami ochrony przed zagrożeniami oraz metodami bezpiecznego wykonywania pracy na tym stanowisku (§ 9 ust. 2 rozporządzenia w sprawie szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy).

Instruktaż stanowiskowy powinni przejść przed dopuszczeniem do wykonywania pracy na określonym stanowisku m.in. uczniowie odbywający praktyczną naukę zawodu oraz studenci odbywający praktyki studenckie (§ 11 ust. 1 ww. rozporządzenia). Jeżeli pracownik wykonuje zadania na różnych stanowiskach, wówczas szkolenie powinno uwzględniać wszystkie rodzaje prac należących do zakresu obowiązków pracownika (§ 11 ust. 2). Instruktaż stanowiskowy przeprowadza osoba kierująca pracownikami (np. kierownik danej komórki organizacyjnej urzędu) wyznaczona przez pracodawcę lub pracodawca, jeżeli te osoby posiadają odpowiednie kwalifikacje i doświadczenie zawodowe oraz są przeszkolone w zakresie metod prowadzenia instruktażu stanowiskowego (§ 11 ust. 5). Najczęściej powyższe uprawnienia osoby te zdobywają podczas szkoleń okresowych z zakresu bhp, które w przypadku osób kierujących pracownikami obejmują m.in. „organizację i metodykę szkolenia w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy (z uwzględnieniem metod prowadzenia instruktażu stanowiskowego) oraz kształtowanie bezpiecznych zachowań pracowników w procesach pracy”. Osoba legitymująca się odpowiednim zaświadczeniem z ukończonego szkolenia, w którego programie został zawarty powyższy punkt, jest uprawniona do prowadzenia instruktażu stanowiskowego.

Czas trwania instruktażu stanowiskowego, zgodnie z ramowym programem, nie powinien być krótszy niż 8 godzin, czas ten powinien być uzależniony od przygotowania zawodowego pracownika instruowanego, dotychczasowego stażu pracy oraz rodzaju pracy i zagrożeń występujących na stanowisku, na którym pracownik ma być zatrudniony. Czas trwania instruktażu stanowiskowego dla pracowników administracyjno-biurowych zatrudnionych przy monitorach ekranowych obejmuje 2 godziny. Ramowy program instruktażu stanowiskowego dzieli ten instruktaż na 5 etapów: 1) rozmowę wstępną instruktora z instruowanym pracownikiem (z uwzględnieniem omówienia warunków pracy, zagrożeń i sposobów ochrony przed zagrożeniami); 2) pokaz i objaśnienie przez instruktora całego procesu pracy, który ma być realizowany przez pracownika; 3) próbne wykonanie pracy przez pracownika przy korygowaniu przez instruktora sposobów wykonywania pracy; 4) samodzielną pracę instruowanego pracownika pod nadzorem instruktora, 5) sprawdzenie i ocenę przez instruktora sposobu wykonywania pracy przez pracownika.

Instruktaż stanowiskowy kończy się sprawdzianem wiadomości i umiejętności z zakresu wykonywania pracy zgodnie z przepisami i zasadami bezpieczeństwa i higieny pracy, co stanowi podstawę do dopuszczenia pracownika do samodzielnego wykonywania pracy na określonym stanowisku (§ 11 ust. 6 rozporządzenia w sprawie szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy). Potwierdzeniem odbycia szkolenia wstępnego w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy jest karta szkolenia, na której pracownik potwierdza odbycie instruktażu ogólnego oraz instruktażu stanowiskowego (§12 ust. 1 tego rozporządzenia).

5.2. Wykaz najważniejszych aktów normatywnych dotyczących kontrolowanej działalności

1. Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r. poz. 572, ze zm.).
2. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2015 r. poz. 149, ze zm.).
3. Ustawa z dnia 17 lipca 2009 r. o praktykach absolwenckich (Dz. U. Nr 127, poz. 1052).
4. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2015 r. poz. 2135, ze zm.).
5. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 grudnia 2010 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu (Dz. U. Nr 244, poz. 1626, ze zm.).
6. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz. U. poz. 184, ze zm.).
7. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. poz. 204, ze zm.).
8. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 20 sierpnia 2009 r. w sprawie szczegółowych warunków odbywania stażu przez bezrobotnych (Dz. U. Nr 142, poz. 1160).
9. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 września 2014 r. w sprawie warunków, jakim muszą odpowiadać postanowienia regulaminu studiów w uczelniach (Dz. U. poz. 1302).
10. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 27 lipca 2004 r. w sprawie szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz. U. Nr 180, poz. 1860, ze zm.).

5.3. Wykaz skontrolowanych jednostek oraz osób kierujących tymi jednostkami

Lp.	Jednostka organizacyjna NIK przeprowadzająca kontrolę	Nazwa jednostki kontrolowanej	Imię i nazwisko kierownika jednostki kontrolowanej
1.	Delegatura NIK w Białymstoku	Podlaski Urząd Wojewódzki w Białymstoku	Maciej Żywno – Wojewoda (od 29 listopada 2007 r. do 28 listopada 2014 r.) Andrzej Meyer – Wojewoda (od 22 grudnia 2014 r. do 7 października 2015 r.) Wiesław Żyliński – Wicewojewoda (od 8 października 2015 r. działający w zastępstwie Wojewody)
2.		Starostwo Powiatowe w Białymstoku	Antoni Pełkowski – Starosta
3.		Urząd Miejski w Lipsku	Małgorzata Cieśluk – Burmistrz (od 6 grudnia 2006 r. do 7 grudnia 2014 r.) Lech Łępicki – Burmistrz (od 8 grudnia 2014 r.)
4.		Uniwersytet w Białymstoku	Leonard Etel – Rektor
5.	Delegatura NIK w Kielcach	Świętokrzyski Urząd Wojewódzki w Kielcach	Bożentyna Pałka-Koruba – Wojewoda (od 29 listopada 2007 r. do 7 grudnia 2015 r.) Agata Wojtyszek – Wojewoda (od 8 grudnia 2015 r.)
6.		Starostwo Powiatowe w Końskich	Bogdan Soboń – Starosta
7.		Urząd Gminy w Iwaniskach	Marek Staniek – Wójt
8.		Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach	Jacek Semaniak – Rektor
9.		Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie	Stanisław Dziekoński – Rektor
10.		Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu	Zbigniew Łukasik – Rektor
11.	Delegatura MIK w Krakowie	Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie	Jerzy Miller – Wojewoda (od 12 grudnia 2011 r. do 7 grudnia 2015 r.) Józef Pilch – Wojewoda (od 8 grudnia 2015 r.)
12.		Starostwo Powiatowe w Limanowej	Jan Puchała – Starosta
13.		Urząd Gminy w Oleśnie	Witold Morawiec – Wójt
14.		Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie	Andrzej Chochół – Rektor

Lp.	Jednostka organizacyjna NIK przeprowadzająca kontrolę	Nazwa jednostki kontrolowanej	Imię i nazwisko kierownika jednostki kontrolowanej
15.	Delegatura NIK w Lublinie	Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie	Jolanta Szołno-Koguc – Wojewoda (od 12 grudnia 2011 r. do 11 marca 2014 r.) Wojciech Wilk – Wojewoda (od 12 marca 2014 r. do 6 listopada 2015 r.) Przemysław Czarnek – Wojewoda (od 8 grudnia 2015 r.)
16.		Starostwo Powiatowe w Chełmie	Paweł Ciechan – Starosta (od 3 lutego 2011 r. do 30 listopada 2014 r.) Piotr Deniszczuk – Starosta (od 1 grudnia 2014 r.)
17.		Urząd Miasta Chełm	Agata Fisz – Prezydent
18.		Politechnika Lubelska w Lublinie	Piotr Kacejko – Rektor
19.	Delegatura NIK w Poznaniu	Wielkopolski Urząd Wojewódzki w Poznaniu	Piotr Florek – Wojewoda (od 29 listopada 2007 r.) Zbigniew Hoffmann – Wojewoda (od 8 grudnia 2015 r.)
20.		Starostwo Powiatowe w Złotowie	Ryszard Gołowski – Starosta
21.		Urząd Gminy i Miasta Jastrowie	Piotr Wojtiuk – Burmistrz
22.		Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu	Jan Chajda – Rektor
23.	Delegatura NIK w Warszawie	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (do 16 listopada 2015 r.) Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	Władysław Kosiniak-Kamysz – Minister (od 18 listopada 2011 r. do 15 listopada 2015 r.) Elżbieta Rafalska – Minister (od 16 listopada 2015 r.)
24.		Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego	Lena Kolarska-Bobińska – Minister (od 3 grudnia 2013 r. do 15 listopada 2015 r.) Barbara Kudrycka – Minister (od 16 listopada 2011 r. do 27 listopada 2013 r.) Jarosław Gowin – Minister (od 16 listopada 2015 r.)

5.4. Spis wykresów zawartych w Informacji

Wykres nr 1	Stopień realizacji w kontrolowanych jednostkach praktyk w ramach zaleceń Rady Ministrów dotyczących praktyk studenckich w urzędach administracji rządowej w 2015 r.	39
Wykres nr 2	Sposób organizacji praktyk w urzędach administracji publicznej ze strony uczelni w opinii ankietowanych studentów (N=522).....	49
Wykres nr 3	Dostępność opiekuna/pełnomocnika ze strony uczelni w przypadku trudności w realizacji praktyki (N=522).....	50
Wykres nr 4	Kompetencje i umiejętności rozwijane w trakcie praktyk w urzędach administracji publicznej w opinii ankietowanych studentów (N=522).....	51
Wykres nr 5	Sposób sprawowania opieki przez opiekuna wyznaczonego ze strony organizatora praktyki w opinii ankietowanych studentów (N=522).....	52
Wykres nr 6	Sposób realizacji praktyk w urzędach administracji publicznej w opinii ankietowanych studentów (N=522).....	53

5.5. Wykaz organów, którym przekazano informację o wynikach kontroli

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
2. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
4. Prezes Rady Ministrów
5. Prezes Trybunału Konstytucyjnego
6. Rzecznik Praw Obywatelskich
7. Sejmowa Komisja Administracji i Spraw Wewnętrznych
8. Sejmowa Komisja Edukacji, Nauki i Młodzieży
9. Sejmowa Komisja Polityki Społecznej i Rodziny
10. Sejmowa Komisja do Spraw Kontroli Państwowej
11. Senacka Komisja Nauki, Edukacji i Sportu
12. Senacka Komisja Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej
13. Senacka Komisja Samorządu Terytorialnego i Administracji Państwowej
14. Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów
15. Szef Kancelarii Sejmu
16. Minister Rozwoju
17. Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
18. Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego
19. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji
20. Szef Służby Cywilnej
21. Wojewodowie
22. Marszałkowie województw
23. Starostowie
24. Prezydenci miast/burmistrzowie/wójtowie

5.6. Zestawienie danych o liczbie i rodzajach realizowanych praktyk i staży w kontrolowanych jednostkach

Jednostka	Wyszczególnienie	2013			2014			2015 (do 30 września)		
		Liczba osób zgłaszających chęć odbycia stażu/praktyki	Liczba osób, które odbyły staż/praktykę	Liczba osób, które znalazły zatrudnienie w jednostce po odbytym stażu/praktyce	Liczba osób zgłaszających chęć odbycia stażu/praktyki	Liczba osób, które odbyły staż/praktykę	Liczba osób, które znalazły zatrudnienie w jednostce po odbytym stażu/praktyce	Liczba osób zgłaszających chęć odbycia stażu/praktyki	Liczba osób, które odbyły staż/praktykę	Liczba osób, które znalazły zatrudnienie w jednostce po odbytym stażu/praktyce
Podlaski Urząd Wojewódzki w Białymstoku	staż finansowany z Funduszu Pracy	47	10	2	35	4	0	13	1	0
	staż – inne niż FP	4	2	0	2	2	0	3	2	0
	praktyki zawodowe	0	0	0	5	2	0	1	0	0
	praktyki studenckie obowiązkowe	8	5	0	15	5	0	1	0	0
	obowiązkowe realizowane w oparciu o zalecenia RM z marca 2015 r.							8	7	0
	nieobowiązkowe	0	0	0	0	0	0	3	2	0
	praktyki absolwenckie	0	0	0	0	0	0	2	0	0
	Stan zatrudnienia w jednostce na podstawie sprawozdania Rb-70 (na 31 grudnia, w 2015 r. na 30 czerwca)	527			513			539		
Świętokrzyski Urząd Wojewódzki w Kielcach	staż finansowany z Funduszu Pracy	90	71	1	69	51	4	24	13	3
	staż – inne niż FP	0	0	0	1	1	0	1	1	0
	praktyki zawodowe	0	0	0	7	5	0	0	0	0
	praktyki studenckie obowiązkowe	38	28	0	20	13	0	12	0	0
	obowiązkowe realizowane w oparciu o zalecenia RM z marca 2015 r.							12	6	0
	nieobowiązkowe	1	1	0	0	0	0	3	2	0
	praktyki absolwenckie	1	0	0	0	0	0	1	0	0
	Stan zatrudnienia w jednostce na podstawie sprawozdania Rb-70 (na 31 grudnia, w 2015 r. na 30 czerwca)	493			495			501		

Jednostka	Wyszczególnienie	2013			2014			2015 (do 30 września)		
		Liczba osób zgłaszających chęć odbycia stażu/praktyki	Liczba osób, które odbyły staż/praktykę	Liczba osób, które znalazły zatrudnienie w jednostce po odbytym stażu/praktyce	Liczba osób zgłaszających chęć odbycia stażu/praktyki	Liczba osób, które odbyły staż/praktykę	Liczba osób, które znalazły zatrudnienie w jednostce po odbytym stażu/praktyce	Liczba osób zgłaszających chęć odbycia stażu/praktyki	Liczba osób, które odbyły staż/praktykę	Liczba osób, które znalazły zatrudnienie w jednostce po odbytym stażu/praktyce
Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie	staż finansowany z Funduszu Pracy	95	48	6	73	38	9	93	36	9
	staż – inne niż FP	6	6	1	17	16	1	10	9	0
	praktyki zawodowe	2	2	0	11	9	0	2	2	0
	praktyki studenckie obowiązkowe	58	53	0	58	52	0	79	51	0
	obowiązkowe realizowane w oparciu o zalecenia RM z marca 2015 r.							18	18	0
	nieobowiązkowe	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	praktyki absolwenckie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Stan zatrudnienia w jednostce na podstawie sprawozdania Rb-70 (na 31 grudnia, w 2015 r. na 30 czerwca)	978			1009			1032		
Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie	staż finansowany z Funduszu Pracy	197	28	5	123	17	10	99	5	3
	staż – inne niż FP		19	0		27	2		7	0
	praktyki zawodowe	23	17	0	16	16	0	13	12	0
	praktyki studenckie obowiązkowe	75	54	1	77	60	0	54	43	0
	obowiązkowe realizowane w oparciu o zalecenia RM z marca 2015 r.							10	10	0
	nieobowiązkowe	0	0	0	3	2	0	1	1	0
	praktyki absolwenckie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Stan zatrudnienia w jednostce na podstawie sprawozdania Rb-70 (na 31 grudnia, w 2015 r. na 30 czerwca)	716			719			731		

Jednostka	Wyszczególnienie	2013			2014			2015 (do 30 września)		
		Liczba osób zgłaszających chęć odbycia stażu/praktyki	Liczba osób, które odbyły staż/praktykę	Liczba osób, które znalazły zatrudnienie w jednostce po odbyciu stażu/praktyce	Liczba osób zgłaszających chęć odbycia stażu/praktyki	Liczba osób, które odbyły staż/praktykę	Liczba osób, które znalazły zatrudnienie w jednostce po odbyciu stażu/praktyce	Liczba osób zgłaszających chęć odbycia stażu/praktyki	Liczba osób, które odbyły staż/praktykę	Liczba osób, które znalazły zatrudnienie w jednostce po odbyciu stażu/praktyce
Wielkopolski Urząd Wojewódzki w Poznaniu	staż finansowany z Funduszu Pracy	22	20	5	16	16	3	12	12	1
	staż – inne niż FP	1	1	0	10	8	0	33	31	1
	praktyki zawodowe	8	5	0	4	4	0	2	2	0
	praktyki studenckie obowiązkowe	103	77	0	82	53	0	36	18	0
	obowiązkowe realizowane w oparciu o zalecenia RM z marca 2015 r.							17	10	0
	nieobowiązkowe	7	7	0	6	6	0	0	0	0
	praktyki absolwenckie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Stan zatrudnienia w jednostce na podstawie sprawozdania Rb-70 (na 31 grudnia, w 2015 r. na 30 czerwca)	797			809			796		
Starostwo Powiatowe w Białymstoku	staż finansowany z Funduszu Pracy	49	14	4	79	21	7	41	13	0
	staż – inne niż FP	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	praktyki zawodowe	6	6	0	8	8	0	5	5	0
	praktyki studenckie obowiązkowe	8	8	0	20	20	0	10	10	0
	obowiązkowe realizowane w oparciu o zalecenia RM z marca 2015 r.									
	nieobowiązkowe	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	praktyki absolwenckie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Stan zatrudnienia w jednostce na podstawie sprawozdania Rb-70 (na 31 grudnia, w 2015 r. na 30 czerwca)	150			150			150		

Jednostka	Wyszczególnienie	2013			2014			2015 (do 30 września)		
		Liczba osób zgłaszających chęć odbycia stażu/praktyki	Liczba osób, które odbyły staż/praktykę	Liczba osób, które znalazły zatrudnienie w jednostce po odbyciu stażu/praktyce	Liczba osób zgłaszających chęć odbycia stażu/praktyki	Liczba osób, które odbyły staż/praktykę	Liczba osób, które znalazły zatrudnienie w jednostce po odbyciu stażu/praktyce	Liczba osób zgłaszających chęć odbycia stażu/praktyki	Liczba osób, które odbyły staż/praktykę	Liczba osób, które znalazły zatrudnienie w jednostce po odbyciu stażu/praktyce
Starostwo Powiatowe w Końskich	staż finansowany z Funduszu Pracy	14	8	1	25	17	12	21	11	1
	staż – inne niż FP	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	praktyki zawodowe	5	5	0	3	3	0	1	1	0
	praktyki studenckie obowiązkowe	11	11	0	5	5	0	7	7	0
	obowiązkowe realizowane w oparciu o zalecenia RM z marca 2015 r.									
	nieobowiązkowe	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	praktyki absolwenckie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Stan zatrudnienia w jednostce na podstawie sprawozdania Rb-70 (na 31 grudnia, w 2015 r. na 30 czerwca)	127			136			123		
Starostwo Powiatowe w Limanowej	staż finansowany z Funduszu Pracy	50	10	5	30	5	5	30	4	2
	staż – inne niż FP	0	0	0	4	2	0	6	6	1
	praktyki zawodowe	22	21	0	20	18	0	35	27	0
	praktyki studenckie obowiązkowe	14	12	0	14	11	0	17	12	0
	obowiązkowe realizowane w oparciu o zalecenia RM z marca 2015 r.									
	nieobowiązkowe	1	1	0	1	1	0	0	0	0
	praktyki absolwenckie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Stan zatrudnienia w jednostce na podstawie sprawozdania Rb-70 (na 31 grudnia, w 2015 r. na 30 czerwca)	192			200			208		

Jednostka	Wyszczególnienie	2013			2014			2015 (do 30 września)		
		Liczba osób zgłaszających chęć odbycia stażu/praktyki	Liczba osób, które odbyły staż/praktykę	Liczba osób, które znalazły zatrudnienie w jednostce po odbyciu stażu/praktyce	Liczba osób zgłaszających chęć odbycia stażu/praktyki	Liczba osób, które odbyły staż/praktykę	Liczba osób, które znalazły zatrudnienie w jednostce po odbyciu stażu/praktyce	Liczba osób zgłaszających chęć odbycia stażu/praktyki	Liczba osób, które odbyły staż/praktykę	Liczba osób, które znalazły zatrudnienie w jednostce po odbyciu stażu/praktyce
Starostwo Powiatowe w Chełmie	staż finansowany z Funduszu Pracy	33	33	8	26	7	1	32	20	5
	staż – inne niż FP	22	3	1	26	20	5	25	12	0
	praktyki zawodowe	6	6	1	6	6	0	8	8	0
	praktyki studenckie obowiązkowe	7	7	0	5	5	0	6	6	0
	obowiązkowe realizowane w oparciu o zalecenia RM z marca 2015 r.									
	nieobowiązkowe	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	praktyki absolwenckie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Stan zatrudnienia w jednostce na podstawie sprawozdania Rb-70 (na 31 grudnia, w 2015 r. na 30 czerwca)	120			129			135		
Starostwo Powiatowe w Złotowie	staż finansowany z Funduszu Pracy	3	3	0	14	14	4	5	5	4
	staż – inne niż FP	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	praktyki zawodowe	9	9	0	8	8	0	5	5	0
	praktyki studenckie obowiązkowe	7	7	0	11	9	0	2	2	0
	obowiązkowe realizowane w oparciu o zalecenia RM z marca 2015 r.									
	nieobowiązkowe	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	praktyki absolwenckie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Stan zatrudnienia w jednostce na podstawie sprawozdania Rb-70 (na 31 grudnia, w 2015 r. na 30 czerwca)	105			109			109		

Jednostka	Wyszczególnienie	2013			2014			2015 (do 30 września)		
		Liczba osób zgłaszających chęć odbycia stażu/praktyki	Liczba osób, które odbyły staż/praktykę	Liczba osób, które znalazły zatrudnienie w jednostce po odbyciu stażu/praktyce	Liczba osób zgłaszających chęć odbycia stażu/praktyki	Liczba osób, które odbyły staż/praktykę	Liczba osób, które znalazły zatrudnienie w jednostce po odbyciu stażu/praktyce	Liczba osób zgłaszających chęć odbycia stażu/praktyki	Liczba osób, które odbyły staż/praktykę	Liczba osób, które znalazły zatrudnienie w jednostce po odbyciu stażu/praktyce
Urząd Miasta w Lipsku	staż finansowany z Funduszu Pracy	1	1	0	1	0	0	1	1	1
	staż – inne niż FP	0	0	0	3	2	2	2	2	1
	praktyki zawodowe	2	2	0	4	4	0	3	3	0
	praktyki studenckie obowiązkowe	7	7	0	6	6	0	1	1	0
	obowiązkowe realizowane w oparciu o zalecenia RM z marca 2015 r.									
	nieobowiązkowe	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	praktyki absolwenckie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Stan zatrudnienia w jednostce na podstawie sprawozdania Rb-70 (na 31 grudnia, w 2015 r. na 30 czerwca)	28			29			31		
Urząd Gminy w Iwaniskach	staż finansowany z Funduszu Pracy	131	71	1	126	59	2	93	11	10
	staż – inne niż FP		9			25			1	
	praktyki zawodowe	3	3	0	2	2	0	1	1	0
	praktyki studenckie obowiązkowe	5	5	0	6	6	0	8	8	0
	obowiązkowe realizowane w oparciu o zalecenia RM z marca 2015 r.									
	nieobowiązkowe	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	praktyki absolwenckie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Stan zatrudnienia w jednostce na podstawie sprawozdania Rb-70 (na 31 grudnia, w 2015 r. na 30 czerwca)	42			42			41		

Jednostka	Wyszczególnienie	2013			2014			2015 (do 30 września)		
		Liczba osób zgłaszających chęć odbycia stażu/praktyki	Liczba osób, które odbyły staż/praktykę	Liczba osób, które znalazły zatrudnienie w jednostce po odbyciu stażu/praktyce	Liczba osób zgłaszających chęć odbycia stażu/praktyki	Liczba osób, które odbyły staż/praktykę	Liczba osób, które znalazły zatrudnienie w jednostce po odbyciu stażu/praktyce	Liczba osób zgłaszających chęć odbycia stażu/praktyki	Liczba osób, które odbyły staż/praktykę	Liczba osób, które znalazły zatrudnienie w jednostce po odbyciu stażu/praktyce
Urząd Gminy Olesno	staż finansowany z Funduszu Pracy	40	14	12	40	8	7	30	0	0
	staż – inne niż FP	55	17	11	58	17	12	56	13	0
	praktyki zawodowe	4	4	0	1	1	0	1	1	0
	praktyki studenckie obowiązkowe	4	4	0	1	1	0	3	3	0
	obowiązkowe realizowane w oparciu o zalecenia RM z marca 2015 r.									
	nieobowiązkowe	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	praktyki absolwenckie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Stan zatrudnienia w jednostce na podstawie sprawozdania Rb-70 (na 31 grudnia, w 2015 r. na 30 czerwca)	25			26			25		
Urząd Miasta Chełm	staż finansowany z Funduszu Pracy	48	14	5	44	2	2	30	4	3
	staż – inne niż FP	10	10	3	12	12	7	7	7	0
	praktyki zawodowe	21	16	0	1	1	0	2	2	0
	praktyki studenckie obowiązkowe	23	21	0	21	16	0	14	13	0
	obowiązkowe realizowane w oparciu o zalecenia RM z marca 2015 r.									
	nieobowiązkowe	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	praktyki absolwenckie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Stan zatrudnienia w jednostce na podstawie sprawozdania Rb-70 (na 31 grudnia, w 2015 r. na 30 czerwca)	282			291			276		

Jednostka	Wyszczególnienie	2013			2014			2015 (do 30 września)		
		Liczba osób zgłaszających chęć odbycia stażu/praktyki	Liczba osób, które odbyły staż/praktykę	Liczba osób, które znalazły zatrudnienie w jednostce po odbyciu stażu/praktyce	Liczba osób zgłaszających chęć odbycia stażu/praktyki	Liczba osób, które odbyły staż/praktykę	Liczba osób, które znalazły zatrudnienie w jednostce po odbyciu stażu/praktyce	Liczba osób zgłaszających chęć odbycia stażu/praktyki	Liczba osób, które odbyły staż/praktykę	Liczba osób, które znalazły zatrudnienie w jednostce po odbyciu stażu/praktyce
Urząd Gminy i Miasta Jastrowie	staż finansowany z Funduszu Pracy	6	3	1	11	5	4	10	4	3
	staż – inne niż FP	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	praktyki zawodowe	12	12	0	12	12	0	2	2	0
	praktyki studenckie obowiązkowe	6	6	0	2	2	0	4	4	0
	obowiązkowe realizowane w oparciu o zalecenia RM z marca 2015 r.									
	nieobowiązkowe	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	praktyki absolwenckie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Stan zatrudnienia w jednostce na podstawie sprawozdania Rb-70 (na 31 grudnia, w 2015 r. na 30 czerwca)	49			50			53		
Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego	staż finansowany z Funduszu Pracy	7	7	2	0	0	0	0	0	0
	staż – inne niż FP	133	2	0	109	2	0	182	5	0
	praktyki zawodowe	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	praktyki studenckie obowiązkowe	0	0	0	2	2	0	0	0	0
	obowiązkowe realizowane w oparciu o zalecenia RM z marca 2015 r.							1	1	0
	nieobowiązkowe	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	praktyki absolwenckie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Stan zatrudnienia w jednostce na podstawie sprawozdania Rb-70 (na 31 grudnia, w 2015 r. na 30 czerwca)	367			372			370		

Jednostka	Wyszczególnienie	2013			2014			2015 (do 30 września)		
		Liczba osób zgłaszających chęć odbycia stażu/praktyki	Liczba osób, które odbyły staż/praktykę	Liczba osób, które znalazły zatrudnienie w jednostce po odbytym stażu/praktyce	Liczba osób zgłaszających chęć odbycia stażu/praktyki	Liczba osób, które odbyły staż/praktykę	Liczba osób, które znalazły zatrudnienie w jednostce po odbytym stażu/praktyce	Liczba osób zgłaszających chęć odbycia stażu/praktyki	Liczba osób, które odbyły staż/praktykę	Liczba osób, które znalazły zatrudnienie w jednostce po odbytym stażu/praktyce
Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej	staż finansowany z Funduszu Pracy	90	34	2	25	15	3	16	9	3
	staż – inne niż FP	87	9	4	28	15	2	59	11	0
	praktyki zawodowe	1	1	0	0	0	0	0	0	0
	praktyki studenckie obowiązkowe	61	27	0	33	26	0	41	5	0
	obowiązkowe realizowane w oparciu o zalecenia RM z marca 2015 r.							23	23	0
	nieobowiązkowe	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	praktyki absolwenckie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Stan zatrudnienia w jednostce na podstawie sprawozdania Rb-70 (na 31 grudnia, w 2015 r. na 30 czerwca)	721			744			762		